لەم ژمارەیەدا

● پیاوە ئاینییە بەرێزەکانی شارەکانی ناوچەی کوردستان ناوەڕۆکی بڕیارەکانی دووەم کۆنگرەی میللی ئیسلامی بۆ جەماوەر ڕوونەکەنەوە ل ٢

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەیە

هاوکاری

التضامن

سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕی و سەرنووسەر
مصلح مصطفی جلالی

پێنج شەممە ٣٠/٥/١٩٨٥ ژمارە ٧٩١ — ١٢ لاپەڕە — بە ٥٠ فلسە — الخميس ٣٠/٥/١٩٨٥ العدد ٧٩١

بڕیاری گەل و سەرکردایەتی عیراقی مەزن

ئاگرباران و سەرکوتاندنەوەی گومڕاکان

○ خوای مەزن و ڕاستی پشتیوانی گەلی عیراق و سەرکردایەتی یەلێهاتووەکەیەتی

○ لە دوو ڕۆژدا زیاتر لە ٢٠٢ لە فڕۆکە بەتواناکانمان هەڵمەتیان بردۆتە سەر هێلانەکانی شەڕخوازەکان لە قووڵایی ئێراندا

○ لە یەك ڕۆژدا ١٢٩ هەڵمەتی سەرکەوتووی هەلۆ بەتواناکانمان بۆ سەر بنکەو مۆڵگاکانی دوژمن

○ وێرانکردنی گەلێ لە سەربازگەی گومڕاکان لە قووڵایی ئێراندا

دوای بڕیارە مێژووییەکەی گەل و سەرکردایەتیە بەتواناکەی عیراقی مەزن لە کۆبوونەوەی ڕۆژی شەممەی ٢٥ـ٥ـ١٩٨٥ی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش و سەرکردایەتی هەرێمایەتی حزب ، سەرکردە حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست بەسەرەکایەتی سەرەکی فەرماندە صدام حسین بەلێدانی توندو بەهێزی هێلانەکانی شەڕخوازی گومڕاکانی ئێران ، هێزە چەکدارە مەردەکانمان کەوتنە خۆو دلێرانە بڕیاری گەلی عیراقییان ڕاپەڕاند تا دەستەی گومڕاکانی تارانیان خستۆتە بەردەم دووڕیانەیەکەوە کە سێیەمی نیە ، یان گەڕانەوە بۆ ڕێی ڕاست و ڕازی بوون بە ئاشتی ، یان دەبێ تاڵاوی مەرگی سەرجەم بنۆشن و پشت بەخوای مەزن سەرکەوتنی تەواوەتی بۆ عیراقی سەربەرزو مەزن بەرابەری سەرکردەی لێهاتووی صدام حسینی پاڵەوان .

هەردوای دەرچوونی بڕیاری گەل بەسزادانی گومڕاکان ، هەلۆ بەتواناکانی عیراق ئەرزو ئاسمانی هێلانەی ئەو گومڕایانەی کردە دۆزەخ و لە ماوەی سێ ڕۆژدا زیاتر لە ٢٠٢ هەلۆی بەتوانامان کەوتنە سەر کوتاندنەوەیان و ئاگری تووڕەیی و حەق خوازی گەلی عیراقییان باران بەسەریاندا. شاری تاران پایتەختی گومڕاکان کرایە وێرانەو شارەکانی عیلام و عەبادان و سەربیل زەهاب و گیلان غەرب و دەهلران و نوردوگاکانی گومڕاکان لە خانەو بانەو مەریوان و عین خۆش لە ژێر زەبری لێدانی توندو ئازایانەی بازووی مەردانەی عیراقدا کرانە دۆزەخ بۆ سووتاندنی شەڕخوازە چەپەڵەکانی ئێران .

لە پاڵ ئەم دەست وەشاندنە مەردانانەدا هێزە دلێرەکانی ترمان بەدرێژایی بەرەکانی جەنگ بەردەوام بوون لە لێدانی توندی بنکەو مۆڵگاکانی دوژمن و وێرانکردنی سەنگەرەکانیان بەسەر سەرباندا و هەر لەیەك ڕۆژدا لە بەرەی ڕۆژهەڵاتی دیجلەو بەرەی ڕۆژهەڵاتی بەسرە هەڵۆ بەتواناکانمان ١٩٢ هەڵمەتی شێرانەیان بردە سەر بنکەو مۆڵگاکانی دوژمن و زیانی سەروماڵی زۆری پێگەیاندن .

بنکە تۆپەکانمان ، دەیان سەنگەریان بەسەر سەربازەکانی ڕژێمی گومڕای ئێراندا ڕوخاندووەو ئاگریان لەزۆر مۆڵگایان بەرداوە .

لەلایەکی ترەوە سوارچاکەکانی هێلیکۆپتەر ، ئازاکانمان لێدانی توندیان ئاراستەی سەر سەری هێزە گومڕاکان کردووەو بەردەوامن لەسەر کوتاندنەوەو ڕاونانیان لە هەموو بەرەکانی جەنگدا .

ئەمە بێجگە لەدەست وەشاندنی سەرکەوتوانەی هێزە ساروخیە بەتواناکانمان و پێکانی نیشانە دیاریکراوەکان لە قوڵایی ئێراندا بە جۆرێ ترس و لەرزی بێ شوماری خستە دڵی شەڕخوازەکانەوەو توقاندونی .

بەم جۆرە هێزی چەکداری ئازامان مەردانە بڕیاری گەل و سەرکردە ڕادەپەڕێنن و لانەی شەڕخوازان بەسەر سەریاندا وێران دەکەن و خوایی مەزن و باوەری ڕاست و حەقخوازی پشتیوانی گەل و سوپای عیراقە چونکە لەسەر حەقخوازی دەجەنگن و بەرگری لەسەربەرزی و مافی ڕەوای خۆی دەکات بەرووی شەڕخوازە گومڕاکانی قوم و تاراندا .

لەپاڵ ئەم سەرکەوتنە گەورانەدا ، کە بەدەستی هێزی چەکداری دلێرمان بەدیهاتوون و تا لوتکەی سەرکەوتنی تەواو بەردەوام دەبێ ، دوژمنی گومڕا هەموو ڕۆژێ زیاتر لێی دەتەومێ و زیاتر بەناخی سەرشۆڕیدا دەچەقێ . بەجۆرێ لە زۆر بەرەی جەنگدا سەربازەکانی هێزەکانی دوژمن ئەم هەفتەیەش بەردەوام بوون لەراکردن لە دۆزەخی خومەینی جادووگەرو لە چەند لایەکەوە خۆیان داوە بەدەست هێزە ئازاکانمانەوە.

بڕیارا میللەتی

هێزێت مە یێت قارەمان ، خۆشمێرو مێرخاسێت عیراقێ بێ بڕیارا میللەتی بجهدینن ، دەمێ غەزەبامیللەتێ عیراقێ وەکی پەل و بزووتا دادرێژنە سەر هێلینکێت نەیارا جهێ دوژمنکارێ ل تەهران .

فرۆکێت مە یێت قارەمان ئاسمانێ تەهرانێ و باژێرێت دی یێت ئیرانێ کرنە ئاگر وئێتین لسەر سەرێ حاکمێت چەپەل وخۆدێ نەنیاس ، دا بزانن مەعنا درێژکرنا شەری چیە ..

ئەگەر دلێ حاکمێت ئیرانێ ب میللەتێت ئیرانێ ڤەبا ئو ب بەرپسیاریا دەولەتی حەسابان ، دا گوهێ خۆ دەنە بانگێت ئاشتیێ ، ودا شەری راوەستینن ، بەلێ ئەو دزك رەشن ، ئنبەتێت تەمەعکار یێت هەین ، جاڤێت وان یێت تاری بووین ، مەژی وئاقل دکولوخێت واندا نە مایە ، دڤێت بچیڤی وان هشیارکەن عیراقێ گەلەك دەلیڤە دانە ڤێ دەستەکا گونەهکار ، دا لخو بزڤریتەڤە وریکا راست بگریت ریکا ئاشتیێ . دەلیڤا ژ هەمیا مەز ئەو بوو ڤەکێشانا هێزێت عیراقێ ژ هەمی عەردو باژێرێت ئیرانێ .. شوینا هندێ کو دەستەکا لسەرداچۆیی هاریکاریێ دگەل وان دەلیڤا بکەت ، دەست هاڤێتە نەیاریێ وئێرشا لسەر میللەت وعەردێ عیراقێ . هەر ژ ڕۆژا هێزێت عیراقێ هاتینە ڤەکێشان ژ عەردێ ئیرانێ وهەتا نووکە دەستەکا لسەر داچۆی پتر ژ سیە ئێرشێت نەیار کرنە سەر ئەردێ عیراقێ، مەخسدادا وان سەربەخۆیا عیراقێ تێکوەن وعەردێ وی داگیرکەن ، بەلێ هەمی ئێرشێت وان شکەستن وهاتنە پەلخاندن لسەر دەستێت هێزێت مە یێت قارەمان و زیانەکا گەلەك مەزن بوان کەت .

هەمی دەرگەهێت عیراقێ بۆ ئاشتیێ ڤەکرین دەستەکا لسەر داچۆیی ئەو دەرگەه هەمی گرتن وتبلێت خۆ دگوهێت خۆرا کرن دا کول بانگێت ئاشتیێ نەبن ئو هەر دەهولێت شەری لێدان گەڤا ل عیراقی دکەن ودرێژاهیێ دئێخنە شەری .

عیراقی گەلەك بێهنا خۆ دگەل وان فرەهکر بەلێ یا ژڤەستا بوو ، کێر گەهەشتە سەر هەستی وبێهنا فرەه نەما . دڤیا سزایێ میللەتی بدەنە

بروانە ل ١١

عیراق ٣٠ دیلی ئێرانی بەرەڵلا دەکا

ڕۆژی یەکشەممەی ڕابوردوو عیراق ٣٠ دیلی ئێرانی بەردا لە دیلەکانی شەڕ .

دەمڕاستێ بەناوی لیژنەی جیهانیی چلیپای سوورەوە وتی دیلە ئێرانییەکان لە ژێر چاودێریی لیژنەدا دەدرێنە دەست کاربەدەستە ئێرانییەکان لە ئەنقەرە .

شایانی باسە ئەم دیلانە بەرەبەیانی یەکشەممەی ڕابوردوو بەسواریی فڕۆکەیەکی تایبەتی عیراقەوە وڵاتیان بەجێهێشت .

لە ئەنقەرەیشدا بەگوێرەی نوسوولی تایبەتی دیلە ئێرانییەکان درانە دەست نوێنەرانی مانگی یەکشەوەی تورکیاو چلیپای سووری جیهانیو نوێنەرانی وەزارەتی دەرەوەی تورکیا .

ئاژانسی دەنگوباسی یۆگۆسلاڤیا تەڤینەوەی زل لە تارانا لە ئەنجامی بۆردومانەکانی عیراقەوە

بلگراد : پەیامنێری ئاژانسی دەنگوباسی یۆگۆسلاڤیا (تانیوگ) لە تاراندا باسی توندیی بۆردومانکردنەکانی عیراقی کرد لە تاران و زۆر شاری تری ئێراندا .

ڕۆژنامەی (نوفوستی) یۆگۆسلاڤیایی لە ژمارەی ڕۆژی دووشەممەیدا وتی هێرشەکانی فڕۆکەکانی عیراق بوونە هۆی ڕووداني چەندەها تەقینەوە لە تاراندا.

ڕەجەوی : هەڵچوونی ڕقی گەلانی ئێران و سەرکەوتنی بەرهەڵستکاران ، ڕووخانی ڕژێم نزیك دەکەنەوە

تاران : ئادع : مسعود ڕەجەوی پێشەوای ڕێکخراوەی موجاهیدینی خەلق وتی بێزاری دەربڕین لە ئێراندا ڕۆژبەڕۆژ لە زیادبووندایە چونکە گەلانی ئێران توانای هەڵگرتنی سیاسەتی تاوانباران و شێتییەتی خوێنمژانیان نییە.

لە گفتوگۆیەکدا کە لەگەڵ ڕۆژنامەی کوردیردسرای ئیتالیاییدا کردی وتی ئەو شەڕەی کە دەستە گومڕاکەی ئێران دژی عیراق دەیکاو سوورە لەسەر بەردەوامبوونی بەمەبەستی

بروانە ل ١١

لە ئەنجامی دەست وەشاندنی مەردانەی عیراقدا

تاران شەقامەکانی چۆڵن و بەشەو دۆزەخێکی تاریکە

پەیامنێری ئاژانسی دەنگوباسی ڕۆژنامە نووسی فەرەنسا لەتارانەوە ڕای گەیاند کە پایتەختی ئێران بۆتە ویرانەو شەقامەکانی چۆڵن و بەشەو دۆزەخێکی تاریکە .

پەیامنێرەکە ڕاپۆرتێکی ناردوە باسی وەزعی پایتەختی گومڕاکان دەکا لە ئەنجامی دەست دەشاندنە مەردانەکانی عیراقدا کە چۆن بۆتە ویرانەو خەڵك چۆڵی دەکەن و بەشەودا لە دۆزەخێکی تاریك و نوتەکدا دەچێ .

پەیامنێرەکە سەلماندویەتی کە بۆردومانی تاران لەلایەن عیراقەوە کاریگی گەورەی کردوەو باسی ئەوە دەکا کە هێزەکانی بەرگری ئاسمانی ئێران ناتوانن هیچ بکەن و تویەتی هەندێ لەو کوللانەی دەیهاون بەشداریان کردوە لەزیان گەیاندن بە شاری تاران خۆی چونکە کە دەیگرنە

بروانە ل ١١

دەمڕاستێکی فەلەستینی : بەهیچ پڕۆژەیەك ڕازی نابین بیەوێ خێوەتگاکان چەك بکا

« ئەمەل » بریندارو منداڵ و ئافرەت دەکوژێ

ڕێکخراوەی ئازادیخوازی فەلەستینی ئۆباڵ دەخاتە سەر ئەسەد

پایتەختەکان : دەمڕاستێکی فەلەستینی بڵاوی کردەوە کەوا گەیشتوونەتە ڕێکەوتنێك بۆ گواستنەوەی بریندارەکان لە خێوەتگاکانی فەلەستینییەکانا لە بەیروت بەڵام لەبارەی ئەو پرۆژانەوە کە ئامادەکراون بڕیاری چەککردنی خێوەتگا فەلەستینییەکانیان تیایە وتی ئەمانە هەموو مەبەستیان سەرکردنی جەماوەری گەلان و جەنگاوەرەکانمان و ناکۆکی خستنە ناومانە .

ئەنجا داوای لە ڕێکخراوە فەلەستینییەکان کرد کە یەکگرن و وتی ئێمە ڕازی نابین بە هیچ پرۆژەیەکی وا.

لە لایەکی ترەوە دەمڕاستێکی سوپایی فەلەستینی لە بەیرووتدا وتی هەموو ئەو هێرشانەی جووڵانەوەی ئەمەلی بەکرێگیراو سوپای لوبنان بردبانە سەر خێوەتگا فەلەستینییەکان بەزین . ئەنجا وتی ئەم لایەنانەو بە کەتائیبیشەوە جۆرەها چەکی قورسیان دژی خێوەتگاکان بەکارهێنا بەڵام فەلەستینییە بەرگریکەرەکان دەستەڵاتی تەواویان بەسەر خێوەتگاکانا هەبوو هیچ ڕاست نیە کەوا ئەمەل خێوەتگای سەبراو شاتیلای داگیرکردووە .

هەروەها وتی هەندێ دەستەی فیدائی خۆکوژ چەند چالاکییەکی ئازایانەیان لە پشت هێڵەکانی ئەمەل و سوپای لوبنانەوە کرد لە بەیرووتی ڕۆژاواو گەڕەکی خاروودا و سەریان لەم هێرشەبەرانە تێکداو زیانێکی زۆریان پێگەیاندن .

لە لایەکی ترەوە کۆمەڵی مانگی یەکشەوەی سووری فەلەستینی داوای لە هەموو کۆمەڵ و دەزگا مرۆڤایەتییە عەرەبی و جیهانییەکان کرد خێرا کارێکی وا بکەن خێوەتگاکان لە ئێش و ئازار ڕزگارکەن .

هەندێ سەرچاوەی فەلەستینی ئەوەیشیان بڵاوکردەوە کەوا میلیشیاکانی

بروانە ل ١١

Institut Kurde de Paris

○ لەهەولێر ○

پیاوه ئاینی یەکانی ناوچەی کوردستان

کۆڕو کۆبونەوەی جەماوەری دەبەستن بۆ ڕوونکردنەوەی ناوەڕۆکی بڕیارەکانی کۆنگرەی میللی ئیسلامی

به چاوەدێری بەرێز سعدی مهدی صالح رازگری نووسینگەی رێکخراوی ناوچەی باکوورو بە ئامادەبوونی بەرێزان سەرەکی ئەنجومەنی راپەڕاندنی ناوچەی کوردستانو پارێزگاری هەولێرو ئەمینداره گشتی‌یەکانی ناوچەی کوردستان ، پیاوانی ئایینی هەولێر کۆڕێکی فراوانیان له هۆلی بەرێوەبەرایەتی رۆشنبیری جەماوەردا ساز کرد بۆ روون‌کردنەوەو

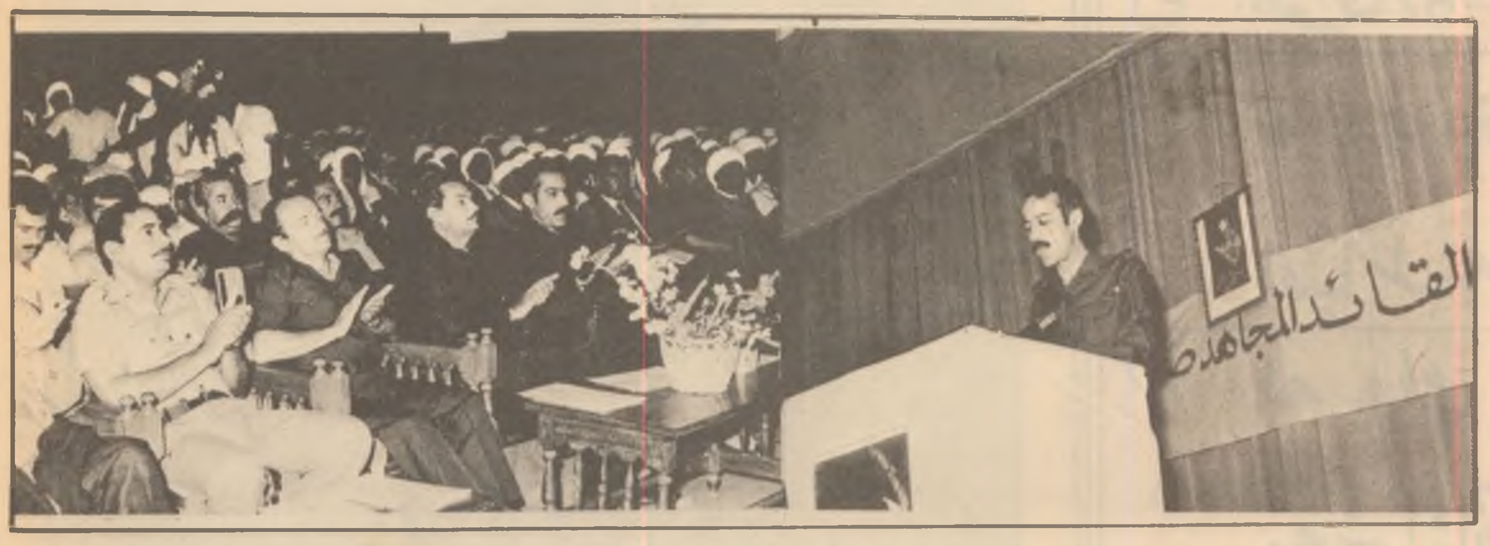

پشتگیری‌کردنی بڕیارەکانی کۆنگرەی میللی ئیسلامی کە لە بەغدا سازکرا .

گەلێك ئەنجامی بۆ کۆتایی هاتنی شەڕی نێوان عیراقو ئێران دایە دەستەوەو ئێران ئەو هەولە خێرخوازی‌یانەی رەت‌کردەوە . لە سەرەتای کۆرەکەدا بەرێز بەرێوەبەری ئەوقافی هەولێر ووتارێکی خوێندەوەو بایەخی سازکردنی کۆرەکەی روون کردەوە کە له ئەنجامی هەست‌کردنیان بە بەجێ‌هێنانی ئەرکی ئاینیو نیشتمان پەروەری رێك‌خراوەو زۆرترین پیاوانی ئاینی له خۆی کۆکردۆتەوە بۆ به تەنگەوە هاتنی بڕیارەکانی کۆنگرەی ئیسلامی کە

کۆبوونەوەیەکی ئیسلامی فراوان بوو بۆ راوەستان لەگەڵ عیراقی خێرخواز لە پێناو وەستانی شەڕ ، لە

ئەنجامدا ئێران به تەنگەوە هاتنی بۆ ئەم بڕیاره مێژوویی‌یانه بانگدانی بوو بۆ هێرشی نوێ که خوا یاربێ به بازووی رۆڵه بەجەرگەکانمان بێجگە له وێران بوونو مل

کەچی هیچی‌تریان بۆ نامێنێتەوە .

● **بەرێز پارێزگاری هەولێر مامۆستا ابراهیم**

محمد حسن ووتارێکی لە کۆرەکەدا خوێندەوە .

که تیایدا دەست‌نیشانی مانگی رەمەزانی پیرۆزی کرد کە مانگی خۆشەویستی‌یەو تیایدا عیراق دووپاتی نیاز

پاکی خۆی کردەوە بۆ راوەستانی جەنگو ئاشتی خوازی ، بەڵام رژێمی ئێران له جیاتی به تەنگەوه هاتنی

ئەو هەولە خێرخوازی‌یه ، کەوتەوه هێرش بردن بۆ کۆنگرەکەو له ئەنجامدا عیراق ناچار کرا بۆ بەردەوام بوونو رەت‌کردنەوەی ئەم هەڵوێستەو بەو پەڕی توانای

دلێرانەی خۆی بەرگری لە خۆی کردو بەرپەچی هەموو دەست درێژیەکی ئێران دەداتەوە .

هەروەها بەرێزی لە ووتارەکەی‌دا پەنجەی بۆ ئەوە کێشا ، کە تەواوی کۆنگرەی ئیسلامی له بەغدا ، پشتگیری دەکرێت ، چونکە بانگی خێرخوازی دەکاتو دەیەوێ

سنوورێك بۆ ئەو خوێن رشتنه دابنێ که ئێران لێی بەرپرسیاره ..

● **ئەنجا ووتاری**

ئەنجومەنی زانیاری ئایینی له لایەن بەرێز شێخ رەشاد مفتی .

خوێندرایەوە کە یەکێك بو له ئەندامانی کۆنگرەی ئیسلامیو له ووتارەکەدا

هەوڵی کۆنگرەکەی روون کردەوه له راگرتنی شەڕدا .. ئەوەبو دەست نیشانی ئەوەی کرد کە بڕیاری عیراق

گەورەبو کاتێك ویستی لە مانگی رەمەزاندا شەڕ بووەستێ ، بەڵام تاقە وەڵامی ئێران تەنیا خۆشتر بوونی ئاگری شەڕ بوو . ئەوە بو له هەموو هەولێکی

ئاشتی‌و خێر خوازی دوورکەوتەوە که هەرگیز ئیسلام قبووڵی ناکات .

● **بەرێز شێخ عبدالمجید عبدالحمید ووتارێکی خوێندەوەو تیایدا ووتی :-**

ئێمه له کاتێکا کۆبوویەتەوەو باسی کۆنگرەی پیرۆزی ئیسلامی دەکەین ، لەو کاتەدا جێی داخو بەژارەیە که لەو هەلوێستە کەلله رەقەی خۆی بەدرێژەدانی ئاگری شەڕ بەردەوامه . هەروەکو دەبینین دیاردەی خومەینی هەموو کۆششێکی خێر خوازی رەت دەکاتەوه ، لەو کاتەدا کە مرۆڤایەتی بەتێکرا چاوەڕوانی

ئەوەبو ئەمجارە ئێران گوێ لەو بانگه ئاشتی خوازه بگرێت .. هەڵبەته ئێران بەم شێوەیە دووپاتی ئەوەی کردەوه که چەنده له نەخشەکەی خۆی‌دا مەبەستی گلاوەو دووره لەو رێبازه پیرۆزو پاکەی ئیسلام کە داوای یەکسانی‌و دادوەری دەکاتو ئاشتی دەوێت ...

● پاشان چەند ووتارێك لەلایەن بەرێزان شێخ عبدالله فرهادی‌و شێخ احمد مهدی‌و دوعای سەرکەوتن له لایەن شێخ جرجیس ابراهیم پێش‌کەش کراو بروسکەیەك بۆ سەرەکی پێشەوا صدام حسین نێردرا .

لقی هەولێر – شێرزاد

○ سلێمانی ○

پیاوانو زانایانی ئاینی‌ئیسلام له سلێمانی ... کوبونەوەیەکی فراوانیان لەبەر رۆشنیایی‌و تیشك خستنه سەر بڕیارەکانی‌دووەم کونگرەی میللی ئیسلامی‌دا بەست بە ئامادەبونی بەرێزان هاورێ سعدی مهدی صالح ئەندامی‌سەرکردایەتی هەرێمایەتی‌و راستگری نهێنی رێکخراوی‌باکووری حزبو بەرێز جعفر عبدالکریم بەرزنجی پارێزگاری سلێمانی‌و کۆمەڵێکی زۆر له پیاوانی ئاینی‌و فەرمانبەرایەتیەکانی شاری سلێمانی ..

سەرەتا به چەند ئایەتێکی پیرۆزی قورئان خوێندنی سورەتی فاتحه بۆ شەهیدان، کۆبونەوەکە دەستی پێ‌کرد.. پاشان زانایانی ئاینی .. بەم شێوەیەی خوارەوه هەریەکە وتارێکی خوێندەوه له پال گومەزو جێ‌نزرگەی کاك ئەحمدی شێخ .. بەرێز شێخ فاتح محمد قەرەداخی وتاری بەرێوەبەری ئەوقافو کاروباری ئاینی سلێمانی سەرەتا بەخێرهاتنی میوانەکانی کرد – پاشان بەرێز شێخ محمد عمر قەرەداخی ئیمامی مزگەوتی گەورە ،لە دوای ئەو بەرێزان شێخ لطیف محمود ئیمامی مزگەوتی مامۆستایان ، بەرێز شێخ فائق رشید ئیمامی مزگەوتی

عبدالله لطفی .. ووتاری خۆیان خوێندەوه .. لە کۆتایی کۆبونەوەکەدا .. بروسکەی ئامادەبوان بەرز کرایەوە ئاراستەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین کرا، که تیایدا زانایانو پیاوانی ئاینی ئیسلامی له سلێمانی، دەنگیان دایه پال ئەو راستیەی کە جێ‌بەجێ‌کردنی بەندەکانی بڕیارەکانی دووەم. کۆنگرەی ئیسلامی .. ئەرکی پیویسته لەسەر هەردوو لایەنی بەشداری جەنگ بەتەنگیەوه بین ، عیراقی ئێمەش لەسەر خواستی بەرێز سەرەکی فەرماندە سەرەتا بڕیاری لەسەر ئەو بڕیارانه داوه ، کە دانا و زانایانو گەوره پیاوانی

ئاینی دەنگیان بۆداوەو ،لەگەڵ لایەنی چاکەو ئاشتی‌دان ..

لەم بارەیەوه بەرێز شێخ محمد عمر قەرەداخی ووتی:-

کوبونەوەیەك کە بۆ پێشەوایانی ئاینی‌و موسڵمانان له هەموو لایەکی جیهانەوه بێت .. کە هەموویان بەزاناو دانا ناسراون ، جێگای باوەری هەموو کەسێکی تێ‌گەیشتوو پێ‌گەیشتوه ،کە له کۆبونەوەی یەکەم کونگرەو دووەم کۆنگرەدا هەستی خۆیان بەرەوشتێکی واوه دەربڕی بۆ هەموو موسڵمانان ،کە هەستیان سەرچاوەی پاکی ئاینی‌ئیسلامو فەرمودەی خوایه ، بێ‌گومان رەوا نیه که

هیچ کەس دەس درێژی بکا بۆ ، خوینو ماڵو رێزی هیچ کەس .. ئەوەی له رێگا دەرچووه ، پێچەوانەی فەرمانی خواو پێغمبەرو ئاینی ئیسلام جولاوەتەوه .

لەسەر ئەو بڕیارو بنچینەیه ئاینیه داوایان له خومەینی‌و کاربەدەستانی ئێران کرد ، که واز لەدەست درێژی کردن بهێنن بەم شەڕە ناڕەوایه بەرامبەر به عیراقی خوشەویستمان ... عیراقی موسڵمانو دراوسێ، بەڵام کاربەدەستانی ئێران سورن لەسەر کاری ناڕەوای خۆیانو بەردەوامن لەسەر درێژەکێشانی شەڕ . له بەر ئەوه کاربەدەستانی ئێران ناو

بران به (الفئه الباغیه) لەرێ دەرچووان ، داوا له هەموو موسڵمانانی روی زەوی کرا تا بجەنگن دژی ئێران ،بۆ ئەوەی ملرابکێشی بۆ ئاشتی واز له جەنگی ناڕەوا بهێنێ، گومانی تیدانیه کە بڕیاری موسڵمانان پیویسته هەموو موسڵمانانی رووی زەوی پەیڕەوی بکەن .

بەرێز شێخ سعید عبد الخالق – ئیمامی مزگەوتی بەکرەجۆ ..

گومانی تیدا نیه که به هەموو باوەرێکەوه ، دژی بەردەوام بونی جەنگ بوەستین ، دژی کاره ناڕەواکانی خومەینی ، کە بۆته هۆی ناکۆکی‌و بزێوی ناو برایانی موسڵمان ..دەنگمان لەگەل دەنگو بڕیارەکانی دووەم کونگرەی ئیسلامی‌دا یەك ئەخەین ، بۆ وەستانی شەر بەتایبەتی لەمانگی رەمەزانی پیرۆزدا .. کە قورئانی مەزنی تیا دیاری کراوه به پێغمبەری نازدار درودی خوای لەسەر بێت.

هەروەها مامۆستایان مەلا عمر حمەرەزا ، ئیمامی مزگەوتی شێخ فەتاح ،بەرێز مامۆستا مصطفی حسین حسن ئیمامی مزگەونی هلوبه ،بەرێز مامۆستا محمد حسن مصطفی ئیمامی مزگەوتی شێخ عەزیز ..

روشنایان خسته سەر ناسەکەی مامۆستای بەرێز شێخ محمد قەرەداخی ، بەناوی زانایانو پیاوانی ئاینی له سلێمانیەوه ، لەم کۆبونەره فراوانەدا .. دژی ناپاکی‌و چەوتی رژێمی ئێران بوەستین ، لەرون کردنەوەی بڕیارەکانی دووەم کونگرەی موسڵمانان له بەغدا ، ئێمەش لێرەوه له سلێمانی‌و هەموو شوێنێکی ئەم پارێزگایه ، داوا ئەکەین کە شەری نێوان دوو لای موسڵمان راوەستێ کۆتایی بەم جەنگه ناڕەوایه بێت ،کە قازانجی موسڵمانانی تێدا نیه جگه خوێنی موسڵمانان به ناهەق نارژێت ، کە لایەنی رژێمی ئێران سورن لەسەر له خوین رشتنه ، بۆیه ملکەچ ناکەن بۆ بانگ خوازی هەموو زاناو گەوره پیاوانی ئاینی ئیسلامی پیرۆز له جیهاندا .. ئێمەش لەگەڵ بڕیاری هەموو موسڵماناندایین ،پێویسته پەیڕەو بکرێو لەرێی لانەدەن .

– لقی سلێمانی –

کۆڕەکا جەماوەری ل دهوکێ

رێڤەبەریا ئەوقافا دهوکێ کۆڕەکا بەرفرەه گرێدا دگەل پیاوێت ئایینی لپارێزگەهێ ،و هەڤال سعدی مهدی صالح راسگرێ رێکخستنا ژۆری لپارتا بەعسا عەرەبیا هەڤیشکی ئامادەبۆ دگەل هەمی بەرپسیارێت پارێزگەها دهوکێ کۆم ببۆن لزکەفتا بەرێز سەرەکێ فوماندار صدام حسین ئەوژی بۆ روهن کرنو شلۆڤەکرنا دوبریا بریارێت کۆنگرا ئیسلامی‌یا میللی‌یا دوێ .. ئەڤەو دڤێ کۆڕێداهژمارەکا زۆرا جەماوەرێت پارێزگەها دهوکێ ئامادەبۆن .

Institut kurde de Paris

باری سەرنج دەربارەی تەمسیلی

تاپۆ

حیدر عبدالرحمن

دەمێک بوو چاوەڕوانی پێشکەش کردنی دوو چیرۆکی تەمسیلی بووین ، ئەوەبوو لەو ماوەیەدا لە تەلەفزیۆنی کوردی نیشان دران .. بەڵام داخەکەم ، یەکێکیان لەبەرچوو !

ئەوەی دووەمیان ، تاپۆ ، بوو لە نووسینی (چەتۆ حسن)و دەرهێنانی هونەرمەند ـ زهیر عبد المسیح ـ .

تاپۆ ـ تاقی کردنەوەیەکی نوێی کاك (چەتۆ)یە دووای (میوانێکی ناوەخت) لە بواری نووسینی چیرۆکی تەمسیلیدا ، وە من بەلای خۆمەوە وا هەست دەکەم کە لەم بەرهەمەیدا گۆڕانێکی نیجابیانەی پێوە دیارە .

کاك ـ چەتۆ ـ لە نووسینەکانیدا حەز بە ساکاری بابەت دەکات و لە مەسەلە ئاڵۆزەکان دوور دەکەوێتەوە ، زمانێکی میللیانە دەداتە پاڵەوانەکانو ژیانی سادەی خەلکی بەشێوە ڕەسەنەکەی خۆیەوە دەخاتە بەرچاو ، هەتا ئەو ڕادەیە بە سەرکەشی دەڕوانێتە مەسەلەکان کە هەندێ جار (بیر) یان ئامانجی سەرەکی بابەتەکەی خۆی گووم دەکات ، بۆیە بینەر هەست بەوە دەکا کە بیری چیرۆکە تەمسیلیەکانی ئەوەندە چڕ نینو هەناسەیەکی کورتیان هەیە ، یا بیرێکی هاوچاخانە نییە وەکو ـ تاپۆ ـ لەوانەی کە دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی ، یا مرۆڤایەتی ئەم سەردەمە دەربدەخەن ، بە شێوەیەکی واقیعی ، بەڵکو دوو مەسەلەی زۆر تایبەتی دەبنە بناغەی بیری چیرۆکەکە کە بریتین لە (گەلحۆیی حاجی و تێکەوتنی) لەگەڵ (ڕێکەوتەکانی خدر) کە ئەگەر هەردوو ئەو بابەتە بخرێنە تای تەرازووی لێکدانەوەیەکی مەوزوعی هیچ سەنگو کێشێکی ئەوتۆیان نییە ، لەم سەردەمەی ئەمڕۆی کۆمەڵ پێیدا ڕادەبورێ و بە مەسەلەیەکی مرۆڤایەتیو کۆمەڵایەتیەوە نابەسترێتەوە .. تەنیا ئەوەندە نەبێ کە بنچینەی بیری بابەتەکە ـ تەرفیهی ـ یەو بینەر تامو چێژ لە ڕووداوە کاریکاتێریەکانەوە وەردەگرێت .

نووسەر بەشێکی هەرە زۆری گرانی ـ ثقل ـ ی نووسینەکەی خستۆتە سەر شانی دوو پاڵەوانی سەرەکیو پاڵەوانەکانی تر بە تێکڕایی لاوەکینو شوێنیان وونە ، یا بنیەر بەو سەرپێیە هیچیان لێ حاڵی نابێو هەرزوو لە خەیاڵی بینەردا هەڵ دەوەرێن متمانە کردنە سەر تەنیا دوو پاڵەوانو فەرامۆش کردنی ئەوانی تر لەنگیەکی لە هاوسەنگی دابەش کردنی پاڵەوانەکاندا دروست کردوە ، بەمەش بواری دەرخستنی ووزەو توانای لەبەردەم ئەوانی تردا بەجێ نەهێشتووە ، بۆ ئەوەی خۆیان بە بینەر بناسێنن .

دەرهێنەر لەم بەرهەمەیدا وورد بینەو زیرەکانە مامەڵە لەگەڵ کامیراو شوێنی ڕووداوەکاندا دەکات (تەنیا ئەوەندە نەبێ کە لەقتە ـ کلۆس ـ ەکان زۆر بە پەلەو کەمن) ئەکتەرەکانی لە شێوازێکی سروشتی ڕاهێناوە ، بەرامبەر بەکامیرا ، بەڵام لە شیکردنەوەی کاراکتەرەکاندا دووچاری هەندێ ـ تناقض ـ بووە بەتایبەت لە ـ شخصیە ـ ی (حاجی ـ سلام کۆیی) دا ، دەرهێنەر ـ حاجی ـ کردووە بە پاڵەوانێکی کۆمیدی و وای کردوە کە بینەر سەرباری ئەو هەموو ڕەوشتە ناشیرینانەی کە حاجی هەیەتی بە بەخیلی ، خۆپەرستی ، قۆڵبڕی ، هێشتا بینەر خۆشی بوێت ، نەك ڕقی لێبێتەوە ، یان بێزی لە ڕەوشتەکانی بێتەوە ، بێگومان ئەگەر یەکێك یەکێکی تری خۆش ویست ، ڕقی لە ڕەوشتەکانیشی نابێتەوە .

دەرهێنەر بە جوڵانەوە کۆمیدیەکان لەنرخو بەهای کاراکتەرە ڕەسەنەکەی ـ حاجی ـ کەم کردۆتەوە ، هەرچەند بنیەر بە جوڵانەوەکان پێدەکەنێ ..

حاجی ـ بە حوکمی تەمەنی ، بەو واقیعە نەفسییە تاڵەی کە هەیەتی ، بەو بەرچاو تەنگیەی ئەو هەڵسو کەوتە هەرزەکارانیەی لێ نەدەوەشایەوە وەکو هەبوو ، هەروەها جوڵانەوەکانی لە خزمەتی ئامانجێکی دیاری کراودا نەبوون .

کاتێ ـ مۆلێر ـ لە جوڵانەوەکانی ، خەڵکێکی زۆری دەهێنایە پێکەنین ، لەناو پێکەنینەکەدا بۆ خۆیان دەگریان ، چونکە مۆلێر ـ ڕیسوای دەکردن .

دەرهێنەر بۆ چڕکردنەوەی شێوازە کۆمیدیەکەی ، دوو پاڵەوانی تری خستۆتە ناو بەرهەمەکەی (پیاوێکی لادێیی ـ ابراهیم حکیم) و (دەڵاڵەکە ـ عبدالواحد مرجان) تەنیا بەمەبەستی خەست کردنەوەی بەرهەمەکە بە پێکەنین ـ لەڕاستیشدا زێدە کردنیان جوانکاریەکی بە بەرهەمەکە بەخشیوە ، بە تایبەت لە ڕووی لێك بەستنەوەیان بەشێوەیەکی ماقولانە لەگەڵ ڕووداوەکاندا

زهیر ـ لەم بەرهەمەیدا بایەخێکی تەواوی بە مۆسیقا داوە کە ڕەچاو کردنی ئەم لایەنە بۆشاییەکی دیاری لەناو بەرهەمەکەیدا پڕ کردۆتەوە ، بەتایبەتیش لەو دیمەنانەی کە مۆسیقا بوونەتە تەواوکەری ـ جوڵانەوە ـ وەکو دیمەنی ژووری چاوەڕوانی قۆنتەراتچیەکان ، تەواو لەگەڵ هەڵوێستە کۆمیدیەکانەوە یەکیان دەگرتەوە .

دەرهێنەر ، بایەخی هەرە زۆری بەدوو پاڵەوانە سەرەکیەکە داوە ، وەکو نووسەر ، ئەکتەرە لاوەکیەکانی تری فەرامۆش کردوە ، بۆیە بەشێکی هەرە زۆریان هیچ کاریگەریەکیان بەسەر هەستو دەروونی بینەرەوە نییەو بینەر سەرپێیانە ئاشناییەکیان لەگەڵدا پەیدا ناکات ..

یان بواری ئەوەیان بۆ نارەخسێ تا ووزەو توانای خۆیان دەرخەن ، لەوانە (خلیل بابە ـ حمە سعید ـ چەتۆ حسن) بۆیە لە خانەیەکی ساردو سڕدا دەمێننەوە .

دەرهێنەر بەرپرسیارە بەرامبەر بەو حاڵەتانە ، بەڵام ئەکتەر خۆشی گوناهی لە ئەستۆی خۆیەتی ، ئەگەر داوای بەشدار بوونی هەر بەرهەمێکی لێکراو دەست لەسەر سینگ بوەستێ ..

ئەکتەر بۆ ئەوەی ئەو ئاستە هونەریەی خۆی بپارێزێ ، دەبێ بەترسەوە ، یا بەهوشیاریەوە مامەڵە لەگەڵ ئەو دەورانەدا بکات کە دەخرێنە بەردەمی .. خاوەن هەڵوێست بێتو بە هەموو دوعایێ نەڵێ ئامین .

مەسەلەی بەشدار بوون لە هەر بەرهەمێکی دیاری کراودا مەرج نییە بۆ سەرکەوتنی هونەرمەند ، چونکە گەلێ بەردەوام بوونی واش هەن ئەکتەر بەرەو ڕووخان دەبەن ، بەتایبەت ئەگەر ئەکتەر بەر لە هەموو کەسێکی تر ئەو نهێنییە بزانێ کە فلانە دەور زێدەکاریەك ناخاتە سەر بەرهەمەکانی پێشووی ، یان لەوە دڵنیا بێ کە دەکەوێ ، لەگەڵ ئەمەشدا هەر بەشداری بکات ! ئەمە گوناهێکە هونەرمەند لەگەڵ خۆیدا دەیکات .

کاك ـ جوهر باپیر ـ لەم بەرهەمەدا بۆ یەکەم جار بەشداری لە پاڵەوانیەتی بەرهەمێکی تەلەفزیۆنی دا دەکات ، وەکو کاك (سلام) ، بەڵام ئایا ـ جوهر ـ توانی وەك ئەکتەرێکی سەرکەوتوو دەست بەسەر ئەو دەرفەتەدا بگرێ ؟ (سلام کۆیی ـ حاجی) لەم بەرهەمەدا لە شێوەی (شخصیە)یێکی نوێ خۆی نیشان داینو بەتواناوە توانی سەرکەوتنی بەرهەمەکە بخاتە سەر شانی خۆی ، هەروەها لە بال ـ شخصیە ـ بەهێزەکانی پێشووی وەکو (عەزە قۆڵبڕ) و (یاقوو)(حاجی)یش دروست بکات ، چونکە سەلام سەربەستیەکی سروشتی بەخۆی دەبەخشێو لە کامیرا ناترسێ .

لەگەڵ هەموو ئەو سەرنجانەش (تاپۆ) لە هەموو ئەو چیرۆکە تەمسیلیە (ڕەنگاو ڕەنگانە) زیاتر جێی خۆی کردەوە کە تیپە هونەریەکانی هەولێر لەم دووایەیدا پێشکەشیان کردون .

دەنگی سترانانوێ

ئەیاز یوسف

سگڤان عبدالحکیم

هێشتا زارۆک بۆ دەمێ دروێنشتە خاریێ لدیوانخانێت سترانبێژێت کەڤن وفولکلوری لبازێرێ زاخو وەك ڕەمزیێ جەهوەری و مەجیدێ عیسای .. گوهدا کەڤنە سترانێن ڕەسەنو داستانێت کوردی پێن دهاتنە گۆتن لوا کوچکو دیوانخانا وپیچ پیچە ژبەر دکرن لێ شەرم دکر بێژنە قە یان دوبارەکەت هەتا خاندنا خۆیا ناڤنجیبدویماهی ئینایو قەستا ئامادەیا چاندنێ کر لزاخو .. بەرە بەرە دەست بسترانا کرو بستری لێ کەڤنە سترانو گەریانەك لکوردستانێ کر دەمێ بەرهەڤ د بو لشاهی ومیهرەجانا .. هەلبەت من ڤیا بێژم لسالا ١٩٦٠ هاتیە دونیایێو لسالا ١٩٨٠ـ١٩٨١ خاندناخو لئامادەیا چاندنێ بدویماهی ئیناو .. پشتی ژخو ڕازی بوی وهەڤالو هوگرا پالڤەدا قەستا ڕادیوێ بکەت ئینا لسالا ١٩٨٢ هاتو بسەرکەفت ودەست بسترانا کر لێ ڤێجارێ ڕێکا نوی گرت پەیڤو هۆزانێن نویو ئاوازێن بێهنا چیاو وەلاتی ژێ دهات ..

ئەیار یوسف احمد .. ئەڤ سترانبێژێ گەنج کاری ڕێکا خو بشەڤینت و دەنگێ خۆ گەهاندە گوهدار و بینەرا درێکا تومارکرنا لرادیوێو تەلەفزیونێ و کاسێتێت ڤیدیوێ وسترانا .. دەنگێ هندە فولکلورو کەلپیرت ژبەر کرێ هەلبەت سترانێن نوی بوێ تامێ دەرێدخت ژگەوریا زێرین ئەڤە ئێك ژ ئەگەرێت سەرکەفتنا ویبون بدەمەك زویو ژ ئەگەرێت دی هەلبژارتنا پەیڤو ئاوازاو ڕازیونا وی بشروڤەکرنا ڤان پەیڤا و تێر گرنا وان پەیڤا بهزرو وتێکەهشتنا گوهدارا هە وەك بەرسڤەکی بە بو گەلەك پسیارا .. ئەڤ دەنگێ نوی سەخلەتەك دی پەیداکرو ڕویدا دناڤ سترانا کوردیا نویدا ئەو ژی تێکەلبوینا ڤان سترانا دگەل بابەلیسکا فولکلوریو ناڤو نیشانێت تێنە خویا کرن چ بازێربن یان چیاو داربن دبسا سەرکەفتنا هێدی هێدی پێت ڤی سترانبێژی موکم لێدکەت دا ست و خاف نەبیت بەرامبەر پاشە ڕۆژێ وهێشتا پاشە ڕۆژەك گەش مهێفیا ڤی سترانبێژی گەنجە چنکو خەمخورێ سترانا کوردیە ووەستیانو ماندبوون کارێ وی یە ژبو پێش کەفتنێ

چوخك

چوخێ منو هریا بەرانا
دەێ مالێ منو هریا بەرانا
دابو رستن بدەستێت نەزانا
وەی دابو رستن بدەستێت نەزانا
چوخك تەنگە ناگرت ملانۆ
دەی مالی تەنگە ناگرت ملانۆ
چوخێ منو ژ مێیت کارگا
دابو رستنبدەستێت کچکا
چوخك تەنگە ناگرت مەمکا
چوخێ منو ژ مێیت بزنا
دابو رستن بدەستێت بیژنا
چوخك تەنگە ناگرت بازنا
چوخێ منو دێبلا یێ ڕەشبت
تە بەرو بەرسینگ ژ گولا گەشبت
بالاڤو گەرماف چەندێ لێ خوەشبت

ئافرەت و جوانی

نەجاه رفیق حلمی

بەلێ ئەمە وێنەیەکە لەهەزاران وێنە بەڵام ئەوی من مەبەستمە ئەوەیە کە هەر کەسێ لەووێنەو شێوەی ڕاستەقینەی خوێدابمێنێتەوەو ئەگەر بتوانێ کەمێ دەستکاری وێنەکەشیبکات نەك بەگۆڕینی ڕەنگو شێوە بەڵکو بە پاکو خاوێنیوجلو بەرگو دەرخستنی لایەنە جوانەکانی کە سروشت بەمرۆڤی بەخشیوە .

بۆ ئەم مەسەلەیەش نمونە زورە بابڵێین ئەگەر یەکێ پرچی ڕەش بوو پێوست ناکات زەردی بکات بەڵکو هەر ڕەنگە ڕەشەکەی خوی بەخاوێنیو بەخزمەت کردن جوانتر ئەبێ ، یاخود ئەگەر خۆی دەمو چاوی زەرد بوو ئەتوانی پزیشك ببینیو دەرمانی بداتێ کە ڕەنگی گەشو ئال بێ .. چونکە لەوانەیە لە ئەنجامی نەخۆشیەك بێ کەوا ڕەنگی زەردە .

بەم جورە جوانی ئافرەت ئەگەرێتەوە سروشتی خۆی کە جوانترین وێنە دروست ئەکات بەمەرجێ ئەگەر کەم وکوڕی زکماکی لەکەسەکەدا نەبێ . ئنجا ئەگەر ئافرەت ئاگاداری ئەو جوانیەبیت کە سروشت پێی بەخشیوە گەلێ لەوە چاترە کە بە بۆیەو بینەو پەرو ناشیرینیەکانی بشارێتەوەو لەجیاتی ئەوە لایەنە جوانو دیاری کراوەکانی کەهەیەتی دەری بخاتو بیکاتە وێنەیەکی تایبەتی کەسایەتی پێ بناسرێ ، چونکە هەر مرۆڤەو جیاوازی لەگەڵ یەکێکی کەدا هەیە لەسیفەتێکدا تایبەتە بە خۆیو پێی ئەناسرێ تەنانەت ئەگەر لەهەمو شتێکدا لەیەك بکەنو دووانەش بن ، بە ڕادەیەك شارەزایانی ئارایشت لەو بڕوایەدان کەهەر ئافرەتێك بۆنی تایبەتی خوی هەیە بە مانای عەترێکی تایبەت هەڵەبژێرێ کە هەمیشە بەکاری دێنێ بە جۆرێك کە ئەگەر خۆشی دیار نەبوو بۆنی عەترەکەی هات ئەوا بزانرێ کێ تێپەڕ بووە ، کە ئەمەش ئەڵێن بەهۆی دراساتی تایبەتی دەروون ناسەکانەوەیە کە لەسەر ڕەوشتو خوی ئافرەت ئەیکەنو ئەدوێن تەنانەت بۆ دوزینەوەی پیاوکوژێك یاتاوانبارێك گەلێ جار بەهوی عەتری تایبەتی ئەو کەسەوە بەتایبەتی ئافرەت تاوانبارەکە ئەدوزرێتەوە . کەوابێ بۆنی ئافرەت شتێکە لەو شتانەی کەئافرەتی پێ ئەناسرێو کەسایەتی ئەو ئافرەتە دەستنیشان ئەکات .

ئاخوا ئافرەت ئەزانێ بەچی جوان ئەبیت .؟

گەلێ جار لەپاش ئەوەی ئارایشتی خوی تەواو ئەکات ئافرەت لەبەر ئاوێنەدا ڕائەوەستێو خوی پەسند ئەکات بەڵام پاش ڕویشتنی لەبەر ئاوێنەکە ئەو کەسانە ئەتوانن پەسندی بکەن کە بەلایاندا تێپەڕ ئەبێ .

ئایا پێش ئەوەی بگاتە جێ بۆنی فریوی چی ئەگەێنێ ؟!. جوانە یان ناء .؟!

هاوکاری نێوان ژنو مێرد

نووسینی سکینە منصور حسن

ئافرەت چرای ناوماڵە .. هەروەها ماڵی بێ ئافرەت وەکو داری بێ بەرە .. لەمڕووشانەوە دەست بەباسەکەمان دەکەین :

دەوری ئافرەت واتە دەوری ژن لەگوزەرانو ژیانی پیاوەکەدا زۆر گرنگە چونکە هەر ژنە کە حەسانەوەی پیاوەکەی ئامادە دەکاتو لە خۆشیو ناخۆشیدا لە گەلیا ڕووبەڕووی ژیانو ڕۆژگار دەبێ ... وبەتایبەتی ئەگەر ژنەکە قوتابی یان فەرمانبەر نەبێ ئەوا پێویستە هەمیشە مێردەکەی هان بداتو شان بەشانیا گیروگرفت نەهێڵن کە لەوانەیە لەبەردەم کاروباری پیاوەکەیدا بکەوێتە بەرچاو .

لەڕاستیدا زۆر جار گیروگرفت دێتە ڕێگای گوزەرانی ژن ومێرد وەکو پەروەردەکردنی منالو کاروباری نێو ماڵ وپێویستە کانیژیان .. لەبەر ئەوە پێویستە هەردوکیان بە دڵسۆزی ویەك ئارەزوو ڕووبەڕووی گیروگرفت بن وبەسەریاندا زاڵ بن وپێویستە کە لە دەرەوەی ماڵدا باسی گیروگرفتەکانی ماڵیان نەکەن وەلە نێوان هەردوو لاوە هەموو ناخۆشیو گیروگرفت چارە سەربکەن وەلە هەمووی گرنگتر ئەوەیە کە لەبەرچاوی مندالەکانیان باسی گیروگرفت نەکەنو دەمەقالە لەنێواندا پەیدا نەبێ چونکە کار لە دەروونی منال دەکات لەوانەیە لەداهاتوودا دەبێتە هۆی ئەوەی کە منالەکە کە گەورە دەبێ ئەگەر کوڕبێت دەست لەژن هێنان هەلگرێت و ئەگەر کچیش بیت لەوانەیە مێرد نەکات نەك وەکودایکی لێبێت .

بۆیە پێویستە لەماڵەوە دەرگاو دەروازە لەبەردەم ناخۆشی دابخرێت وهەمیشە تەبایی و خۆشی بەردەوام بێ بۆ بەختیاری خێزان ومناڵ ..

پەندێکی فۆلکلۆری

ئاڤگە

ـ سەبەتەی بەڵالوك ـ

لە گوندێکی دوورە شار خێزانێکی هەژار هەبوون کەبریتی بوون لە چوار کەس . پیاوەکە وەك خێزانەکەی مابوو کوڕێکیشی هەبوو باوکیشی هەرچەندە بەساڵا چووبوو لەگەڵیان ئەژیا ... ڕۆژگار تێپەڕیو کار وارەخسا کەپیرە زیاتر بکەوێتە ساڵەوەو پێویستی بەوە هەبێ یارمەتی بدەن .. بەڵام کوڕەکەی کە باوکی کوڕە بچکۆلە بوو وەك ئەرکێ کە لە ئەستۆیدا بێو ئەبێ بەجێبهێنێ گوێی نەدایەو نەك هەر یارمەتی نەئەدا بگرە خێزانەکەشی وای لێهات کە لەپیرە دور کەوێتەوەو خزمەتی نەکات .. بەڵام ئەم کارە هەروا نەمایەوە .. ژنو مێردە لەسەر ئەوە پێکهاتن کە هەرچۆنێك بێت پیرە لەخۆیان دووربخەنەوە .... ببەن لەشوێنی دابنێنو بەجێی بهێڵن .

بۆ ئەم مەبەستە پیاوەکە بەژنەکەی خۆیوت کەئەچێ بۆ شارو لەوێ سەبەتەیەك ئەکڕێ کە لە دار بەڵالوك چنرابێ تاکو پیرە بخاتە ناویو دوور لەگوندەکەیان لەسەرە ڕێگایەکدا بەجێی بهێڵێ بەڵکو ڕێبوارێك بەزەیی پێدابێتەوە یارمەتی بدات .

کورە بچکۆلەکە کەگوێی لەم گفتو گۆیەی دایکو باوکی بوو تێگەیشت کە مەبەستیان چیەو ئەیانەوێ چیبکەن :. بۆیە هەر کە باوکی لەگوندەکە چووە دەرێ بچێت بۆشار لەدایکی پرسی کەبۆچی باپیرەی لەماڵەکە دەرئەکەنو دووری ئەخەنەوە ؟ دایکە زوو وەڵامی دایەوە .. لەماڵەکە دەری ناکەین .. باوکت وای نیازە کە بیباتە شوێنێکی تر تاکو باشتر بحەسێتەوە .. کوڕە بچکۆلەکە دووبارە پرسیەوە . باشە کێ لەوێ ئاگاداری ئەکات .؟ دایکی ئەمجارە وتی .. بۆ ئەوە هیچ خۆت تێك مەدەو مەشڵەژێ . چونکە زۆرکەس هەن چاکەی لەگەڵدا بکەنو ئاگاداری بن .

کاتێ خۆر ئاوابوون بوو باوکی کوڕە بچکۆلە بەخۆیو بە سەبەتە بەڵالوکەکەوە بەهەناسە بڕکێخۆی بەماڵا کردوبێ ئەوەی دانیشێ باوکە پیرەکەی هەڵگرتو نایە ناو سەبەتە بەڵالوکەکەوە پیرەش ترساو پێیوت ئەو تۆ چی ئەکەیت ..؟!

باوکی کوڕە بچکۆلە وتی : بابە خۆت ئەوە چاك ئەزانی کە لەتواناماندا نەماوە بەخێوت بکەین .. لەبەر ئەوە ئەتبەمە شوێنێکی پیرۆز کە هەر ڕێبواری بەوێدا تێپەڕیو بتبینێ چاکەت لەگەڵ بکات .

پیرە بڕوای بەم قسە نەکردوو وتی : ئای ڕۆڵە کە نالەباری .. من تەنیا ئەوەندەم لەتۆ ئەوێ کەبیر لەو هەموو ساڵانە بکەیتەوە کە بەخێوم کردیتو تۆم پێگەیان . تەمەنی لاوی خۆم بۆبەخت کردیتو وەك چاوەکانم ئەم پاراستی .. بەم جورە چاکەم ئەدەیتەوە ؟. باوکی کوڕە بچکۆلە لەجیاتی ئەوەی دڵی بەباوکی بسووتێو پەشیمان بێتەوە توڕە بوو خێرا باوکی بە سەبەتەکەوە دابەکۆڵیاو لەماڵی چوو دەرێ لەم کاتەدا کەباوکی کوڕە بچکۆلە ماڵەکەی بەجێهێشت و کەمێ دوورکەوتەوە کوڕە بچکۆلە هاواری لێ کردووتی : بابە تکات لێ ئەکەم پاش ئەوەی باپیرەم دوور ئەخەیتەوەو فڕێی ئەدەیت سەبەتە بەڵالوکەکەت لەبیر نەچێو لەگەڵ خۆت بیهێنەرەوە .. چونکە جارێکی تریش پێویستمان پێی ئەبێ ـ چونکە کەتۆش کەوتیتە ساڵەوەو بیربوویت پێویست بەوە ئەکات کەمنیش تۆ بخەمە ناو سەبەتە بەڵالوکەکەوەو فڕێت بدەمو دوورت بخەمەوە .

بڕوانە ل ١٠

Institut Kurde de Paris

شەڕی ئوردووگاکانی فەلەستین لەبەیروتدا

بێشبڕکێ لە نێوان فرەبوونی چالاکی عەسکەری و چارەسەری سیاسیدا

شەڕی ئوردووگاکانی فەلەستین لە بەیروت کە لە هەفتەیەك زیاتر دەبێت دەستی پێ‌کردوە لە بازنەی ناوخۆی لوبنان چۆتە دەرەوەو دۆسیەی ئەم مەسەلەیە لە بێنەو بەرەی ناوخۆیی‌و هەرێمی‌و دەوڵەتیدا کرایەوە کە وای کردوە بن بڕکردنی گۆڕانەکانی‌و ئەنجامەکانی پێویستیان بەجۆرە مەرجێ هەبێ ئێستا لە ئارادا نین .

لە پێشەوەی ئەو هۆیانەی وایان کرد ئەم مەسەلەیە لە بازنەی تەنگی ناوخۆیی دەربچێ‌و بکاتە رادەی بایەخ پێدانی عەرەبی‌و دەوڵەتان خۆراگرتنی جەنگاوەرانی فەلەستین بوو سەرەڕای کەمی ژمارەیان بەنیسبەت ئەو هێزە بەکرێ گیراوانەوە کە لە پەلاماری عەسکەریدا بۆ سەر ئوردووگا فەلەستینیەکان بەشداریان کردوە کە وای بۆ دەچوون گوایە دەتوانن بەخێرایی مەسەلەکە وەك دەیانەوێ بنەبڕی بکەن کەچی بە پێچەوانەی ئەوەوە مەسەلەکە گۆڕرا بەشەری داچۆڕینی درێژخایەن

ئەمە سەرەڕای ئەوەی شەری بەیروت پەرەی وا سەند لەوێ دەرچوو پریشکی گەیشتە ئوردووگاکانی تری لوبنان لە خواروو لە بوقاع‌و لە ناوچەی باکووریش .

ئەوەی لە شەڕی ئوردووگاکاندا سەرنج رادەکێشێ ، دەرکەوتنی یەکێتی هەڵوێستی فەلەستینیەکانە بەرامبەر شەری ئوردووگاکانی بەگۆڕانە عەسکەری‌و سیاسی‌یەکانیەوەو رێکەوتنیان لەسەر رادەی هەرکەس ئەوەی وا دەکا فەلەستینەکان لە لوبنان مافی مەدەنی خۆیان زامن بکەن لە لایەك‌و لە لایەکی تریشەوە مافیان هەبێ لە بەردەوامی خۆ ئامادەکردنی عەسکەری‌و سیاسیدا بۆ بەرەنگاربوونەوەی دوژمن .

جا ئەگەرچی هەندێ هێزی بەکرێ‌گیراو شەڕەکەیان بۆیە هەڵگیرسان تا بوونی عەسکەری فەلەستینی لە لوبنان نەهێڵن‌و جوڵانەوەی سیاسیشیان دەستەمۆ بکەن بەڵام هێزی تر هەن لە لوبنان کە ئەم کارە بە لەرێ لادان دەزانن‌و پاشگەزبوونەوەیە لە یەکێتی خەباتی نێوان هەردوو گەلی لوبنان‌و فەلەستین‌و ئەو هێزانە بەتوندی پشتیوانی مافی فەلەستینیەکان دەکەن لەوەی ئاسایشی خۆیان لە ئوردووگاکانیان بپارێزن‌و دەسەڵاتی سیاسی خۆشیان سەربەست دەرببڕن .

● فؤاد حسین ●

وادیارە ئەو بارودۆخەی ئێستا کە سوپای ئێران تیایدا دەژی هیچ جیاوازیەکی لەگەڵ بارودۆخی ناوەوەی ئێراندا نی‌یە .. بەتایبەتی لە جادەو کۆڵانەکاندا .. لە نێو تاراندا .. لە شارە کانی تری وولاتی ئێران‌و گشت کون‌و قوژبنێکدا ..

هەرچەند مەلاکان هەر لەیەکەم رۆژی دەسەڵات گرتنەدەستیان هەولیانداوە سوپا لەگەڵ‌و جەماوەری ئێران دووربخەنەوەو خۆیان لەم دەزگایەو ترسییان دووربخەنەوە .. دوای ماوەیەکی کورتیش‌و هەر بۆ ئەوەی سوپای ئێران دووربخەنەوەو خۆیان لێی رزگاربکەن ئەم شەرە ناهەقەیان بەپارکردوو و درێژەیان پێ‌یدا ..

ئەگەر رژێمی خومەینی‌و مەلاکانی قوم‌و تاران لە گەڵ بۆنەو موناسەبەتێکیاندا دانیان بەوەدانـاوە کەوا بەرهەڵستکاران‌و جەماوەری ئیران رۆژ دوای رۆژ دژ بە رژێمەکە دەوەستن‌و نارەزایی خۆیان دەردەبڕن‌و داوای راوەستانی جەنگەکە دەکەن .. ئێستا لەم ماوەیەدا باسی ناکۆکی‌و سەرهەڵدانی ئاژاوەو نارەزایی دەربڕین لە نێو سوپاکەیاندا دەکەن کە دژ بە رژێمەکەیانن .. و هیواو ئارەزوویان ئەوەیە هەتا زووە رژێمەکە لەناوبدەن‌و بارێکی تری جیاواز بۆ گەلانی ئێران بهێننەکایەوەو جەماوەری ئێران لەم بارو دۆخە ناهەموارو تاریکە رزگاربکەن ..

دیاردەیەکی تریش لەنێو سوپای ئێراندا پەیدابووە ئەویش دیاردەی هەڵاتن‌و راکردنە لە سوپاو گەیشتۆتە رادەی یاخی‌بوون ، وە پێش ئەوەی دۆخەکە بگاتە رادەی یاخی‌بوون گەلێ راپۆرتی رۆژنامەگەری کە بەرهەڵستکاران بڵاوی‌دەکەنەوە باسی ناکۆکی‌و نزم‌بوونی باری ئێستای سوپای ئێران کردووە ، بەو جۆرە هەندێ لە سەرکردەکانی سوپا داوا لە بەرێوەبەران‌و رژێمی خومەینییان کردووە کەوا ئەم بارە ناخۆش‌و نزمە چاك بکەنەوەو بەزەیان بە سوپاکە بێتەوە .. یان هەرنەبێت تا رادەیەك بە چاوێکی یەکسانی‌و دوور لەجیاوازی لەگەڵ پاسدارانداا بژمێردرێن ..

ئاشکرایە سوپاو سەرکردەی سوپای ئێران بێ‌دەنگ‌نین‌و ئێستا زیاتر لە وەختەکانی پێشوو دەنگی نارەزایی خۆیان دەردەبڕن .. داواکاریەکانی خۆیان بۆ خومەینی‌و دەستە چەپەڵەکەی دەنێرن .. یەکەم داوایان کۆتایی‌هێنانە بەم جەنگە نارەوایەی کە بەخۆڕایی بەرپایان کردووەو سوپاکەیان بەردەوام بەئاگرەکەی دەسوتێن .

هەمیشە شەکاوە بێت ئاڵای یادە پیرۆزە نەمرەکەی سەرکەوتنی یەکی حوزەیرانی ١٩٧٢

■ شفیق محمود حسن ■

گومانی نیە .. هەر گەل‌و نەتەوەیەك پاش سەرکەوتنی لە شۆڕشە رزگاریخوازیەکەیدا و چەسپاندنی سیاسەتی خۆیی خۆی چ لە ناوخۆیی و چ دەرەوە ، وە نەبێ هەر ئەوەندە بێ و بەس کە گەیشتبێتە ئامانجەکانی لە رووی سەربەستی سیاسیەوە ،

بەڵکو لەوە گرنگتر هەیە کە سیاسەتی ئەو وولاتە ئەپارێزی‌و پشتگیرێکی هەرە توندە لە چەسپاندنی سیاسەتدا ، ئەوەش کە ئابووری‌یەو سەربەستی ئابووری نیشتمانەو سەرچاوەی جێگیر بوونێتی لە هەموو رووەکانی پەیوەندایتی ئەو وولاتەو دابین کردنی ژیانی پاشە رۆژی گەل‌و پەیدا بوونی دڵنیایی ناوخۆیی لە ئەنجامی سەربەخۆیی ئابوری‌و سامانەکانی نیشتمانی کە بە شێوەیێکی گشتی دەگەرێتەوە بۆ بەرژەوەندیەکانی‌و پەرەسەندنی وولات بەتایبەت لە رووی کۆمەڵایەتی‌و رۆشنبیری‌و تەندروستی بنیاتنانی کۆمەڵگەی نوێ‌و هاو چەرخی.. ئەمەو جگە لەوەی کە ئەو شۆڕشە پێویستە هەستێ بە ئامادە [illegible] جەماوەرانی گەل بۆ جەنگی سەربەستی ئابووری لە نێو جەنگی خۆماڵی کردنی سامانەکانی نیشتمانی‌و دڵنیا کردنی جەماوەران بەسەرکەوتنی ئەو جەنگە دژی مۆنۆپۆلیتی کە لە پێشاندا ئەو وولاتە پاشکۆی ئەو دەزگا و کومپانیانە بووەو لە چاڵاوەکانیدا ژیاوە بە منەت‌و منەت کاری‌و دوور لە سامانەکانی نیشتمانەکەی ..

شۆڕشە مەزنەکەی « ١٧ – ٣٠ » گەلاوێژی پیرۆزمان بەسەرکردایەتی پارتی پێشرەو – پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالست . بەرابەری پێشەوای بەجەرگ‌و دلێرمان هەڤاڵ تێکۆشەر صدام حسین ، پاش سەرکەوتنی‌و پاقژ کردنی شۆڕش لە خزاوەکان‌و گومان لێکراوەکان‌و بەپێی ئایدەلۆژی‌و نەخشەو هێلی ستراتیژی رێبازەکەی . بەوە رەزامەندی نەهینا بوو کە سەربەستێکی سیاسی وەدی‌هێناوە . وەك ئەوەی لە بیرو باوەڕی پارتدایە کە بەهیچ شێوەیەك سەربەستی سیاسی بەبێ سەربەستی ئابووری جێگیر بوونی بۆ نیە . چونکە ئابووری هێزێکی توندو تیژە توانایێکی ئەو تۆیی هەیە کە بە گەورەو بە هێزترین سیاسەت‌و سیاسەت کاران

چۆك داچەمێنی لەبەر دەمی تواناکانیدا ئەوە بوو کە لە یەکەمین رۆژی حوزەیران « جۆزەردان »ی – (١٩٧٢)دا – هەستا بە بیریاردانی تاقی کردنەوەکەی لە نێو بڕیار دانی خۆماڵی کردنی سامانەکانی نەوتی نیشتمانی کە یەکەم سەرچاوەی پەرەسەندن‌و پێشکەوتن‌و گەشەندنی وولاتە بەرەو ژیانێکی بەختەوەرو کامەرانی .. بۆ پاشەرۆژێکی پرشنگدار و رووناك‌و بنیاتنانی کۆمەڵگەی نوێ‌و هاوچەرخی‌و دیارداوە لە ناو کۆمەڵگاکانی وولاتانی رۆژ هەڵات‌و رۆژ ئاوادا .. ئەو تاقی‌کردنەوە مێژوویە کە تاقی‌کردنەوەیێکی بێهاوتا و بێ وێنە بووە لە مێژوو و پێشەوایی لە جیهانی سێهەمدا لە مەیانی ئابووریدا پارت « پارتی بەعسی عەرەبی سۆشیالست » لە هەموو لایەن‌و رووەکانی سەربەخۆیی ئابووری تێگەیشتبو وەك باسی لێوە کرا لە هەشتەمین کونگرەی هرێمایێتیدا ئەو مەترسیانەش نیشانە کرابوون لە بارەی باری روو بەروو بوونی پارت دژی پلان‌و نەخشەکانی ئیمپریالیزم‌و مۆنۆپۆلیتی جیهانی ، وەك لە بەڵگەنامەو دوانەکانی سەرەك پێشەوا هەڤاڵ صدام حسین‌دا

هاتووە لەو کۆنگرەیەدا بۆ پتەو کردنی ئەم سەربەخۆییەو رزگار بوون لەسەردەمی پاشکۆیی ئابووری بەستراو بە ئیمپریالیزم‌و مۆنۆپۆلیەکانی جیهانیەوەو پتەو کردنی سەربەخۆیی راستەقینەی بەپێی سیاسەتی پارت‌و شۆڕش لە جەنگی خۆماڵی کردندا .

شۆڕش بەتەواوی رێگای خۆماڵی‌کردنی نەوتی نەبڕیبوو پێشی بەستنی هەشتەمین کۆنگرەی هەرێمایێتی بەڵکو تەنانەت لە « ٨٥٪ »ی – رێگای خۆماڵی بڕیبوو .. بەڵام بەشەکانی بەریتانیا و فرانسا لە کۆمپانیاکانی نەوتی بەسرەدا خۆماڵی نەکرابوون .. ئەوەبوو لە هەشتەمین کۆنگرەدا بڕیاری ئەو بەشانەی دا و دەسەڵاتی تەواوی بەسەر یەکەمین سامانی نیشتمانیدا پتەو کرا .. بە خۆماڵی کردنی بەشەکانی بەریتانیا و فرانسا لە بەرواری «١٩٧٥/١٢/٨» کە لە پێشاندا لە « ١٩٧٣/١٠/٢١ و لە ١٩٧٤/١٢/٢٠ »دا – بەشەکانی هۆڵاندەو پورتغالیش درابوون .. بەم جۆرە هەموو سامانەکانی نەوتی نیشتمانی عیراقی سەرکەوتومان بەتەواوی خۆماڵ کرا بە هەموو بەش‌و لق‌و چالاکیەکانیانەوە ..

ئەمرۆ بەبۆنەی ئەو یادو بڕیارە پیرۆزانەوە .. گەلەکەمان ئاهەنگی سەرکەوتنی ئەو رۆژە ئەگێرێ کە بڕیارێکی بەرجەرگانەو لێدانێکی پڕئازار و سەرکەوتوو بوو کە شۆڕش داویەتی لە سەردڵ‌و مێشکی یەکێ لە گەورەترین‌و سامناکترین مۆنۆپۆلێتی جیهانی ، بەڵکو ئەم سەرکەوتنە خۆماڵیەش نەدەبوو گەر بهاتبایا سوور بوون‌و هۆشمەندی‌و بەجەرگی‌و چاودێری‌و سەرپەرشتی راستەوخۆیی هەڤاڵ پێشەوا صدام حسین نەبوایا لە بەرێوەبردنی سەرکەوتنی ئەم جەنگەو نەخشەکانی بنیاتنانی عیراقی نوێمان‌و رزگار بوونی سامانەکانی نیشتمانیمان لە ژێر چڵکی مۆنۆپۆلێتی جیهانیدا .

سەرەك صدام حسین وەك لە راپۆرتی ناوەندی نۆهەم کۆنگرەی هەرێمایێتی‌دا هاتووە ، بەراستی ئەو سەرکردە ئامادە گەری کاری خۆماڵی کردبوو کە بەرزترین دەستکەوتێکی وەدی هێنا بۆ گەل‌و نەتەوە بەتایبەت لە نێوان ماوەی ئاگادارکردنەکاندا – لە « ١٧ » ئاباری ١٩٧٢ – بۆ « ١٧ » حوزەیرانی « ١٩٧٢ » کە بەخۆی لە جێگەو شوێنی بەرپرسیاری راستەو خۆیی خۆی پێی هەستاوە لە نێو هەڵمەتی سیاسی‌و راگەیاندن‌و سەرەکایێتی کردنی لیژنەکان‌و بەدووکەوتنی کارو باری راپەراندن‌و رێککەوتنەکان .. کە بەراستی سەربەستێکی راستەقینەی‌و تەواوی بۆ عیراق لە رۆژی یەکی حوزەیران « جۆزەردان »ی – ١٩٧٢ – هاتە دی .

- **پیرۆز بێ یادی نەمری سەرکەوتنی یەکی حوزەیران .**
- **هەمیشە شەکاوە بێت یەکگرتنی جەنگی خۆماڵی‌و جەنگی قادسیەی صدام .**
- **رووڕەشی‌و مردن‌و رسوایی بۆ دوژمنانی گەلی تێکۆشەرمان .**

Institut kurde de Paris

کرمێ جگەرێ

د. ناظم سلیمان حقی

کرمێ مێلاکێ کرمەکە شکلێ وێ وەکی بەلکێت دارێ بیبێنە بەحنە ئو راستە درێژاهیاوی (٢–٣) سەنتی مترە ئو پەحناتیاوی (١–٢) سەنتیمترە ، رەنگی ڤی کرمی قەهوەئی یە .

کرمێ مێلاکێ توشی پەزی و بزنا و جێل و گامێشا دبتن ،هەروەسا توشی مروڤا ژی دبتن .. گاڤا مروڤ مێلاکا پەزێ توشی ڤی کرمی ب خۆتن . ئەمازە هەکە ئەڤ مێلاکا هە باش نەهاتبتن کەلاندن .

یا زانا ئەوە کرمێ مێلاکێ یێت بالق ل ناڤ زراڤێ ئو چکەرێدا دژین . ئو پشتی کرمێت بالق هێکا دناڤ زراڤێ دا دکن .. دێ ئەڤ هێکێت هە چن ناڤ ریڤیکێت ئاژەلێ ب ڤی کرمی نەساخ .. ئو د گەل پیساتیێ دێ ئەڤ هێکێت هە کەڤن سەر گیاکی نەخاسمە ل چهێت چەران دنا تەرش تەوالی ..یا زانا ئەوە ئەڤ کرمێ هە پێوەستی هندەك مزیڤا دبتن وەکی گوهکا داکو دەورا ژیاناخۆ درست بکتن .

ئەڤەو گاڤا هێکێت کرمێ مێلاکێ ل گەل پیساتیا تەرشی ب کەڤتن جهێت چەراندنێ نەخاسمە ئەو چهێت طەراتی لێ هەبتن دێ ئەڤ هێکێت هە بنە بەرەقە ئو چنە دناڤ ئاڤێدا . ژبەر ڤێ چەندێ ئەو تەرشێت ل چهێت شل دچەرن توشی ڤی کرمی دبن ، وبەرەڤێت کرمێ مێلاکێ دێ چنە دناڤ گوهکادا ئو هندەك گوهیوین کەڤنە بەرەڤا دناڤ گومکیدا حەتاکو بەرەقە بگەهتن قوناغێت دیماهیکێ دێ ژناڤ گوهکی دەرکەڤتن .. ئەڤەو پشتی ژ ناڤ گوهکی دەرکەڤتن دێ ب گیاکی ڤەچیتن نەخاسمە ل چهێت ئاڤ لێ هەی ئو دیڤدا ئەڤ بەرەقە دگەهنە ئێك و دوو ئو خۆ گروڤر کن ئو پەردەکێ ل دورمان دوری خۆ چێکن ... ئو ل حەمی جهێت چەراندنا تەرش و تەوالی بەلاڤبن ..ئو گاڤا تەرش ل وان جهێت ئەڤ بەرەڤێت هە لێ بەلاڤ ب جەریتن دێ ل گەل گیایی ڤان بەرەڤا خۆتن ..ئو دەمێ ئەڤ بەرەڤێت گروڤر دکەهتن دناڤ هناڤێت تەرشیدا دێ ئەو پەردا ل دورمان دور د ناڤ ریڤیکێدا پیچبتن ئو بەرەقە رزگار بتن ئو بەرەقە ژ ناڤ ریڤیکێدا جیتن دناڤ مێلاکا تەرشیدا .. ئەڤەر بو دەمێ شەش حەتا هەشت حەڤتیا مینتن ناڤ مێلاکێدا ژبەری بچتن زراڤێدا .. ئو دڤی دەمیدا بەرەقە مەزن دبن ئو دبنە کرمێ بالق ئو هێکادکن ئو دچنە دناڤ ریڤیکێدا ئو ل گەل پیاتێ دەردکەڤن ئوهوسا جارەکادی دەورا ژیاناخۆ زڤرینتن ڤە .

ئو یارانا ئەوە (٥ر٢–٣) هەیڤا ڤەدکێشتن ژ جۆنا بەرەڤێ بو ناڤ لەشی حەتا هێك دەردکەڤن . ئو ئەڤ کرمێت هە بو دەمێ سالەکێ دژین و هندەك گەلەك سالا دژین .

ئو ژ نیشانێت ئاژەلێ ئەوێت توشی ڤی کرمی دبن ئەڤەنە .

١ – هندەك گرێك ل ناڤ چاڤا ئو ل بن ئەرزینگێ چێدبن .. ئەڤەو سپێلکا چاڤێ دێ شینەکی ڤەگریی بتن .

٢ – دێ کێم خۆنی «ئەنیمیا» جێل و پەزێت نەساخ گرتن ئو ژبەر ڤێ (الغشاء المخاطی)یێت لەشی دێ پیتی بن .

٣ – تەرشێ توشی ڤی کرمی بی دێ بێهێز و لاوازبتن ئو هندەك جارا دێ حەمەربتن . ئو جێلێت شیری دێ شیرێ وان کێم بتن هەروەسا گرانیا لەشی وان ژی دێ کێم بتن . ل گەل کولنبا مێلاك ئو زراڤا وان جێلا .

٤ – ئەو پەزێ توشی ڤی کرمی بتن دێ هەربیا وان زۆربتن ئو گەلەك بساناهی مروڤ دێ ژێ ڤەکتن ئو بەرێ هیربێ ئو گۆشتی کێم بتن.. ئو مێلاکا پەزی کولینەکا دژوار گرتن ئو ئەو مێلاك کێر خارنا مروڤی نائێتن. ئو نەدیرە ژ نیشکەکێ یە ئەو پەز مراریتن .

ئەڤەو مروڤ ل سەر توشبینێ هلدبتن گاڤا پیاتیا ئاژەلی ل بن مایکروسکوبێ فەحصکتن دێ هێکێت کرمێ مێلاکێ دیاربن. هەروەسا ئەو پەز ئو جێلێت ب ڤی کرمی مراردبن دێ ڤان کرما دناڤ مێلاکو زراڤا وان دا بینین .

بو پارێزتن و چارەسەرکرنا تەرش و تەوالی ژ کرمێ مێلاکێ ئەوە .

١ – نابتن خودان کەرێت تەرش و تەوالی .. پەز و جێلێت خۆ ل جهێت پیس ب چەرنین نەخاسمە ئەو جهێت ئاڤ لێ د پەنکتن چونکە گوهك تژی ڤی ئاڤا پەنکاینە ئو ئەڤ گوهکێت هە دبنە بێ گەهاندنێت سەرەکی بو ڤەگوهاستنا کرمێ مێلاکێ .

٢ – شیشتن ئو پاڤژکرنا بەردەوام بو گوڤێت سەخێرکرنا تەرش و تەوالی ئو دیرکرناوان ژ جهێت توشبینێ .

٣ – نابتن مێلاکا پەز و جێلێت توشی ڤی کرمی بو خارنا مروڤی بێتە کارتینان ئو دڤێتن ئەڤ مێلاکێت هە بێنە صوتن .

٤ – دڤێتن خودانێت ئەرش و تەوالی بچنە نەخۆشخانێت ساخلەمیا ئاژەلی ئەوێت دەڤەرێت وان. داکو دەرمانێ ڤان کرما بو پەز و جێلێت وان بەرهەف بکت ئو ژ کرمێ مێلاکێ قورتالبکن داکو چ زیان نە گەهتن تەرش و تەوالی ئو ژ دەرمانێت تێنە کارتینان بو ڤی کرمی .

Ranide ئو
carbcn tetrachloride

له زانا به ناوبانگه‌کانی جیهان ..

پاڤلۆف و زانست

شاهین نەجمەدین

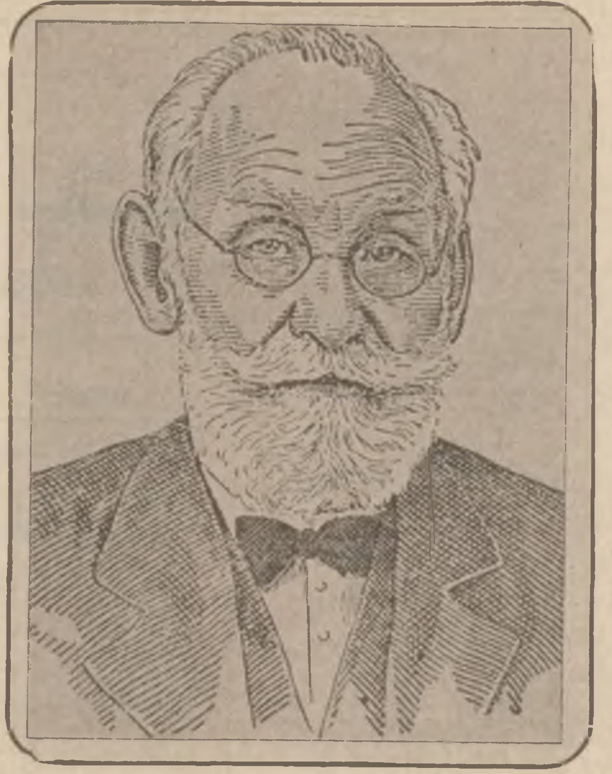

«پاڤلۆف»و زانست !

ئەگەر بێت و لاپەڕەکانی مێژووی مرۆڤایەتی هەڵدەینەوەو سەرنجی بدەینە پیاوە بلیمەتەکانی دنیا ،ناوی (پافلۆف)یش وەکزانایەکی لێهاتوو دێتە پێش چاو .. کە بە یەکێك لە ئادەمیزادە سەرکەوتووەکان دادەنرێت و ژیانی پڕ بووە لەنمونەی خەبات بۆ پێشکەوتنی باری زانست و چەندان بەخششی پێشکەش بە ئادەمیزاد کردووە .

«پافلۆف» لە بواری فسیۆلۆجیادا ، واتە (ئەرکی ئەندامان) بەڕابەرێکی مەزن دادەنرێت کە توانی سەر دەمێکی نوێ لە زانیاری و پزیشکیدا بێنێتە کایەوە .. ناوی خۆی «ئیڤان بترۆڤێچ پافلۆف»ەو لە ساڵی ١٨٤٩ لە شاری (ڕیازان) لە دایك بووە لە خێزانێکی دەست کورت ، هەر لە منداڵیەوە زۆری ئارەزوو بووە ببێتە پزیشك، بە تایبەتی لە بواری «ئەرکەکانی ئەندامان»و پاش ئەوەی کە کتێبی (زانستی لەشی) زانا «.هە لویس»ی خوێندەوە ، کە هەتا کۆتایی هاتنی ژیانیشی دانەیەك لەم کتێبە بەنرخەی لە کتێبخانەکەی خۆیدا هەڵگرت . هەروەها گەلێك خەریکی خوێندنەوەی کتێبی (کرداری پێچەوانەی مێشك) بوو ... ئەوە بوو دوای خوێندنی ئامادەیی ، خرایە بەر خوێندنی کۆلیژی لە زانستگای (سانت بەترسبۆرگ)و لە ئەنجامدا بە پلەی یەکەم دەرچوو ، لەو کاتەشدا لەگەڵ هاوڕێیەکی زانای پڕۆژەی کتێبێکی زانستی فراوانی تەواو کردو لە پاداشتی سەرکەوتنیدا لەو باسە مەدالیای زێڕینی وەرگرت و کرا بە یاریدەدەری دوکتۆر (بۆلگن) لە دانشگای پزیشکی و چەندان تاقیکردنەوەی زانستی لەگەڵ ئاژەڵدا کردو لە دووری نەخۆشخانەو دوای ئەوە لە ئەنجامی ئەو لێهاتوویی بە چەندان ئەرکی پێ سپێررا لە نەخۆشخانەکان و دانشگا زانستیەکاندا .

لە ساڵی ١٨٧٧ کەمێ دەرامەتی کۆکردەوەو بەمەش سەردانێکی کردە بەر سلاّ بۆ ئەوەی کارگەی تایبەتی زانای فسیۆلۆجی بە ناوبانگ «هیدنهاین» بەسەر کاتەوە .

نیتر دوای ئەوە کەوتە سەودا سەری ئەندام و خولی خوێن و لە ماوەیەکی کورتی تەمەنی توانی چەندەها سەرکەوتن لە پیشەکەیدا بەدیبهێنێ .. ئەگەر چی لە ڕووی داراییەوە گەلێك کێشەی دەهاتە بەردەم ،هەر وەکو خۆشی لە یادگارەکانی ژیانیدا دەڵێ :– (لەگەل ئەو هەمرو کێشە نالەبارانەی هاتنە ڕێگای ژیانم ، بەتایبەتی لە ڕووی دەست کورتیم لە دەست خستنی شت و مەکی زانستی .. بەڵام بەردەوام بووم و وام لێ هات هەموو ژیانی خۆم بۆ زانست تەرخان کرد .) لە ساڵی ١٨٨٣ لە «دڵ»ی گواستراوە دکتۆرای وەرگرت .. بەڵام بەوەندەش وازی نەهێنا ، دەبیان تاقیکردنەوەی تریشی پێشکەش کرد .

«پافلۆف» دەیویست بەردەوام بێ و بۆ ئەم تاقیکردنە وانەش گەلێك ڕەنجی کێشا ! بەڵام ئاژەڵی دەست نەدەکەوت بۆ سەرگرتنی ئەم تاقیکردنەوانە ، هەر وەکو خۆی دەڵێ :–

(بە بێ پارە ئەم دەتوانی یەك تاقە ئاژەڵم دەست کەوێ !) بەڵام ئەوەی کە بووە مایەی گۆڕانێکی زۆر گەورە لە ژیانی (پافلۆف)دا دامەزراندنی بوو .. بوو بە بەڕێوەبەری بەشی فسیۆلۆجیا لە زانکۆی زانستیدا ، ماوەی چل و پێنج ساڵی ڕەبەق بە سەرەکی ئەو بەشە مایەوەو بووە باشترین هۆ بۆ تاقیکردنەوەو شەو وڕۆژ لە نێوان تاقیمانەکانی ئامۆزگا دەژیا ، جونکە دەیووت :– (هیچ ئەندازیارێك ناتوانێت لە لێکۆڵینەوەی فلانە ئامێردا سەرکەوێ، گەر بێت و هەموو بەشەکانی نەکاتەوە ، باشان لێکیان گرێ داتەوە ، هەر واش پێویستە لەسەر زانایانی فسیۆلۆجی بەو شێوەیە هەڵس و کەوت بکەن)

زانست لە م لا و ئە و لا

میکرۆسکۆبیکی نوی
دەنگ لە جیانی رووناکی

کومپانیایەکی بێگانە میکروسکۆبیکی نوێی درووستکردوە دوای چوار ساڵ تاقیکردنەوە کە بە رووناکی ئیش ناکا بەلکو بە شەپۆلی دەنگ ، ئەم میکرۆسکۆبە بە سەرکەوتوویی لە لیکۆلینەوەی کەرەستەی پیشەسازیدا بەکار دێ .

کۆمبیوتەر لە کارگەی تەختە .

کشتوکاڵ و پیشەسازی یەك ئەوی تر تەواو دەکا ، ئیستا هاوکاری نوێ هەیە لە نێوان ئابووری دارستانەکان و تەکنیکی هاوچەرخدا . کومپانیایەکی ئەڵەمانی نیزامیکی نوێی حسابی داناوە ناوی ناوە که نەك تەنیا ئەرکی کار ئاسان کردنی کارگەکانی تەختەیە بەڵکو جۆری تەختەکان جیا دەکاتەوەو جۆری سوود لێوەرگرتنی دیاری دەکا .

جیهازیکی تیشك دژی شیرپەنجە

جیهازیکی نوێ گەیشتۆتە نەخۆشخانەکانی ئەڵەمانیا بۆ تیشك خستنە سەر ئاوسانی شیرپەنجە بەکار دێ کە جێگای جیهازە کۆنەکانی گرتۆتەوە .

دەربارەی مەڕ و ماڵات لە کوردەواریدا

نەریمان

ئێستا لە ناو قەدی بەهاردا راوەستاوین ، بە حیساب پێنجە وتارمان بەڕێ کرد ، مەڕو ماڵات ، بزن و کار بەرخ و کاوڕ ، شەك و چۆر لە ناو سەوزەگیای بەهاردا ئەلەوەڕێن کەرەو دۆ ، پەنیرو ماست ، کنگرو دۆمەڵان تا بلێی زۆرو زەبەندەن برۆ ئەو دەشتە تا چاو بڕ ئەکا هەر سەوزەگیایە بە گوڵی لاڵەو مێخەك رازاوەتەوە ، پڕ بە پێستی مەبەست باران باریوە وساڵەکەی بارانە ساڵ بوە هەر دوعا بکەین کولەو سوون پەیدا نەبن ئەم عالەمە بێ وەی بن بزانە چی ساڵێك ئەبێت ،فەلاح بسکەی سمێلی دێت لەم گەرمیانە ئەمساڵمان ئەلحەمیلا زۆر هات و پڕ بە پیت و بەرەکەتە ، لە خۆشی ئەم بەهارەدا کە هەمووگیان لە بەرێك لە ئادەمیزادەوە تا ولسات تاگژوگیا ئەرزو ئاسمان بوژاوەتەوە ، ئا لەم وەرزەدا دەربارەی مەڕوماڵات بزن و کار ئەم کورتە زانیاریانەتان ئەخەمە بەردەست کە بەشێکن لە کەلەپووری کوردەواریمان و زوربەی زۆری برای شارستانی نەچوەتە ناخیەوەو شتێکی ئەو تۆی لێ نازانێت:

+ لە مانگی تەمموزدا (مەڕ) بەران ئەگرێ پاش پێنج مانگ واتە لە مانگی دوانزەدا ئەزایێ و (بەرج)یێکی کۆرپەی ئەبێت ئەو بەرخە کۆرپەیە تا بیست رۆژ شیری دایکی ئەمژێ ئنجا دێتە سەر لەوەڕ .

– لە مانگی مایسدا بەرخ ئەبرێتەوە ئەوسا پێی ئەوترێ (کاوڕ) کاورە نێرو کاورە مێیش هەیە ، کاوڕ پاش ساڵێك ئەبێتە (شەك) شەك کە زگێکی کرد پێیی ئەڵێن (شەکەمەڕ) بەشەکە نێر (بەختە)ش ئەوترێ بەختەش ئەبێتە (بەران) بەران هەیە شاخنەو هەشە بێ شاخە ، بەرانی بێشاخ (کۆلیس)ی پێ ئەوترێ . رانە مەڕێ تا پەنجا سەربێت یەك بەرانی بەسە، بەران هەیە زۆرداره بەرانی بەدەمار هەیە بە (لانترە)و زۆر داریش نیە بەڵام هێزو هەرەکەتی زیاترە .

+ مەڕکە سێ زگی کردو سێ بەرخی لە سێ ساڵدا هاورد ئەوا هەر ساڵەی لەلایەکی دەمیەوە دگانێکی ئەکەوێ بەو دگانە ئەڵێن (شیرە) لە سێ ساڵدا (مەڕ ، بزن ، ماین ، قاتر) شیرەیان لەدەم نامێنێ پاش (شیرە) دگانی (ناوێژە) دەر ئەچێ پاش ساڵێك ناوێژەش ئەکەوێ مەڕ دگانی (بەرازە) دەرگەکا . (شیرە – ناوێژ – بەرازە) ئەکەونە نێوان کاکیلەو چوار دگانەی بەردەمەوە .

جا ئەو کەسانەی لە حەیوان ئەزانن لە پێشدا دەم ئەو مەڕوماڵاتە ئەکەنەوەو تەماشای ناودەمیان ئەکەن بەهۆی ئەمەوە تەمەنیان دیاری ئەکەن .

+ (کار)یش وەك (بەرخ) گەورە ئەبێت و ئەبێتە (گیسك)و ئنجا ئەبێتە (چولور)– بەرامبەر شەکە لەمەڕدا – چۆرکەزگی کرد ئەبێتە (چۆرە بزن) – (تەگە) و (سابرێن)یش لە خێلی بزندا بەرامبەر (بەران)ە .

+ (مەڕ) بەرەنگی خوریەکی لە یەکتر جیا ئەکرێنەوەو هەریەکەیان ناوێکی تایبەتی هەیە وەك :

(مەڕەرەش) خوریەکەی سادە رەشە (مەڕە چەرمو) خوریەکەی سادە سپیە (مەڕە بۆرە) خوریەکەی سادە بۆرە (مەڕە سوور) خوریەکەی سوورێکی سادەیە (مەڕە بازێ)خوریەکەی دوورەنگەیان سوورو سپی یان رەش و سپی یە (مەڕە دوعوم)تەنها دەموچاوی ئەومەڕە بۆرە (مەڕە شگێر) دەموچاوی سوورە وابزانم ئەمە لە (ئەشگەر اشقر)ی عەرەبیەوە هاتوە واتە (سورکار) .

(مەڕە شگێرە غەر) خوریەکەی سپی و نێوچاوانی خەتێکی چەرموی تیادایە تا بان لووتی هاتووەتە خوارەوە.
(شگێرە سادە) دەموچاوی سوورو رەنگی چەرمو واتە سپیە .
(شگێرە کەرحا) دەموچاوی تالای گۆنای سوورە .
(مەڕە عەشم) دەموچاوی شین یا کەوەیە .
(مەڕە پەر) دەموچاوی رەش و خوریەکەی سپیە .
(مەڕە کەڕی) بەو مەڕە ئەڵێن کە گوێچکەکانی کورت بن .

ئەمجارەمان تا ئەم شوێنە بەسە بۆ جارێکی تر ئەگەر ماین و نەمردین دەربارەی کشت و کاڵەوە شتێکتان ئەخەمە بەردەست .

Institut kurde de Paris

له ناودارانی کورد :

عەلی شامل پاشا

■ غفور میرزا کەریم ■

پاش شۆڕشی گەورەی فەرەنسە ١٧٨٩ بیروباوەڕی یەکسانیو برایەتیو سەربەخۆیی بە وێنەی ئاگرو پۆشی لە ڕۆژهەڵات دا بڵاوبۆوە وە بۆ بەچەکی دەستی گەلانی ژێردەست بۆ هەڵتەکاندنی ڕژێمی ڕزیوی دەربەگایەتی .

ئیتر ئەوەندەی نەخاباند کە پرشنگی کلپەی ئەم بیروڕایە دڵو مێشکی بەرەی خوێندەوارانی لە ئەستەمولیشدا ڕووناك کردەوەو هێنانیە کۆڕی وریابونەوەو چالاکی نواندن دوایش بەپێی پێویستی ڕۆژگارو خواستی مێژوو چرای ئەم بیروڕایانە دیوەخانی تاریكو نوتەکی میرەکانی کوردیشی ڕووناك کردەوە وەدڵو دەروونی ڕاچڵەکاندن وە بەرگی وریا بوونەوەو خۆناسینی نەتەوایەتی بەبەریاندا کرد . بەم چەشنە ئەم بیروڕا تازەیە جێگای خۆی لە دڵو مێشکی میرو کوڕانی خاوەن دەستەڵاتدا و پیاو ماقوڵاندا کردەوە بە واتایەکی تر کوردایەتی لەو کاتە دا لە چوارچێوەیەکی تەسكو تەنگەبەردا خۆی ئەنواند چەند بنەماڵەیەکی تایبەتی بەشێکی ڕۆشنبیری یا دەستەیەکی دیاری کراوی گرتبووەوە ، باروو بنەی لە ناوجەرگەی کۆمەڵ دا نەکردبوەو باڵی سەرکەوتنی بەسەر هەموو چینەکانی گەل دا نەکێشا بوو ، بنەماڵەی بەدرخانی بەسەرکردایەتی کردنی گەلی کورد تێکۆشانی بۆ ڕزگاربوون لە چنگ دەوڵەتی عوسمانیو دانان بە مافی ڕەوایا لەلایەن دەزگای سولتان عبدالحمیدەوە جگە لە کوشتنو بڕین دووچاری دەربەدەریو دوورخستنەوەو ئاوارەیی لە نیشتمانو نیشتەجێی لە ئەستەموڵ ، شام ، بیروت ، قاهرە ، دورگەی کریت ، طرابلس الغرب ، پاریس .. هتد بوون .

هەروەها بزوتنەوەو چالاکییەکانی ئەم بنەماڵەیە مەترسییەکی گەورەی خستبووە دڵی دەوڵەتە ئیمپریالیزمەکانەوە بە تایبەتی ئینگلیزو فەرەنسە بەچەشنێ ئەم دوو دەوڵەتە لە فاکوفیك نانەوەو پیلانو نەخشە کێشانەوە هاندانی دەوڵەتی عوسمانی بۆ کپکردنو سەرکوت کردنیو ڕیشە کێش کردنی ئەم بزوتنەوە کوردایەتییە بە هیچ کاتێ نە ئەکەوتن . سپر هنری لایارد ، کە لە کاتی خۆی بەڕێوەبەری کۆنسلخانەی ئینگلیز بوو لە موصل کە لە دوایشدا بو بە سەفیری دەوڵەتی ئینگلیز لای سولتان عبدالحمید لە ئەستەمۆڵ بەو بەڕی قینەوە هێرشی ئەبردە سەر جوڵانەوەی کورد وە سەرکردایەتی‌کەی (بەدرخان پاشا) بۆیە بە هاتنی بۆ ئەستەموڵ لەگەڵ کونسولی فەرەنسە بە دوو قۆڵی کەوتنە دژایەتی نواندن بەرامبەر جوڵانەوەی کورد هەرچی ناشیو ناڕەوایە دەربارەی ئەم جوڵانەوەیە هەڵیان ئەبەست بەڕاپۆرت نوسین بەفاکوفیك نانەوە بە ناردنی دەنگوباسی درۆ بۆ ئینگلیزو فەرەنسە دەزگا ئاینیەکانی ئەو روپایان لە دژی کورد بەڕەنگێ پڕ کردبوو کە مرۆڤی سەرسام ئەکرد وایان لە قەڵەم ئەدا کە بەدرخانیەکان بە کۆمەڵ گاور ئەکوژنو کەوتونەتە قەڵاچۆکردنیان .. مەبەستیش لەم بەنگو باوە نانەوەیە هەر ئەوەبوو کە جوڵانەوەی کورد لکەدارکەن ، ئامانجی پیرۆزو ئاواتی بەرزی پووچ کەنەوە بەم چەشنە لە ژێر باڵەپەستوو هاندانی دەوڵەتی فەرەنسەو بریتانیادا سولتان عبدالحمید لەگەڵ صدري اعظم رشيد پاشا بۆ چارەسەرکردنی ئەم کێشەیە کۆبونەوە کە لە ئەنجامدا بڕیاریان لەسەر هاتنی بەدرخان پاشا بۆ ئەستەموڵ دا .

ناردی بە شوێن بەدرخان دا . واتە حەز بە بینینو گفتوگۆ کردن ئەکا لەگەڵ یا . بەدرخان لەگەڵ دەستەیە لە باوەڕانو لایەنگیرانی خۆی هاتە ئەستەموڵ سولتان بە گەرمەوە پێشوازی لێ‌کرد وە لەگەڵیا دانیشتو گفتوگۆی کرد بەدرخان بەهیچ جۆرێ سەری بۆ شۆڕ نەکرد بەتووندی بەرپەچی سولتانی ئەدایەوەو بە تیژی ڕەخنەی لە سیاسەتی ئەگرت کە لە ئەنجام دا دەرکەوت بۆ سولتان کە هاتنی بێ‌سودە بۆیە فەرمانی بۆ دەرکرد کە پێویستە بە ئەرکێکی تایبەتی‌ڕوا بۆ دوورگەی کریت ... کە لە ناوەڕۆکدا بریتی بوو لە دوورخستنەوە ، وەدەست بەسەری لەم دوورگە دوورە دا . ئینگلتراو فەرەنسە بەمەش دڵیان ئاوی نەخواردەوە لەم ماوەیەدا هەر ڕۆژەی بەنگۆباوێکیان بۆ بڵاو ئەکردەوە هەرجارەی تاوانێکی ناڕەوایان ئەخستە پاڵ . ها وا خەریکە ڕا ئەکات ئەوەتا ئەیەوێ پەیوەندی لەگەڵ لایەنگیرانیا پەیدا ئەکا ، وە هانی کورد ئەدا دژی سولتان . بەم چەشنە حکومەتی ئەستەموڵ بە باشی زانی کە لەنزیکەوە چاودێری هەڵسوکەوتی بەدرخان بکا وە ئاگاداری کاروباری بێ . بۆیە سولتان فەرمانی هاتنەوەی بۆ ئەستەموڵ دەرکرد . وە کاتێ گەیشتە ئەستەموڵ سولتان بۆ دڵنەوایی کردنی دە هەزار لیرەی سوری دایە بەم ڕەنگە بەدرخان پاشا (١٨) هەژدە ساڵی ڕەبەقی بەدەست بەسەری لە دوورگەی کریت بردە سەر ، زۆرجار بەدرخان پاشا بە بیانوی ناسازی ئاوو هەوای ئەستەمولەوە داوای گەڕانەوەی بۆ نیشتمان کردوە بەڵام ئینگلیزو فەرەنساکان هەمیشە ترسیان خستۆتە بەرسولتان وە تەگەرو قورتیان لە گەڕانەوەی دا دروست کردووە بەڵام دوایی فەرمانی بۆ نیشتەجی بۆ شام دەرکرد . بەدرخان زۆر ژنی هێناوە بۆیە نەوەی گەیشتوتە ٩٦ کوڕو کچ ٢١

بڕوانە ل ١١

بێ تە ناژیم

عبدالمجيد شكري قاسم

دێ چەوا خەم
ژبیرا م چن ؟!
گەر وێ کەنیا
تە نە بینم ..
چاڤێ ڕاستێ لبەژنا بلند
نە نقینم ..
دل و گیانی هەردووکا
نە ئێشینم ..

* *

یان دێ چەوا
ژبیرا م چن ؟!
گەر وێ پرچا
تە نەگرم ..
شەکەم .. شەکەم
موێیت درێژ
« ب » ددانا
نەقەتینم «و» نەبرم ..

* *

یان دێ چەوا
ژبیرا م چن ؟!
گەر وێ خوناڤو .
ئاگرێ لسەر ڕوپێ تە ..
«ل» سەر وان سورە .
لێڤێن تە ..
ماچی نەکەم
لێڤێت خۆ بێ
نەئێشینم ...
ناڕینا مر
بێی تە ناژیم !..
تۆ یا منی
ئەز بێ تەمە ..
زینا منی
مەمێ تەمە ..
هەر بۆ منیو
ئەز بۆ تەمە ...
ئەر بۆ تەمە ...

مرۆڤی ستەمکار

هشيار محمد حسن

ڕابن هل کەن شەمالا
جابێ بدەن هەڤالا
ئەڤ جەژنا بوونا وەیە
بمینیت هزار سالا

* * *

جیهانا زارۆکابە
ل تەڤ درا دەنگ دابە
هوین گولێد وەلاتینە
گولستانا وە ڤایە

* * *

جەژنا وە پیرۆز ببیت
ژیێ وە هەر بمینیت
مۆزیکا جەژنا بوونێ
مزگینێ بۆ مە بینیت

* * *

ئاوازێد خۆش لێ بدەن
دلێ هەمیا گەش بکەن
ڤێکرا بێژن سترانا
دبلانێ پێشڤە بەن

* * *

دیلانە خۆش دبلانە
ڤێك کەڤتنا دلانە
جەژنا بوونا ئەڤ ساله
بۆرینا چەند سالانە

* * *

هەر سال ب خۆشی و شاهی
ئاشتی و شادی و تەناهی
ڤان شەمالا ڤەمرینن
چاڤێد مە بوون بیناهی

* * *

هەڤالینو شەڤ ڕەشە
گۆڤەند و دبلان خودشە
زارۆك چرا و شەمالن
ڕۆناهی با وان گەشە

* * *

گوڵستان

« دەربارەی ستەمکارێت قومو تەهران »

● عمر محمد عامر ●

ئەڤروکە ئەز
باش دزانم
داخازا تە
هویڤیا تە
ئۆمێدا تە
تە ئەز بتنێ
لێ ئەڤروکە
هەمی دزانن
هەر دەم تە داخاز کوشتنە
ئۆمێدا تە خوین مێتنە
هویڤیا تە
بن دەست کرنا گەلێ منە
نەهێلانا ئولێ منە
بەرزە کرنا دوزا منە
وندا کرنا ڕۆژا منە
ئەم دزانن
ج زیندانا
ژ بو سوزدارێت خو ئەڤروکە
تو کیر ناکەی
ج سێدارا
ژ بو دەستەکێت خو ڕێز ناکەی
بەندیخانا
بو هەڤاڵ و هەڤال بەندێت
خو چێ ناکەی
باش دزانین
ئەو رستێت ئەڤروکە ب سێدارا ڤە شور بوین
بو ماچی کرنا گەردەنێت
بێ گونەهە
باش دزانین
ئەو قەید و قامچێت ئەڤرو
لبەندیخانا
تە کوم کرین
بو ئازار دانا تەڤ گەنجێت
بێ ئەگەرە
لێ ئەڤروکە
باش بزانە
سێدار ئەڤرو لتە بێ بەختە
دێ گەردنا تە ماچی کەت
دێ گەردنا تە ماچی کەت

"ڕامبۆ"ی داهێنەر

نووسینی : جیرار بۆیر
وەرگێڕانی بەدەسکاریەوە
غفور صالح عبدالله

((بەشی یەکەم))

چوار کەڵەنووسەر توانیان تەوژمە ئەدەبیەکان بگۆڕن ، ئەوانەش ، رۆنسار ، ژان ژاك رۆسو ، شاتوبریان کە ئاسۆگەیێکی تازەیان‌کردەوە هەروەها مەودایێکی بەپیت لە جیهانی ئەدەبدا ، بەڵام چوارەمیان کە ((ئەرتۆر رامبۆ)) بوو شوێن پێی خۆی بەجێهێشت لە شیعری فەرەنسایدا و ڕێگای وەچە ئەدەبیەکانی ڕووناکردەوە . وە لەم نووسینەدا جیرار بۆیر سەبارەت ژیانو بەرهەمەکانی ئەم منالە موعجیزەیە دەدوێ ..

★

لە تشرینی دووەمی ١٨٩١ دا ئەرتۆر رامبۆ مردو مردنەکەی گەیاندە شیعری فەڕەنسای زیانی کە مێژوەکەی دەسەپاچەیە کەسێکی‌تر وەکو ئەو بهێنێنەکایەوە ، یاخود سەبارەت موغامەرەکردنێك بدوێ کە چەشنی موغامەرەکانی ئەو بێت . بەیەکاچوونێکی ئەفسووناوی هەبوو لە ژیانیدا کە بە ئاسانی بۆمان ناکرێ ئاگاداری ببین و نهێنیەکانی ئاشکرا بکەین .

ژیانی گەیشتبوە ڕادەیەك لە کەموکووڕیو وورووژان کە نووسەرەکان نەیانتوانیوە بۆمانی تەرجەمە بکەن جگە بەشێوەیەك لە واقیعەوە بە دوورە . هەندێکیان لە وێنەی یاخی بوویەك لە قەڵەمی‌دەدەن و رووخسارێکی شەهوەت‌بازی توورە ، هەروەکو سەری میدۆز meduse پێرسێ persee لە سەر دەستی خۆی هەڵیگرتبێ . هەندێکی‌تریان یەکێك لەوانە – بۆڵ کلۆدیل – بە رووخسارێکی پاکیزەو ڕەوشتی مرۆڤێك کە لەپێناوی دەربازبوون‌دا تێدەکۆشێو حوکمی لەناوچوون بەسەریدا سەپاوە ، لە قەڵەمی دەدات ...

پێش ئەوەی ڕایەکی تازە دەبڕین سەبارەت بە بەرهەمەکانی ئەم شاعیرە گەرچی کەمە بەڵام شۆڕشێکە لە ئەدەبی هاوچەرخدا . پێشەکی دەبێ دەربارەی ژیانی بدوێین ، چونکە بەرهەمەکانی لەگەڵ ژیانیدا پەیوەندیەکی تووندوتۆڵیان هەیە هەردووکیان یەك نهێنی درووست‌دەکەن . بەراستی ژیانی نامۆو غەریب بوو . پڕیبوو لە نووشستی بەرادەیەکی پێویست وامان لێدەکات بە سۆز بین لەگەڵ ئەم شاعیرەدا کە بەهرە خولقێنەرو ئازایەتیە بێدەنگەکەی بوونە قوربانی هەڵەکانی ..

● **پێگەیشتنکی پێش‌وادە :**

لە ٢٠ی تشرینی یەکەمی ١٨٥٤ شاری شارلفیل لە ناوچەی ئاردن چاوی کەوت بە لەدایك‌بوونی « ژان ئەرتۆر رامبۆ » .

باوکی ئەفسەرێکی سەرهەنگ‌بوو لە سوپای فەڕەنسادا بەڵام بەپێی پایەو جێگاکەی هەمیشە سەفەربوو ، هەروەکو باوکی « جیراری دی‌نرڤاڵ » تاکە شاعیر بوو پێش ٣٠ ساڵ پێشبینی هاتنی رامبۆی کردبوو . بەڵام باوکی نرڤاڵ شوێنی ناپلیۆن کەوت تاوەکو روسیا ، کەچی باوکی رامبۆ جگە ئەو سەفەرانەی بۆ ئەفریقا . لە یەکێك سەفەرەکانیدا ماوەیەکی دووردرێژ لە جەزائیر دەمێنێتەوەو بە تەرجەمەکردنی قورئان خەریك‌دەبێ پێش ئەوەی « ڤیتالی کۆیب » بخوازێ ، کچێکی سەر بەخێزانێکی جووتیارو تووندوتیژو بەکبریا بوو ..

بەڵام سەرهەنگ رامبۆی باوك کە زۆر بەدووی موغامەرەکردن دەگەڕا ، زووبەزووی دەستی‌هەڵگرت لە ژنە چاکەکەیو بوە هۆی ئەوەی پتر تووندوتیژی لەجوانی روخسایدا بنوێنێ . وە بە چاکی خۆی تەرخان‌کرد بۆ پەروەردەکردنی چوار منالەکەی . بەڵام شتێکی نەدەزانی سەبارەت بەم منالەی کە هێشتاکە کۆرپە بوو بلیمەتیەکەی فەریك‌ببوو .. هیچ ناکۆکیەك نەگەیبوە ئەو بەهێزیەی هەروەکو ئەو ناکۆکیەی نێوان رامبۆو دایکی . ئەم ناکۆکیە بوە هۆی چاندنی تۆوی بێزاریو ناخۆشی نێوانیان . لە راستیدا ئەم مەسەلەیە زۆر ئاساییە .

رامبۆ زۆر دەبناڵاند بەدەستی دلڕەقی جووتیارانەو ناتەباییەوە . هەروەکو « بۆدلێر » بەهۆی دوورخستنەوەی لە دایکی تووشی هات . هەروەها « جۆل فالیس »یش دووچاری ئەمە ببوو . بەڵام ئێمە پێویستمان بەوە نییە دڵ‌بەداخ بین بۆ ئەم ناتەباییەو یان بکەوینە لۆمەکردنی ئەو کەس‌وکارانەی کە درك‌ناکەن بە هەستناسکیی رادەبەدەری رۆڵەکانیان ؛ بەڵام چاکتروایە قایل‌بین بەوەی کە ئەم پێگەیینە نەدەخولقا ئەگەر ئەم ناکۆکیو بێزاریە نەبوایە . چونکە خەیاڵو توانای داهێنان لە ژیانێکی روونو بێگەردا نەش‌ونما ناکەن ، بەڵکو لە تاڵیو ناسووریەکەیدا ، ئەم دووە لە قۆناغی منالیدا لەمەڕ رامبۆ وەدەرکەوتن .

هەموو شتێك لە ژیانی ئەم منالەدا نامۆیە ، تەنانەت وا هەست‌دەکەیت لە جیهانی داستانەکانەوە هاتوە .

مێردی خوشکەکەی « باتیرن بیرشۆن » لە بارەوە دەڵێ بەجووتە چاوێکی زۆر کراوەوە لەدایك‌بوو . هەرکە کەوتە سەرزەوی لەسەر سەرینێکی بچووکدا کەوتە هەوڵدان بە چوارپەلە ووردەکانی بۆ نزیك‌بوونەوەی لە دەرگاکە .

بەڵام ئێمە پێویستمان بەوە نییە کە ئەم ووتەیە پەسەند بکەین منالێك لەیەکەم ساتی هاتنیدا بۆ جیهان دەیەوێ سەفەر بکات . لە پێنج سالیدا ئارەزوو و تاسەکردنی بۆ مەتەڵەکانو سەفەرکردنو ئەو کتێبانەی باسی شتە سەیرو سەمەرەکان دەکەن لێی دیاری دابوو . حەزکردنی بۆ کتێت گەیشتبوە ڕادەیەك کە دەڵێن هەرکە کتێبی هەندێ بەناوبانگەکانی بەرچاو دەکەوت لە جامخانەی کتێبخانەکانی شارلفیل ، یەکسەر خۆی دەکردە ژوورەوە بۆ کڕینیان .

بەڵام هەرکە فرۆشیارەکە داوای نرخەکەی لێ‌دەکرد ئەویش لە جیاتی پارە خوشکە بچووکەکەی پێشکەش‌دەکرد .

لە تەمەنی حەوت ساڵیدا خوێندنەوەی دابەشکرد لە نێوان « رۆژنامەی سەفەر »و « کتێبی پیرۆز »دا ، کە تێیاندا ئەو نهێنیەی دۆزیەوە کە پێی دەتوانێ دەرگاکانی ئەدەب بکاتەوەو ئەو گەنجینەیە دەربهێنێ لە کەسانی‌تر شاراوەیە . لەوانەیە بیری سەرکێشیو ئارەزووی یاخی‌بوونی لە کتێبی پیرۆزەوە وەرگرتبێ هەر کەسێکیش کتێبی « سفر الجامعه » بخوێنێتەوە ئەم دوو شتەی لەلا دروست‌دەبن .

ئێمە بڕوامان بەوە هەیە کە پێداویستیو ئارەزوو بۆ ئاژنگنان بەرەو ئەودیوی سروشت لەمەڕ ئەودا لە تەمەنێکدا دروست‌بوو کە هیچ گیانێکی

بڕوانە ل ١٠

یاداشتی ناتەبایی

دلشاد مەریوانی

ڕاستە لێرە تۆ بەتەنیاو من تەنیام
بەڵام هێشتا بەمەیلی ڕۆح ، لێت جیام

من شاعیرم . شاعیر شێتەو بێ‌پەروا
زۆرجار ئەوەی خۆشی دەوێ ، خەم دەیخوا

زۆرجار ئەوەی شاعیریش خۆی دەیەوێ
بێ‌باکانە . پشتی لەمەو دەخەوێ !

خانمەکەم ئاخ بۆ ژنێکی وڵاتم
کورد زمانی بڵێ : شەیدای باڵاتم

نەء واش نەڵێ ، بڵێ سندان ، ژەهری مار
داخ بۆ کیژە لاسارەکەی چاو خومار !

یان پێی بڵێم : هێشووە ترێی ڕەزەکەم
لەجێی باخو خانوو و هەموو کەسەکەم

بەنوقورچێك بشاخێنێ وەك مەلان
بەتوانجێك لێم بچێتە کەلی شەیتان

سەد بیانووی بێ ، بەلایەنی کەمەوە
سیلو دیق‌کەم ، هەتا ئاشتی کەمەوە .

× × ×

بەڵێ خانم دەمەوێ
کیژێکی وام بەرکەوێ

حەز دەکەم لێوێك بمژم
بەرەو ڕووم پێکەنیبێ

حەز دەکەم کولمێك ماچ‌کەم
لەبەر ماچما لەرزیبێ

چاوێك بێتە بەر نیگام
بۆ خەمناکیم گریابێ

کیژێك بکەمە دۆستم
بەگیان ، دڵمی سەودابێ .

× × ×

خۆزگە ئێستا ، نازدارێکی نەشمیلانەی کوردستانی
کابینەکەی دادەگیرسان ، پرشە پرشی کولمی جوانی

بەڵێ ، خۆزیا ، سیمای کیژێك لەم ژوورەدا لەگەڵمابێ
وەك لەپی دەستەکانی خۆم ، لەبێش چاوم ئاشنابێ

بەجامبازیو بەعەیاری ، هەزارانی بەشوو دابێ
بەکارەبای زەردەخەنەی ، دەی وەك منی ئوتوو دابێ

بێ باکانە ، لووتی قوتی لەقوببەی بەرزی سەمابێ
چاوی جوانی ، ڕەشەباکەی سلێمانی .. ئەزێت دابێ

سەربەرەو خوار ، لەسەر سەهۆڵ بەندانەکەی خلیسکابێ
لەناو کۆڵانەکانی‌دا ، چەمۆڵەی لەکوڕان نابێ !

Institut kurde de Paris

له شیعری ئەفریقی‌یەوە

خەون

دیف ویل ـ کۆنغۆ

وەرگێرانی : محمەد بەدری

دەریـا
پەنجە وردیلەکانی بۆ چاوی درێژ ئەکات
منیش
دەچمە ناو کێلگەی خۆ حەشاردانەوەیەوە
وەك گوڵێکی کێوی لە باغچەیەکی هاوچەرخدا
هیچی پێ ناچێ دەرئەکەوێ ..
لـە باسکردنی ئـەو شتانەی
کە ئەسووڕێنەوە یاخود ناسووڕێن
پـەلـە مەکەن ..
بە دوی شتە ناودارو بێ ناوەکاندا
مەگەڕێـن ..
برینێکی بێگانە لە ژێر شـەپۆلەکەدایە
شـەویش لـە ڕوودا
وەك خاچێکی لێ‌هاتووە ...
ئەو هێڵەش کـە لە نێوانماندایە
بەم زوانـە زۆر باریك دەبێتـەوە
واتـە
بەباشی چاوتـان بکەنەوە ...

★ ★ ★

ئەوەتـا
جەستەکان بەدوی دەم‌وچاوەکاندا
دەچن ...
بـەفریش
لەگەڵ گرکانەکاندا یەکدەگرێ
بالنـدە شینەکەش
دەست بەسەفەرە سەختەکەی دەکات ..
شـاریش
شـۆر دەبێتەوە
شـۆر دەبێتەوە
شـۆر دەبێتەوە
ئەو هێڵەش کە بووەتە هۆی
جیابونەوەمان ...
بەم زوانە زۆر باریك دەبێتەوە
چاوتـان بەباشی بکەنەوەو
بـاش بڕوانـن
شتێکی نوێ لەپشـت ئاسۆوە
بینراوەکەدا لەدایك ئەبێ ....

مال ئاوایی

— ١ —

شیعری بەرزان هەستیار

پێڵووەکانت لەئاست زەردەیا لێك‌مەنێ ..
ڕێگە دوورە ،
تۆش تووڵە ڕێی بزەو ئازار ..
لێکدی جوودا ناکەیتەوە ،
ئەبیتە ڕێبواری وون و
لە دووڕیانا ،
کەس پەنجەرەی خۆری گەشت نیشان نادا ،
پێلوودکانت سەر بەك مەنێ ،
کێ وەکو من بۆت ئەبیتە دیلانێی ڕاز ؟
پێلووەکانت سەر بەك مەنێ

× × ×

— ١ —

بە تەنیایی ،
ڕووەو کام هەوار مل ئەنێی ؟
دەریای چ ئاخێ تەی ئەکەی ؟
کچێ ئاخر ،
شەو دادێت و ڕێ دەرنابەی

× × ×

— ٢ —

دلم گەرمە ،
جی لە زریانی ئەم وەررە ئەتپارێزێ ..
دلم ئەبێ
مەیسـووتێنە .

× × ×

— ٣ —

ئەو درەختە بە تەنیایی جێ‌مەهێڵە ،
حەز لە دەنگ و ڕەنگت ئەکـا ،
ئەو درەختەش زمانی عەشق فێر بوودو

باسی ئەوینی خاك و خۆڵ ...
بـۆ بالندە مات و بێ لانەکان ئەکا
بـۆ دلدارە گیانی‌بەکاییشی ،
باسی چرپە و توانەوەی ئێمە ئەکا ،
دە پێم بڵێ
«چۆن دلت دێ» ...
بە جێی بێڵێ ؟

× × ×

وا بە جێت هێشت ،
گوێت لە ئاوازدکەی ئەوو
شەو گریانی شیعر ئەگرت ،
هەوار دوورە ،
تۆ بەتەنیا بۆ کوێ ئەچی ؟!

× × ×

— ٤ —

ئەی مال‌ئاوا کۆچێ کردو
کۆشکی هیوای سەوزت ڕووخان ،
چاوی کالی شیعرت گریـان ،
کچێ گوڵە ،
کە ئەتزانی ئەم ڕێگەیەت پێ نابڕێ ،
بۆچی لەگەڵ کاروانی عەشـقا ..
کەوتیە ڕێ ؟
دە مال ئاوا ،
کۆترە باریکەی عیشقت کوشت
«ئەی بێ بەلا بیت ئەمەت بۆچی کرد(١) ؟»

(١) ئەو نیوە دێڕە شیعری شاعیری مـەرن (مەولەوی) ئەمرە .

کورتە چیرۆك

کەچەل

ژ نفێسینا حەسەن ئیبراهیم عەبدوللا

هەوار هەوارێت وی‌ێـت بـسەر گوندی کەتین هـور هورا وی‌بە ودەسـتێت خوێت هاڤێتینە تەنشـتێت خۆ جهێ لێدانا پیلاڤێـت ژن‌بابێ ... وبەرێ خـودا ئاقـاری وپەهەردوو پـێـا کرەغار وخوبەردا بەرتەنشتا بەرەکێ مەزن و بوخو تێـر کرەگری ، ئەڤە هەرو کارێ‌ڤی بەلەنگازی‌یە ژدەستێت ژنبابا بێ‌بەخت ! دەما داخـوازی باپرتەکا نانی دکەت یـان فرەکا ئاڤێ یان‌دەما دەست درێژی‌بەکێ دکەت‌و کەچەلی بابەکێ سەقەت‌و بێچارەیێ هەی و ژن‌بابەکا گەلەك بـێـ خیرەتە ونەشێت ژجهـێ خۆ ڕابیت هەمی دەمـا بانفستی‌یە وهاژدنیایێ نینـە خراب‌بیت یان ئاڤابیـت ، وهوسا ئەڤ چەند کەسـە بێ‌دژین ب زکەکێ تێر وسەدا بێ‌برسی ...

کەچەلێ ڕەبـەنژی ژدەرپێ دوخینە و ژکراسی بستۆیە بەلێ هندی قرێـژێ بێ‌گرتی توپارچەکا لەشێ وی نابینی هەمی ڕەشە وکـول وبرینن هندی بچیکێت گوندی دقوتن ، وسەرێ وی سلکاکا سۆرە وهەمی کرم. ومێشن‌و دەرولێڤت وی هەمی گلیزو کلیشە ئەڤە خودێ‌دای هەتـا نهو پێلاڤ نەکری‌یە پێ‌خۆ ول‌ڤێ مالێ پاری‌بەکێ نانـی دخوت ول‌مالا هـە فرەکائاڤێ ئەدخۆت وبەردیوارێ مالادی دنڤیت وهەتا ژیـێوی گەهەشتی‌یە حەفـت .. هەشت سالێ ودڤان‌دەمادا و دەمێ کەچەل دگریاخـزدادخەو چوی لبەر تەنشـتا بەری گوهلێ‌بوو کودەنگـەك‌ژناڤ گوندی بێت هێـت وهەوار هەوارا بچیـك‌ومەزنایە ودەمێ کەچەلی سەرێ ـخۆ راکری کودیت ئـاگـرودکێل بێت بـسەر گوندی کەتی ئەوژی ڕابوون بچی‌ڕەنگێ هەی قەسـتاوی ئاگری‌کر دەمێ گەهەشتی‌یەنزیکی وێ گەنگەشێ زانـی کۆنەڤە مالاوانە ئاگریـێ‌ژهەمی رەخا ڤەخۆ د هاڤێتە وی قرشـ وقالـێ رزی ،وچاڤێ وی ب وی‌ئاگـرێ سورو زەروێ دبکێـلا رەش‌ووان مروڤێت بـهەمـی ڕەخاڤە دکەنە هەوارو گازی‌وهندێ بئاڤێ وهندیـێ بئاخێ و بـدەست ولەپاوی‌ئاگری تەمرینن ئەڤە هەمی لپێش چاڤێت کەچەلی بینـەوەك کەسك‌و سۆرێت بهارێ وژهەمی دلێ خوکرەکەنـی‌وگەلەك کەیفاوی هـات یاژوی‌ڤە کوئەڤە هەمی بێ‌یاریابو وی‌دکەن ....

ودەمێ چاڤێت ژنکێـت گوندی ڤێ‌کەتی وهنداگـوت دێ ڤێجا تێربکەنە مانێ خودێ‌تولاتەل ژن‌بابالێ ڤەکر وهاتە سۆتن . وهنداگوت وەیـلاخولی‌سەرو توبچ دکەنـی کەچەلێ ژبرسامری تەپیـرەبابەکێ سەقەت هەبی ئەوژی ل تە هاتە سۆتن ڤێجا کی‌دێ‌تە ب خودان‌کەت . وهنـدا دگوت هەیلا ڕەبەنی ئەبابـەونەدایە وئەڤ بچیکە دێ‌ژبرسادا مریت ....

پشتی نەشیان چ چـارال‌وی ئاگری بکەن وهەتا ئەو بخۆ ڤەمری خەلکێ گوندی‌ڕابین کەلەخێت هەردووکـا ئینـانە دەرێ وبرن لرەخێ‌گوندی ڤەشارتن . وهندەکا دەستێ کەچەلی گرت وبـرەمالا خۆ وهندەك خوارن دانا بەرـ کەچەلی ئەڤە دووروژەنان نەخاری‌یە چ نمایە تلێت خو دێ دگەل خۆت . ودگوت‌خوزی هەرو جارەکێ مالامە هاتبا سوتن دامن تێرخـارن‌خاربایە . ووی نەدزانی دێ ـهند نانی دەنێ کوهنـدی‌دیکێل بـلەشێ بابـێ وی‌ڤەبیت ..

ودوان دەمادا بچیکێـت وێ‌مالێ زڤرینەڤە ژنـاڤ گوندی دبـن کـۆکـەچـەل بێ‌ل‌نیڤا مالێ بێ‌رونشتی‌یە و بهەردوو ،دەستا بێنـان وماستی دخوت ووەسـا مێشـایا دادایێ خو دێ بێژی کەلەخەکێ مرارە ...

دلێ‌وان ژدنیایێ رەش‌کـر لدەیکاخۆ کرنە هەوار وگوتن ئەڤە کێ کەچەل ئینایە ڤێرێ دێ‌زیکا ب دەرێخن هەکـەر ئەم‌دێ هاڤێنە ژدەرڤە هندی دەیکاوان کروگوت بەلـێ وێ‌ژی دلێ بچیکێت خـۆ نەهێلا وڕابی دەستێ کەچەلی گرت وپاری‌یەکێ نانێ کـرە ددەستادا وگوتێ هەرە مـالا هە وان لێ کوم‌بوون ودانـە بەرتەپ وحستا ، و گوتنـێ «کەچەلێ باتك·گوڕی بـابـ سوتی و دای لێ مـری»و هوسا بۆ قارقارا وی لناڤ دەستێت واندا هەتـا مەزنەکێ وان‌لێ پەیدابـوو ول‌وان‌کرە هەوار وهەرێـك ڕەڤی ب رەخەکی ڤە وئەویـ ژی بەرێ کەچەلێ ڕەبەن دا مـالا جیرانی وگوتێ هەڕەوێ مالاهە ، ووێ مالێ‌ژی گوتـێ هەرە مالادی وهوسا چەنـد مالەك لوی گوندی هەبـە کەچەل چوێ بەلێ کەسـێ خودان‌نەکر بوان سـەرو دلاڤە قەستا وێ‌دیکێلا مایـی کر ئەوا ژکولکێ بابێ وی‌دچیت وسەرێ خوداوان ئاخ‌وبەرێت سەروروێیت کولکی وەدگری ـیا خودا دخەوچو . .

گولەك ژ باغچێ فولکلوری

بەرهەڤکرنـا

● عبدالستار حسن شینو ●

بێ گومان فولکلورێ مە گولستانەکا مەزنـە ژ هەمی ڕەنگێت گول‌و سویسن‌و بـەیبوناو هنـدێ ئەم گولا ژڤێ گولسـتانێ بکەین باوەر ناکـەم ئـەم بشێین گولا ژێ خلاس کەین ، یانکو مەبەسـتا من ئەوە هندێ ئەم فولکلورێ خو کومکەین .

چ چارا ئەم خلاس ناکەین چنکو باوەر ناکەم چ میللەت ژ میللەتێ کورد زەنگینتر هەبیت‌و ئەڤـە چەندەها سالە ئەمێ بزاڤا کومکرنا وی دکەیـن لێ هەتا نهو ب هزرا من مە هێشتا چارێکەك ژێ کوم نەکریە ... !!

لەوڕا دڤێت ئەم پتر خو بوەسـتینین ژبـۆ هێشتا کومکرنێ دیسا دڤێت، ئەم خو بوەسـتینین ژبۆ دانانا ڤەکۆلیناو دیراسێت ئەکادیمی لسـەر ڤی کەلەپورێ زێڕین‌و مە هیڤیەکا موکم هەیـە کو دێ روژەکێ ئەم گەلەك دیراسێت زانستی لسـەر فولکلورێ کوردی بینین .

نهو ژی دگەل ڤێ گولێ ژ گولستانا فولکلورێ کوردی ئەو ژی (حەیرانۆکەکا) جوان‌و ڕەنگینە من باژ زار دەڤێ [ئوسمان یاسین] وەرگرتی ، ئەو ژی خەلکێ گوندێ (دێرەشێ)یە لقەزا ئامێدیێ .

● حـەیـرانـوك ●

حەیران ژارو
ئەز ژ کولێت تەمرم
چاڤێ من د رەشـن
کلێ سوبحانی ناگرن
یارکێت ڤی زەمـانی
بدەڤێ خو دوستن
بدلێ خو کافـرن
هەچێ یارەکا بدلێ وی هەبیت
ژ ملك‌و مالێ بابێ چێترن

★ ★ ★

حەبـران ژارو
هەکە تـو مازی چنی
خو ب زنـارا بـەر نەدە
هەکە تو ب هەڤال‌و هوگری
جابێ لمن نەدە
هەکە تو بێ هەڤال‌و هوگری
خو بنك سینك‌و بەدەنێ من‌دا بەردە

★ ★ ★

حەبـران ژارو
ئەرێ چیاکێ ژووری لمن سنسلە
دەشتا ب گول‌و گیا لمقابلە
ل سـەر ئەزمان‌و دەڤانە
ئەڤینا من‌و حەیرانی ژ دلە
وەی کچێ دینێ
بەژن وەك بێ شـەنگێ
کوڤی کەتینە ناڤ تەنگێ
من دڤێت بچمە طەوافا
سینك‌و بەرو بەدەنا
مێرێ مەدخەلێ ناڤ تەنگێ

★ ★ ★

سترانی کا ..

● دوستان ئامێدی ●

ئەز بخو بێ گەهشتیمە راستیەکی کو میللەتێ کورد ژ هەمی میللەتێت جیهـانێ دەولەمەندترە ژ لایێ سترانانڤەو مە هەمی رەنگێت سـترانا یێت هەین وەکی سترانێت شەڕاو سترانێت ئەڤینداریێ‌و سترانێت شینیێ (رثاء) ودیسا سترانێت دروینی‌و دەواتاو ... هتد .

لێ جهێ داخێ‌یە کـو هەتـا نهو چیکەك ژڤی دەریا مەزنا سترانا نەهاتیە جەماندن لەوڕا دڤێت ئەم پێکولێت لەزو بەز بکەین بو کۆمکرنا فولکلورێ خو ب تایبەتی سترانا چنکو ستران جیهانەکا پڕەژ ئاوازو دلڤەکەریێ‌و خوشـیێ .. لـدویڤ ڤی چارچوڤێ ، مە ژی هندەك سترانێت کۆمکرین‌و ب ئاناهیا خودی هێدی دێ بەلاڤکەم داپتر سـوود ژێ بێتە وەرگرتن .. نهو دگەل سترانا (مەندالی‌یێ) من یا ژ زاردەڤێ (سـیف الله عبدالله اسلام) وەرگرتی ئەو ژی خەلـکێ گوندێ (دووتازا)یـە ، لدەڤەرا [نێروەیا] لقەزا ئامێدیێ .. ئەز سوپاسیا وی دکەم‌و نهو دگەل سترانێ :ـ

■ مەندالی‌یێ ■

مـەنـدالی‌یێ دارەك لێ‌وا — حەمکا داوا

مـەنـدالی‌یێ دارەك لێ‌وا — دای نەماوا
وارێ مەندێ ل رەخێ ڕێ‌وا — حەمکا داوا
وارێ مەندێ ل رەخێ ڕێ‌وا — دای نەماوا
دایکا مـەنـدێ لبەر نوبێ‌وا — حەمکا داوا
دایکا مـەنـدێ لبەر نوبێ‌وا — دای نەماوا

★ ★ ★

مەندالی یێ بـدار گوهیشـکە — حەمکا داوا
مەندالی یێ بـدار گوهیشـکە — دای نەماوا
رابە سـنگێت کوینی تیشکە — حەمکا داوا
رابە سـنگێت کوینی تیشکە — دای نەماوا
یـا لبەر بێرا مەندێ خیشکە — حەمکا داوا
یـا لبەر بێرا مەندێ خیشکە — دای نەماوا

★ ★ ★

مەنـدالی‌یێ دار بگـولیـرە — حەمکا داوا
مەنـدالی‌یێ دار بگـولیـرە — دای نەماوا
وارێ مەندێ لەگەلیێ کویرە — حەمکا داوا
وارێ مەندێ لەگەلیێ کویرە — دای نەماوا
یـا لبـەر بێرێ دایکـا پیرە — حەمکا داوا
یـا لبـەر بێرێ دایکـا پیرە — دای نەماوا

★ ★ ★

مەنـدالی یێ بـدارهنـارە — حەمکا داوا
مەنـدالی یێ بـدارهنـارە — دای نەماوا
وارێ مەندێ لچیایێ سـارە — حەمکا داوا
وارێ مەندێ لچیایێ سـارە — دای نەماوا
حەمکێ دخەوە دای هشیارە — حەمکا داوا
حەمکێ دخەوە دای هشیارە — دای نەماوا

★ ★ ★

پەیامێکی چاوتەتریس

■ قطب الدین بێ‌چارە ■

**هۆ سەربازە دلێرەکان
ئێوە گڕی هەلچووی ژینی سەر بەرزینەو
داهێنەری قوتابخانەی ئازایەتین !
ئێوە چرۆی تازە بەهاری ئومێدنو
چرای عیراقی یەکیەتی‌و برایەتین !
ئێوە پیرۆزین بۆگەل‌و
پێشرەوی نەبەزیوانی ئەم دونیایەمن !
بەئێوە ژیاین
تا مردنیش ، ئێمە ئێوەین ، ئێوە ئێمەن !
بۆ « ئاشتی »ش هەر ئەو هیوایەمن !!
ئێوەی دلێر
بەخوێن ، بە ماسولکە ، ئێسقان
سـەلماندتان
عراق هەر بوکی جوانی‌یەو
نیشتمانی شارستانیەتە لەژیان !
سـەلماندتان
بۆ گەورەو بچوکی جیهان
کە مردنیش ...
بەچۆکا دێت ..
بۆ هەق‌و ، بۆ ئاشتی‌و ، ژیان !
هۆ سەربازان
دوژمن سەری بەزینی نایەوە گەلی
(هۆر)ی لێبوو بە دۆزەخ‌و
تێکتان شکاند دەستو پەلی
بۆیە ئێمەش شان بەشانی ئێوەی نەبەرد ..
ئەلێین ژیان بۆ عیراق‌و
لە بۆ سەرکردەو بۆ گەلی !!**

Institut kurde de Paris

لە چاوپێکەوتنێ لەگەڵ بەڕێوەبەری کشتوکاڵو چارەسەرکردنی کشتوکاڵدا

بەشی پێویستی ناوخۆییمان بەدی هێناوە لە سەوزەمەنیدا ...
لە ساڵی داهاتوودا بەشی پێویستی ناوخۆییمان لە هێلکەو شیر زامن دەکەین

ئەو هەنگاوە کە کەرتی کشتوکاڵیتی بڕیوێتی لەم ساڵە دواییەکاندا لە تیژ و پتەو کردنی قەوارەی کشتوکاڵیو بووە لە دانانی بناغەو بەرچاوەکانو ئەو یاسایانەی کە دەبێتە هۆی ڕاپەڕینی ئەم کەرتە گرنگەو ئەوەی دەستکەوتی ئەم کەرتە بووە لە سەرکەوتنە مەزنەکانیدا لە پڕەوە کردنی خواستو پێویستێکانی هەرێم لە شتومەکی خواردەمەنیو بەرو بوومی کشتوکاڵیو گۆشتو هێلکەو شیر .

ئەوەش کە نیشانەی بایەخدانی سەرکردایێتی بە بەم کەرتەو ئامادەکردنی شتومەکێکی زۆر و هەمە چەشنەی باش بۆ هاونیشتمانان بێگومان ئامۆژگاریەکانی سەرەکی بەڕێز صدام حسین بەرزترین کاریگەرێك بوو لە پێشخستنی ئەم کەرتە بەرەو پێشکەوتنی کشتوکاڵی .. هەروەها دیسان یاساکانی کشتوکاڵی دەورێکی هەیە لە پێشخستنی جوتیار بەرەو پتر کردنی بەرهەم و خۆشەویستی ئیشوکاری کشتوکاڵی بە ڕێگەی ئەوەی کە میری پێشکەشی دەکات لە ڕاژەکانو یارمەتیەدانەی کە زۆر کەم لە وێنەدا هەیە لە دەوڵەتانی جیهاندا ...

لە چاوپێکەوتنماندا لەگەڵ مامۆستا صدیق عبداللطیف ، شالیاری کشتوکاڵو چاککردنی کشتوکاڵ ، ئەم پرسیارانمانە ئاراستەی بەڕێزی کرد لەو بارەوە ..

پ ١ -

شالیاری بەڕێز ، ئایا یاسا نوێکانی چاککردنی کشتوکاڵی چیبێت .. هەروا ئەو ئاسان کردنانەش کە میری پێشکەشی دەکات بە جوتیاران .. !؟

و - شالیاری بەڕێز ..

ئەو یاسا نوێیانە کە دەرهێنراون ، لە سەرویاندا یاسای ژمارە « ٣٥ »ی - ساڵی « ١٩٨٣ » کە دەستی پێکراوە لە نیوەی ساڵی « ١٩٨٣ »دا - دەتوانین بڵێین ئەم مێژوە هەنگاوێك ئەنوێنێ لە کێڵگەی بچووکەوە بۆ کێڵگەی گەورە .. هەروا ئەم یاسایە ئەوەی تیادایە بۆ بەکرێدانی زەوی پان و بەرین بە شارەزاکان و ئابوریەکان و کەسانی خاوەن توانا و هەروەها دیسان کۆمپانیاکانی عیراقیو عەرەبی کە ماوەی بەکرێ دانەکەی دەکاتە (٢٠) بیست ساڵ کە بەکرێ گر ئەبێ خولە کشتوکاڵیەکان ڕاپەڕێنێ بەپێی ئەو مەرجانە کە لە سەری ڕێك کەوتوون لە ڕێك کەوتنەکەدا ، ژمارەی ئەو کێڵگانەش هەتاکو ئیستا گەیشتوەتە پتر لە هەزار کێڵگە بەپێی ئەم یاسایە ، میریش لە لای خۆیە هەڵدەستێ بە ئامادە کردنی ئامێرە پێویستەکان لە ڕاکێشەکانو دروێنەو تۆو وەشێنو تۆوی پختە کراوو پەین بەنرخێکی ئەوتۆیی کە ڕەزامەندی بەرهەم هێنەرانی تێدا بێت .. شان بەشانی ئەمانەش پارەدان بە قەرز لە بانقی کشتوکاڵی بە قانجازێکی کەم ..

هەروەها تازە کردنەوەی نرخەکانو دەستبەسەرا گرتنی بۆ بەرهەم هێنەرەکانو جواتیاران لە بۆ کڕینی بەرهەم لە تۆوی گەنمو جۆو گەنمە شامی « زرات »و لۆکە .. بەنرخێکی ئەو تۆیی کە لە ئەنجاما قازانجێکی باش بداتە بەرهەم هێنەر .

بەڵام لە بارەی سەوزەمەنیەکانەوە ، ئێمە تێدەکۆشین بۆ ئەوەی زیادە نەدرێتە زەویەکانی ئەم چەشنە کشتوکاڵیە . لە ساڵانی دواییدا بۆ مەبەستی پارێزی کردنی نەوی نەبوونی نرخەکانی لە نێو بەرز بوونی بەرهەم هێنانیدا ، چونکە عیراق بەشی ناوخۆیی بەجێ هێناوە لە سەوزەمەنیدا لە ماوەی ئەم دوو ساڵەی دواییدا .

نرخەکانیشی بەشێوەیەك دادەنرێ کە گونجاوە بێت لەگەڵ نرخی تێچوەکانیدا ، کە لەلایەن جوتیارانو بەرهەم هێنەرەکانەوە سەرف کراوە .. نرخێکی بەرزی بۆ دادەنرێ لەکاتێکا بەرهەمەکە لە ماڵە شووشەیەکانو ژێر زەویە پلاستیکیەکانەوە هاتووەتە بەرهەم کە جوتیار سەرفێکی زۆری لەسەر کردوە .. شان بەشانی ئەوەش نرخێکی هەرزانی

بروانە ل ١١

■ ذکریات محمد حسن ■

هاوکاری دگەل
جێگری پارێزگاری دهوکێ

وەصفی حسن ردێنی - لقی دهوك -

هەر کەسێ بێتە سەرەدانا باژێرێ دهوکێ نوکە دێ هەست ب جوانیو خەملا ڤی باژێری کەتو دێ هێتە پێش چاڤێ وی ئەو وەرارا ئاڤاهیو باژێرڤانی ئەوا لدهوکێ چێبۆی .. بێ گومان ئەڤ چەندە ژی ژ ئەنجامێ رەنجا چەند دەزگەهایە لدهوکێ .

ژ وان دەزگەها یێ بڤێ چەندی رادبن دەزگەها (ڕێڤەبەریا ناڤخویی)یە ، ئەڤ دەزگەهە گەلەك پێکولێ دکەت ژبو دهوکەکا پڕ خەملو ئاڤاهیو ژبو دهوکەکا جوانترو سپەهیتر لێ بو ژێدە شەهرەزایێ ل شولو کارێ (ڕێڤەبەریا ناڤخویی) کا چ کریە بو پێشکەفتنا پارێزگەها دهوکێ .

ئەڤ چاڤپێکەتنە دگەل بەڕێز (حسین ابراهیم درویش) جێگرێ پارێزگەرێ دهوکێ بو شولێت ڕێڤەبەریا ناڤخویی مەکر :-

پ- مامۆستا مە دڤێت بو وەلاتیا روونکەی شولو کارێ ڕێڤەبەریا ناڤخویی ؟

ب- بێگومان دەزگەها (ڕێڤەبەریا ناڤخویی) - وەك هەمی دەزگەهێت دەولەتێ - حەزدکەت خزمەتا کوڕێت میللەتی بکەت کاروبارێت دەزگەها مە گەلەکن لێ ئەم پێڤە ناوەستین چنکو مە دڤێت خزمەتا باژێرێ خو بکەین .. ئەو کارێت (ڕێڤەبەریا ناڤخویی) پێ رادبیت ئەڤەنە :-

ئاڤاکرنا خاندگەهێت سەرەتاییو ناڤنجییو بەرهەڤیو (رەوضا)و خەستەخاناو مەلبەندێت نوژداریێ لگوندو ناحیا ، هەروەسا ئاڤاکرنا دائیراو مەلبەندێت پولیساو پەرتوکخانێت گشتیو بازارێت هەڤچەرخو بەرفرەکرنا چەند جاددێت سەرەکی ل پارێزگەهێ ، دیسا ئەم زبارێت میللی بەرهەڤ دکەین بو پاراستنا باغچاو پاقژکرنا جاددەاو دەزگەها مە چەند کارگەهێت هەین لپارێزگەهێ وەك ، کارگەها بلوکاو کارگەها دارتاشییێو کارگەها گێجیێو کارگەها خیزی .

پ- چ پروژە ڕێڤەبەریا ناڤخویی بجە ئینایە ل ڤان سالێت جەنگا مە دگەل پژێما خومەینی یا چەپەل ؟

ب- ئەم د بەرسڤێدا دێ بەحسێ ساڵ ب ساڵ کەینو دگەل ئەوی پارێ تێ هاتیە مەزاختن :-

أ - ساڵا (١٩٨٠)ێ مە (٨٦) پروژە بجە ئینان وەك خاندگەهاو خانیێ بو فەرمانبەراو بەرفرەکرنا چەند دائیرەکا ب بهایێ (٦٩٦٨٠٠٠) ملیۆن دینارا .

ب- ساڵا (١٩٨١)ێ مە (١٥٥) پروژە دروستکرن وەك ئاڤاکرنا چەند خاندگەهاو چەند (رەوضا)و مەلبەندێت نوژداریێو چەند کارگەها ب بهایێ (٥٠٣٥٠٠٠) ملیۆن دینارا .

ج - ساڵا (١٩٨٢)، (٥١) پروژە وەك ئاڤاکرنا خاندگەها و خانی بو وەلاتیاو مەلبەندێ پولیساو بەشێت ناڤخویی بۆ قوتابیاو چەند پرا بو ڕێکێت گوندا ب بهایێ (٢٦٨٥٠٠٠) ملیۆن دینارا .

د - ساڵا (١٩٨٣)ێ مە (٣٢) پروژە بجە ئینان وەك دوو خاندگەهێت بەرهەڤیو خانی بو وەلاتیاو چەند ئاڤاهێت وەرزشی ب بهایێ (٣٨٠٠٠٠٠) ملیۆن دینارا .

هـ - ساڵا (١٩٨٤)ێ مە (١١) پروژە دروستکرن وەك چەند خانییەکا بو فەرمانبەرێت دەولەتێو بەشێت ناڤخوییێ خاندنگەها ب بهایێ (٢٥٨٤٠٠٠) ملیۆن دنیارا ئەڤو نهو ژی مەچەند پروژە یێت هەین لێ هێشتا ئەم ژێ خلاس نە بوینە .

پ- مامۆستا چ ئاستەنگ دکەڤنە بەر سینگێ هەوە دەمێ هوین ڤان پرۆژا دروست دکەن ؟

ب- چ ئاستەنگ مە نین چنکو سەرکردایەتیا پارتو شورەشێ ب سەروکاتیا سەروکێ ڤوماندار (صدام حسینی) هەمی تشت یێت بومە بەرهەڤکریو دیسا بەرپسیارێت پارێزگەهێ ژی دگەل مە دهاریکارن .

- لدویماهیێ سوپاس بو مامۆستا (حسین ابراهیم درویش) جێگرێ پارێزگەری دهوکێ لسەر ڤێ چاڤپێکەتنێ .

- سوپاس ، ئەم هەمی دەما د ئامادەینە بو خزمەتا عیراقاخوو میللەتێ خوو باژێرێ خو .

گەشتێ بە کۆمپانیای
کۆگاکانی هەولێر

دامەزراوی گشتی کۆگاکانی عیراق ، پەیوەندییەکی راستەوخۆی بە کۆمەڵانی خەڵکەوە هەیەو لە زۆر رووەوە زامنی زۆربەی کەرەستەو شتومەکی هاووڵاتیان دەکات ...بۆ روون کردنەوەی دیارترین لایەنەکانی ئەو خزمەتگوزاریی-یە ، سەرمان دایە بەڕێوەبەرایەتی کۆمپانیاکەو مامۆستا شاکر دارا محمد بەڕێوەبەری لقی هەولێر رووتی :

راستی‌یەکەی ئیش‌وکاری دەزگاکەی ئێمە ، لایەنی کۆمەڵایەتی دەنوێنێو دابینی پێویستی‌یەکانیان دەکات ، ئەمەش لە ڕێگەی ئامادەکردنی پێویستی ڕۆژانەیانو چەند بەشێکی راستەوخۆ لە دەزگاکەمان دەبێتەوە :

١ - بەشی ئۆرزدی ، کە وەکو پیشانگایەك گەلێك کەلو پەلی تێدایە ، وەکو جلو بەرگی ژنانو پیاوان ، شووشەی ناو ماڵ ، کەلو پەلی منداڵان ، هەروەها خواردەمەنیو .. بۆنو بەرامو بەشی ئامێری ووردەواڵەو بەشی مافوورو رایەخی هەمە جۆرە . .

راستی‌یەکەی توانیومانە بەرادەیەکی چاك ، بەتایبەتی لە ساڵی نوێوە ، زۆربەی هەست بەوە دەکەین باری کەلو پەل مسۆگەر بکەینو پێشکەوتن لە شێوەی ئیش‌وکارماندا هاتۆتە کایەوە ..

٢ - بەشی فرۆشتنی بەدەستە : کە پەیوەندی بە وەکیلەکانمانەوە هەیە ، ئێمەش بۆ ئاسان بوونی ئەم لایەنە نەخشەو پلانێکی ڕێکمان داناوە ، ڕۆژەکانی هەفتە بە گوێرەی نەخشەیەك ڕێك خراوە ، کە بۆ هەر کەرەستەیەك ڕۆژێکمان داناوە ، تەقەللاشمان بەردەوامە بۆ ئەوەی بازاڕی کڕینو فرۆشتن هێمنی خۆی وەرگرێت .. لێرەدا ئێمە ڕەچاوی یەکسانیی ژمارەی دانیشتوانی شارەکەو ئەو کەلو پەلانە دەکەین کە دابەش دەکرێن .. هەروەها ڕەچاوی کاتو ڕۆژ دەکەین بەتایبەتی گونجاندنی کەلو پەلو وەرزی تایبەتی ئەو کەرەستانە . .

بروانە ل ١١

شێرزاد عبدالرحمن
لقی هەولێر

سلیمانی و دەوروبەری

هاوین وەرزی گەرمایە.. کوردستانی دڵگیرو خۆشی ئێمەش ، بەسەدان شوێنی حەوانەوەو هاوینە هەواری تیدایە .. باخچە گەشاوەو رازاوەکانی سێبەری بەرەکەپرو ساباتەکانی ،بەهەشتی جوانی سەر زەمین لەوەرزی هاوینیدا باوەشی کردۆتەوە ، بەشنەی شەماڵو ئاوی سازگاری کانیاوە سروشتیەکانی دیمەنی ڕەنگینی دڵی هەزاران ئەکاتەوە ...

● لە چاوپێکەوتنێکی خێرادا بەڕێز بەڕێوەبەری نوسینگەی گەشتو گوزار لە سلێمانی .. کاك عمر علی حبیب باسی بەرنامەی گەشتو ڕوشتنی خۆیانی بۆ کردین کە ئەمساڵ جیاوازی هەیە لەچاو ساڵانی تردا ووتی :-

- ئێمە جگە لەوەی نوسینگەکەمان هەڵئەستێ بە دابین کردنو ئامادەکردنی شوێنی حەوانەوە ، بۆ ئەو کەسانەی گەشتو سەیران ئەکەن ، کە لێرەوە بەدڵنیاییەوە خۆیو ماڵو منداڵو ئەو کەسانەی ئەیانەوێ بەشداری گەشتەکە بن ، بەرەو ئەو شوێنە ئەکەونە ڕێ ، بەبێ ئەوەی دڵەڕاوکەی ئەوەیان بێت ، جێگایان بەر نەکەوێت یان جێگا ئەدۆزنەوە .بەمەش ئەرکێکمان لەسەر هاوڵاتییان کەم کردۆتەوە .. سەرباری ئەوەش نوسینگەکەمان لە بەرنامەی تایبەتی خۆی ... چەند پرۆژەیەکی بەرنامە گەشتی بەکۆمەڵی بەدەستەوەیە .. کەتیایدا سەردانی هاوینە هەوارەکانو شوێنە دێرینو جێماوەکانی کوردستان ئەدەن ، کە بەنرخێکی هەرزان ئەم گەشتانە بەرێوە ئەچێت .

● ئاشکرایە لە جەژنەکاندا گەشتو سەیرانو گەڕان زۆرترە وەك لە ڕۆژە ئاسایەکانی تر ، ئێوە بۆ ئەم بۆنەیە هیچتان ئامادە نەکردوە ...

- لە ڕاستیدا بیرمان لەوەکردۆتەوە ، بۆیە بەبۆنەی جەژنی ڕەمەزانی پیرۆزەوە،گەشتێکی گەورە ڕێك ئەخەین بۆ ماوەی چوار ڕۆژلە بەرواری ١٨-٦وە ،بەرەو هاوینە هەواری سەرسەنگ،ئەمەوێت ئەوەش ڕابگەیەنم کە گەشتەکەمان بەنرخێکی‌زۆر هەرزانە ، لە ڕێگای نوسینگەکەمانەوە ، پاصی گەشت‌گوزاری ئامادەکراو بۆ ئەو مەبەستە تەرخانە کراوە،جگە لە گەڕانو گەشتی تایبەت بە سەیرانگاو شوێنەکانی تری ئەو ناوچەیە ،هاوینە هەوارە نزیکەکانی سەرسەنگ ، کە بەرنامەی تایبەتی بۆ ئامادە کراوە ،شوێنی خەوتنو نان‌خواردنی بەیانیانیش لەسەر ئێمە ئەبێت ، لە دوا ڕۆژی گەشتەکە ئەیان گەڕێنینەوە بۆ سلێمانی . هەروەها لەسەر داخوازی هاوڵاتیان ئەتوانین گەشت ڕێك‌خەین ، بۆ نموونە ڕێکخراوە جەماوەریەکان لاوانو قوتابیانو کرێکارانو ئافرەتانو جوتیارانو فەرمانبەران ئەگەر بیانەوێ گەشتو سەیران بکەن ، ئەتوانن پەیوەندیمان پێوە بکەن ، بەدڵی خۆیانو بەنرخی گونجاو گەشتیان بۆ سازبکەین ، بۆ هەر جێگەیەك تەنانەت ئەگەر چەند خێزانێك یان تیپێ بیانەوێت بەدڵی خۆیان گەشتیان بۆ ساز ئەکەین ، هەر بەم بۆنەیەوە بەهاوڵاتیانی ڕائەگەیەنین ،کە ئامادەین لەمەو بەدواوە گەشتیان بۆ سازبکەین بۆ ماوەی ڕۆژێکی تەواو ،بە هەموو پێویستیەکانیەوە ، لە گواستنەوەی خواردنو جێگا هتد.. بەنرخێکی وا کە زەنگە هاوڵاتیان سەرسام بکات .

● ئایا لە ڕێگای نوسینگەکەتانەوە ئەتوانرێت بلیتی فرۆکە ببڕێت ، بۆ ئەو کەسانەی سەفەری دەرەوەی عیراق ئەکەن ؟

- نوسینگەکەمان ئەم بەشەی لێ کراوەتەوە ،ئێستا بە ئاسانی ئەرکی هاوڵاتیان کەم بۆتەوە ، بەتایبەتی ئەوەی ئەیەوێت بەفرۆکە بچێت بۆ دەرەوەی ووڵات ، لێرەوە بلیتی سەفەرەکەی بۆ ئامادە ئەکەین بە گوێرەی خۆیان ، داوا لە دەزگا میرییەکان ئەکەین ئەوانەی پەیوەندیان هەیە بە کۆمپانیاکانی دەرەوە «الشرکات الاجنبیە» ، زۆر بەئاسانی ئەتوانن لە ڕێگای ئێمەوە بلیتی سەفەر بۆ ئەو کەسانە ببڕن کە لایان کارئەکەن . لەکۆتایدا زۆر سوپاستان ئەکەین بۆ ئەم دەرفەتە ئاواتە خوازین کە ئەو ڕاستیە بزانن نوسینگەکەمان هەموو کاتێ لە خزمەتگوزاریدایەو بێ دڵی هاوڵاتیان ناکەین .

ـئازاد

هاوین و گەشت گوزار

Institut Kurde de Paris

نالی وزمانی ئەدەبی یەکگرتوو

■ بەشی دووەم ■

٩ – مامۆستای ڕەخنەگر دەپرسێ : « ئایا لە نێوان بنلکی زاری سـلێمانی و موکریانی و پشدەردا ئەو جیاوازی یەی ئەمڕۆ هەیە لە کۆنیشدا هەبووە ؟ » لـە وەڵامدا دەڵێم : « بـە پێی بیروڕای مامۆستا تۆفیق وەهبی . دەشێ شێوەی ئاخاوتنی ناو شاری سلێمانی و لکەشێوەی موکریـان ، لـە لکەشێوەی پشـدەرەوە خولقـابێ »(٦) بەڵام دەبێ ئەوەش بزانین ئەو خولقانە لەچاو سـەردەمی نالی گەلێ کۆنترەو دەگەڕێتە بۆ سەدان سـاڵ بەر لە (نالی) ، دەشێ لە کاتی تازە خولقانیاندا زۆر لـە یەکترەوە نزیك بووبن ، بەڵام کە گەیشـتۆنەتە سەردەمی (نالی) ئەو جیاوازی یەی ئەمڕۆ هەسـتی پێدەکەین ئەو کاتیش کەم و زۆر هـەر هەبـووە . نموونەشمان بۆ ئەو جیـاوازی یە چوارینەکـانی شاعیری موکریانی (ئیبنولحاج)ە کە لە مەهـدی نامەکەیدا گوتوویەتی :ـ

ئـەمرێ دەکـا لـە ئاسـمان
دەڵێ بـرژێنـە بـۆم بـاران
سـاتێکی بـۆی دەکـا ڕێژان
ئـەڵڵا دەداتـن موهلـەتێ

* * *

ویسـعەتی وان هەر یەك دەمێ
سـەرخۆش دەبـن ئەوی دەمێ
لـەو پاش دەکێشـن زۆر غەمێ
لەبـەر زەحمەت و شیددەتێ(٧)

* * *

ئەگەر کەمێك لەم دووچوارینەو سـەرتاپای چوارینەکانی (مەهدی نامە) وردبینەوە ، هەسـت دەکەین کە لەو سەردەمەوە جیاوازی لـە نێوانی لکەشێوەی موکریان و لکەشێوەی سلێمانی تا ڕادەیەکی هەسـتپێکراو پەیدابووەو خـەڵکی هـەردوو لکەشێوەکە وەکو یەك نەدواون ، دەبێ ئەوەش بزانین کـە (ئیبنولحاج) ماوەیێکی تەواو پێش (نـالی) بووەو ، ئەمەش زمانی شیعرەکانی بووە .

١٠ – مامۆستا بیمار لە بارەی زمانی شیعرو ئەدەبی فۆلکلۆری سـەردەمی نالی و پێش نالی یەوە دەڵێ : « ئەو بەرهەمانە گەلێ لە زاری کرمـانجی (کـە مەبەستی کرمانجی ژووروووە) نزیکترە تـا شیعری بۆ نموونەو بەڵگەش پشت بە نووسینەکەی (میستەر ریچ لە ١٨٢٠دا) دەبەستێ ، کە گوایـا بەر لە بڵاوبوونەوەی شیعری نالی (ریچ) چووە بۆ سلێمانی و لەوی گوێی لەچەند گۆرانی یـەك بووە ، یەکێکیان بەناوی (ئەز دنالم : ئەز دەنالم) ئـەوی دیکەیان بە ناوی « مەن کوژە بە ناز مەلکێ جان » !

کاکە ئەم بەڵگەیەی (کلۆدیۆس جێمس ریچ) لەناو کورددا بووە بە ئەفسانەو هەر کەسێ ڕاسـت دەبێتەوەو بۆ سەلماندنی بەکارهێنانی ووشـەی « ئەز » یا پێشگری (د ، دە)ی فرمانی ڕانەبوردوو لە ئاخاوتنی ڕۆژانەی خەڵکی سلێمانی دا یاخود بـۆ بەکارهێنانی دەربڕینی وەکو « مەن کوژە » مە جیاتی « مەمان کوژە » دەچن پشـت بەو نموونانە دەبەستن .

(کلودیۆس ریچ)ی ئینگلیز لە ساڵی ١٨٢٠دا سەردانی سلێمانی کردووەو لە دەرباری پاشـای بابان گوێی لەو دوو گۆرانی یە بووە ، بۆ بڵێی ئـەو جۆرە ووشـەو دەربڕینانە ئەوەندە لەناو شـاری سلێمانی باوبووبن ، تا لە جیاتی (من) هەر (ئەز) یان گرتبێ و با ئـەم ڕاناوە جوێ یەش بە جۆرێکی تەسك لە قسەی پێشینان دا هاتبێ و ، لە جیـاتی (ئەنالم) خەڵکی ناوشار گوتبێتیان (دنالم یا دەنالم) و لە جیـاتی (مەمان کوژە) ، (مەن کوژە)ی وەك ئاخاوتنی ئەمڕۆی خۆشناوەتییان گوتبێ ؟ ئایا ڕێی تێدەچێ لە ماوەی سەدەیەك ، کە سەردەمی شێخ مەحموودی حەفید داهات ئەم جۆرە دەربڕینانە لە گۆڤـارو ڕۆژنامـە کوردی یەکانداو لـە ئاخاوتنی ڕۆژانەی خەڵکدا نەمان ؟

من لەو باوەڕەدام لەو کاتەی (ریچ) گەیشتۆتە سلێمانی ، گۆرانی بێژێکی کرمانجی ژووروو یاخود هەرێمی خۆشناوەتی هاتبێتە دەرباری پاشـاو ئەو جۆرە گۆرانییانـەی گـوتبێ . خۆ (ریچ) نەیپرسیوە ئایا گۆرانی بێژەکە خەڵکی سـلێمانی یە یاخود لە لاوە هاتووەو خەڵکی کوێ بووە ؟ ئـایا گوتوویەتی لەناو بازاڕی سـلێمانی گوێم لـە خەڵکەکەبووە گوتوویانە (ئەز دفروشم) یا (ئـەز دەفرۆشم) یاخود (ئەز دکرم) یان (ئەز دەکرم) ؟ لەبـەر ئـەوە ئـەم بەڵگەیەی نـاو کتێبەکـەی (کلۆدیۆس ریچ) بەڵگەیێکی بێهێزەو پشـتی پێنابەسترێ .

١١ – مامۆستای ڕەخنەگر دەڵێ : ڕەنجووری شاعیر هەر بەبنێك پێش (نالی) گەلێ ووشـەی وەکـو (بلا)و (ئەز)و (توو)و (دیکە)و (دە)ی بەکارهێناوە . هەرچەندە من مەبەستم ئەوەیـە نالی پێتە قالبی (دە)ی بۆ پێشگری فرمانی ڕابووردوو بەکارهێناوە ، کەچی لێـرەدا ڕەنجووری وەکـو ئامرازێك خستوویەتی پێش ناوو دەڵێ :ـ

ڕەنگ ڕەنگ بووە ڕەنگم وەکو ڕەنگی (دە) خەزانان

مامۆستا گیان من نەم گوتوە نالی ئەو زمـانـە ئەدەبی یەی لە ئاسمانەوە هێناوەتە خـوار ، منیش گوتوومە نالی ڕێخۆشکەری هەبووە ، وەکو شیعری موکـریـانی (ئیبنولحـاج)و ئەدەبی فۆلکلۆری و شیعرە میللی یەکانی (عەلی بەردەشانی) .

دوای ئەمـە ڕەخنـەگر لـە بارەی (عەلی بەردەشانی)و زمانی شیعرەکانی یەوە پشـت بە ڕای مامۆستا هێمن دەبەستی کە لە بارەی بەیتی عەبدوڕەحمان پاشای بەبەوە نووسیویە : « من زۆر بیرم لەوەی دەکردەوە کە بۆچی شاعیرانی چەرخی نوزدەی شاری سلێمانی بە شـێوەی موکریانی شیعریان گوتووە . بە خەیاڵی خۆم وام دانابوو کـە ئەوان بە تایبەتی نالی کەوتۆنەتە بیری دروستکردنی زمانی یەکگرتووی ئەدەبی »(٨) . لە دوایی دا دەڵێ : « بەڵام پاش ئەوەی سـەرنجم دا ئەو بەیتەو شیعرەکانی عەلی بەردەشانی زانیم بە هەڵەچووم . زمانی بارەگای عەبدوڕەحمان پاشای بەبە ئەوە بووە کە شاعیرانی چەرخی نۆزدەمان شـیعریان پێگوتووە . یەعنی سابڵاخ و سلێمانی دووپایتەختی ئەو سەردەمەی کوردستان بە یەك شێوە قسـەیان کردووە ، کە بەداخەوە ئێسـتا زۆر لێك جوێ بوونەوە . ئەگەر وانەبایە عەلی کە شایەری تایبەتی و نانخۆری پاشابووە ، شیعری بە شێوەیەك دادەنا کە پاشا پێی خۆشەو زمانی خۆیەتی و نەبدەگوت :

ئـەم عـەلی بەردەشـانی
دە بـەنـدیم نەکەی گـرانی
بەیتێ بڵێم بـە دیوانی »(٩)

برا مەرج نی یە بۆ چوونەکەی مامۆسـتا هێمن ڕاستبێ ، ئەویش وەکو من و تۆ بیردەکاتەوەو بەپێی بیروڕای خۆی بۆ لێکدانەوەی بابەتەکـان دەچێ . جا یان ڕاسـت دەردەچێ یان چەوت . چونکە کە دەڵێ پێش سـەردەمی عەبدوڕەحمان پاشاو عەلی بەردەشانی و لەسەردەمی ئەوانیشـدا ، سلێمانی و سابڵاخ بە یەك شێوە قسـەیان کردووە ، ئەمە لەگەڵ واقیعی حاڵدا لێك دوورن چونکـە لەمەوبەر چاومان بە نموونەی شیعری (ئیبنولحاج)ی موکریانی کەوت و بینیمان چ جیاوازیێکی ئاشـکرا لە نێوانی زمانی شیعری ئەوو زمانی شـیعری (نالی)و تەنانەت (عەلی بەردەشانی)یشدا هەیە .

لەبارەی شیعرەکانی (بەردەشـانی)یەوە ، ئەو نموونەیەی کە مامۆسـتا هێمن کردوویە بـە بەڵگەی پشتپێبەستراوو منیش بـە هەڵـە لە کتێبەکەمدا پشتم پێبەسـتووە ، دەقی (ڕەحمان بەکر)ی سابڵاغی یە کە بۆ (ئۆسکارمان)ی ئەڵەمانی گوتووەو ئەویش لە توحفەی موزەفەرییەدا تۆمـاری کردووە . مەسەلەی دەقی شـیعری بەندو بەیت جا چ فۆلکلۆری بێ و چ میللی ، چونکە سەرزارەکی بە ناوچەکاندا بڵاوبۆتەوە ، لە هەر شوێنە بە پێی شێوەی ئاخاوتنی خەڵکەکە گۆڕانکاریان بەسـەردا هاتووە ، بۆ نموونە لە دەقی (ڕەحمان بەکر)دا ئەم نیوە دێڕە شیعرە بەم جۆرە هاتووە :ـ

دە بـەنـدیم نەکەی گرانی !!

ئەم شێوە داڕشتنە وای لە مامۆسـتا هێمن کردووە تا بڵێ سلێمانی و سابڵاغ بە یەك شـێوە قسەیان کردووە ، چونکە ئەم نیوە دێڕە شـیعرە بە تەواوی قالبی ئاخـاوتنی مەنگوڕایـەتی و لای موکریانی وەرگرتووە .

کاتێ کە لە کتێبی فۆلکلۆری کوردیی مامۆستا محەمەد توفیق ووردی ئەم چەند دێڕە دەخوێنینەوە ، دەبینین بەم جۆرەی خوارەوە تۆمار کراوە :ـ

ئـەزم عـەلی بەردەشـانی
لەنگم نـەکـەی لـە زبـانی
بـەیتێ بلـێم بـە ڕەوانی

لەم دەقەدا دەبینین زمانی داڕشتنی شیعرەکە گۆڕاو بەرەو شێوەی ئاخاوتنی سـلێمانی چوو . کە لە سەرچاوەی دیکەدا بە دوای دەقی ئەم چەند شیعرەدا دەگەڕێین دەبینین لـە گۆڤـاری ڕونـاکی ساڵی ١٩٣٦دا بەم جۆرەی خوارەوە هاتووە :ـ

ئەصـلم عەلی بەردەشـانی
بـەنـدێ بلێم بـە ڕەوانێ
لە بەندم نەکەی گرانی !(١١)

لێرەدا دەبێ ئەوە بڵێم : ئەو دەقەی ڕەحمان بەکر کە مامۆستا هێمن پشتی پێبەستوە ، لە قالبی ئاخاوتنی بەردەشانی دەرچووەو بووە بە موکریانی . چونکە بەردەشانی نموونەی دیکەی هەیە ، زۆر لە زمانی ئەدەبیی نـالی نزیکەو دەتوانین بیکـەین بـە بنچینەی زمانی ئەدەبیی نالی و قوتابخانـەی بابان ، هەروەك گوتوویە :ـ

ئەگـەر یـاریم نـانـاسن
باریکەو بـەڵـەك چـاوە
قـەدی نـەمـامی عەرعەر
لاولاوی تـێ ئـاڵاوە(١٢)

لە دوا سەرنجی ئەم خاڵەشـدا دەڵێم : بەردەشانی بە زمانی ئاخاوتنی پاشای بابان شیعری نەگوتووە ، چونکە کاتێك چۆتە دەرباری پاشـا ، شایەرێکی تەواو خاوەنی دەنگ و زمانی شیعری خۆی بووە ، کە شێوەی ئاخاوتنی مەرگەو پشدەر بووە ، میری بابانیش هەر شاعیرێ ڕووی لـە دەرباری کردبایەو شیعری پێداهەڵبدایە ، ئەگـەر وەکو زمانی ئاخاوتنی خۆیشی نەبوایە شـیعرەکەی هەر لێقبوڵ دەکرد .

بروانە ل ١٠

یەکەمین چیرۆکا هونەریا کوردی

■ ژ نڤیسینا : سعیدێ سلو ■

من ڤیا دەرگەهێ گەنگەشێ لسەر ووتارا « جەلیل کاکەوەیس » یاکو لژێر ناڤێ « یەکەمین چیروکێ هونەری کوردیمان کامەیـە » یاکو دناڤ رووپەلێن روژناما هاوکاری ژمارە (٧٨٨) دا بەلاڤکری بڤوتم و چەند تێبینیەکا لسـەر ڤێ بابەتێ بدم قەلەمێ .

کاکە وەیس دپیشیا ووتارا خوەدا بەحسـێ چیرۆکا « لەخوما » یاکو مامۆسـتا « جمیـل صائب »ی لسالا « ١٩٢٥ » نڤساندی ، وگوتن تا نهۆ ئەڤ چیرۆك ب یەکەمین چیرۆکا کوردی تێتـە ژمارتن وها ڕەنگە کو ئارمانجا نووسـەری دڤێ ووتارێدا نە ئەوە کو بەحسـێ چیرۆکا « لەخەوما » ب کت ، بەلکو چیروکەك دن دەستنڤیس بەرچاڤـان کەتی یە ڤیایا بکت یەکەمین چیروکا هـونـەری یـە کوردی لێ موخابن نووسەرێ ووتارێ تووشـی چەند ئالۆزێد مەزن بوویەو نەکاری یە خوە ژڤـان گرفتاری یە قورتال کت ، وخوەندەڤان ژی دناڤ ڤێ خەرگەمانێدا هێلانە . لەورا من ژی بدل و جـان ڤیا چەند خەبەسمکێد ڤێ ووتارێ ژ خوەنـدەڤانێ هێژارا خوباکم .

١ – کاکە وەیس د ووتارا خوەدا دبێژیت :

« چیرۆکەکە ناونیشان و ناوی نووسـەری لسەر نی یەو بەم دێڕە شیعری نالی دەسـت پێ دەکات :

« تـە حریـری خـەیـاڵ و خەو
ئـەگـەر بێتـە حیسـابی
دەروێش وگـەدا شـاهو ڕەبێ
شـاه گـەدا بی »

ئانکو دفردە نووسەر خویا دکت کـو چیرۆك یا بێ ناڤ و نیشانا ونەدیارە کا یا کیش نڤیسڤانی یە ، لێ لجهەکێ دی کاکەو وەیس ئەڤ دەرکەهـ گرتی یە ودەرگەهەکێ دی ڤەکری یە ودبێژیت :

« زێوەری شاعیر دەرگای چیرۆکەکەی بـە کلیلی شیعرەکەی نالی کردۆتەوە و هەر بە هەمـان کلیلیش دەرگای لسـەر چیرۆکەکەی کلۆم کردووە » .

دفردە نووسەر ڤێ چیروکا دەستنڤیس دکت بەهرا زێوەرێ نەمر لێ نزانم کـا ئەڤ خودان بـۆ چیروکێ ژکور ئانێ ؟

چمکی نووسـەر بخوە لپێشیا ووتـارا خوەدا دبێژیت « ناوی نووسەرەکەی لسەر نی یە » .

دیسان دبێژم لسـەر چ بنگەهێ چیـرۆك کـرا بەهرا زێوەری نەمر ؟ چمکی دەستنڤیسا چیـروکێ لجەم « محمود زێور » کـورێ زیـوەری خـودانێ کتێبخانا « بەختیار زێوەر » ل سـلێمانیێ کەتی یە بەرچاڤێن نووسەری .

لێ ئەز باوەرم کـو ئەڤ نابیتـە « دەلیـل » کو ئەڤ چیروکا زێوەری یە چمکی لسالێد بیستاندا چاپخانە زۆر دکێم بوون لکوردستانێ وپشکا هـەرە زۆر ژ بەرهەمێد نووسەرێد کـورد ب دەستنڤیس دکەتن ژێر دەستێد خوەندەڤانان .

ئەرێ ئەگەر هەر دەست، نڤیسـەك کەتـە بەردەسـت وناڤێ نووسەری لسـەر نەبیت . دێ شێن ناڤەکی لبابێ سەرێ خوە لسەر دانین ؟؟

وئەگەر وەهابوا . تازە زۆر ستێرێد گـەش ژئەسمانێ تورێ کوردی رژیابوون .

گەرەکە بدن زانین کو ئەگەر ناڤێ نووسـەری لسەر دەستنڤیسـێ نەبت یان بدورستاهی نـەیـا خویا بت کو ئەڤ دەستنڤیس یا بێڤان نووسەری یە گونەهکاری یە ناڤەکی لبابێ سەرێ خوە لسـەر دانن .

ودەستنڤس بێ ناڤێ نووسەری بمینیت چاك ترە تووشی ڤێ گونەهکاریێ بن . بۆ نموونە هـەتـا نهۆ ژی ناڤێ نووسـەرێ کەڤترین دەستنڤیسا فولکلوری یا کوردی یاکو دزڤرتە سـالا « ١٧١١ » نەهاتی یە زانینە .

ئەرێ چما ناڤێ نووسەرەکی لسەر نادن ؟؟

٢ – کاکە وەیس نە لسەر باوەریەکا موکـم وبنەجهە کـو ئەڤ دەستنڤیس « ١٩٢٠ – ١٩٢٤ » هاتی یە نڤیساندن بەلکو هـەر بەر ئاقل ئـەڤ گوتی یە : « لەداڕشتنی ووشەدا و ناوەڕۆکی گشتی چیرۆکەکە لەوە دەچێ لە ساڵانی « ١٩٢٠ – ١٩٢٤ » نووسرابێت ئەوا ئەبێتە چیروکی کوردی » .

هەژی گوتنێ یە کو کاکە وەیس ددەریا دێرۆکا چیرۆکا هونەری یە کوردیدا نەبێ مەلەڤان بوویە .

چمکی دیرۆکا یەکەمین چیروکا کوردی سـەر دکێشتە سالا ١٩١٣ ئەڤ چیرۆك ژنڤیسینا فوئادێ تەمموبە و لژێر ناڤی « شـەویش » دناڤ روپەلێن گوڤارا رۆژی کوردا ل سـالا ١٩١٣ بەلاڤ بوویە . وبێگومانە گەلەك تۆرەڤانێد کورد دەرگەهێ گەنگەشێ لسـەر ساخکرنا ڤێ چیروکێ ڤەکرنە ، وژمـارەکا ووتارا دناڤ گوڤارو روژنامادا لسەر ڤی بـابـەتی بەلاڤکرنە و ب هەردوو دیالەکتێد کوردی کورمانجیا ژۆری وکورمانجیا خواری لێ جهێ داختێ یە « کاکە وەیس » بەحسێ چیرۆکا « شـەویش » قەد نەکری یە ، و ژبێ چیرۆکا هونەری یا کوردی ب « ١٢ » سالان کیم کری یە .

لدوماهیێ و بکورت و کورمانج ئەڤ هەرسێ خالێد ژێری بلا تێبینی بن لسـەر ووتارا کاك جەلیل کاکە وەیس .

١ – گەرەکە ناڤ و نیشان وناڤێ نووسـەری وسالا نڤیسینا ڤێ دەستنڤیسێ ب دورسـتی زانیبویا وپاشی ب پێکولین بگوتا کو یەکەمین چیرۆکا کوردی یە .

٢ – فەربوو « اشـارەت » ژ چیروکا « شـەویش » را بدیا چمکی تێتە ژمارتن یەکـەمین چیرۆکـا هونەری یـا کوردی ، نەك چیرۆکـا « لەخەوما » .

٣ – گەرەکە دەمێ نووسەر لسەر بابەتـەکێ دنڤیست لدوماهیێ بگەهتـە ئـەنجامێ . لێ ئـەز باوەرم کو کاکە وەیس ووتارا خوە وەك ئارێ بدرێ وەرکری لێکری یە ، و نە گەهشتیە چ ئەنجاما .

ولدوماهیێ هیڤیـدارم کـو ووتارا من ببت چریسکەکە روناهیێ لسەر ڤێ بابەتێ .

وکـاکـە وەیس ژی ب دل وجـان بزاڤـا ب دەستخستنا ڤێ دەستنڤیسێ بکت ، وبەر پێشـی خوەندکارێ هێژا بکت . لێ پشتی بدورسـتی ناڤێ نووسـەری وسالا نڤیسینا وێ پەیداکت .

وبێگومانە بەرهەمێد باب و کالا وەك نڤیشـکێ بنێ هیزی پر ب لەڤزەتە .

● سـەروکـانی :

١ – یەکەمین چیرۆکی هونەری کوردیمان کامەیە : روژناما هاوکاری ژمارە (٧٨٨) .
٢ – شەویش : گۆڤارا بەیان ژمارە (٩٦) سـالا ١٩٨٤ ، حـەجی جەعفـەر ئەڤ چیـرۆك ب دیالەکتێ کورمانجیا خواری بەلاڤکریە .
٣ – ئەکەمین چیروکـا کوردی : گۆڤارا بەیـان ژمارە (٨٦) سالا ١٩٨٣ .
٤ – روژی کورد « کۆڤار » سـالا ١٩١٣ ژکومکرنا جەمال خەزندار ، بەغدا سالا ١٩٨١ لچاپخانا « المؤسسة العراقیة » چابکریە .

Institut Kurde de Paris

ئەم نامانە

● بەڵگەیەك بدە بــــەدەستەوە :

هاووڵاتی نجم‌الدین عمرلـە هەولێر گەڕەکی صـدام لەنامەیەکدا گلەیی لـــــەهەڵس‌وکەوتی ئەو برایانــە دەکا کە وەرەقەی ناوو کارەبادابەش دەکەن بەسـەرماڵاندا بەڵام برام پێویستەلە بەرچاوخستنی کێشـەیەکی وا دا بەڵگەیەك بدەی بە دەستەوە :کەی ئەمە ڕوویدا ؟! لە کوێ ڕوویدا ؟ کێ بوو وای کرد ؟تا ئێمەش بتوانین بـە وردی شتەکە بەرچاو برایانـــــی لێپرسراو بخەین .

● تۆ بڵێی وا بێ ؟

هاووڵاتی عبدالقادر سعیدبابان لە سلێمانی نامەیەکـی نووسیوە دەربارەی دیاردەیەکی «ترسناك» لە بازارەکەی بەردەم شارەوانی سلێمانی‌داروو دەدات ، منـداڵان !! دەرمان‌و حەبی وا دەفرۆشن کە لە صیدلیەکان بـــــە نووسراوی پزیشك نەبێـــت دەست ناکەوێ . ئێمە نامەی ئەم هاووڵاتیەمان لایە بـەڵام‌بەم ئیشارەتە برایانی دڵسۆز لە کاربەدەستانی تەندروستی سلێمانی ئاگادا ـ دەکەینەوە لەم مەسەلەیە بکۆڵنەوەو ئێمەئامادەین بۆ یارمەتـــی‌و ڕوونکردنەوەی زیاتر بــــۆسوودی گشتی .

● دەزگای ئاگر کوژانەوەچــی دەڵێ :

هاووڵاتی محمد عبدالکریم قادر لە سلێمانی وێنەی ئەو سکاڵایەی بۆ ناروین کــەئاراستەی دادگای کــردوە بەرامبەر بە کەمتەرخەمـــی‌دائیرەی ئاگـر کوژاندنەوەی سلێمانی لە کاتێکا ماڵەکـەی‌ئاگری تێبەربوو ئێمە داوا لە دەزگا دیاری کراوەکانی ئـەم‌مەسەلەیە دەکەین بــــە دڵسۆزانە بچن بە دەنـــگ‌خواستی ئەم هاووڵاتیـــەوە بەتایبەتی ئەو ســـــکاڵایەی‌نووسیویەتی بەڵگەی ڕاستی هەڵویستی ئەو کەمتەرخەمی‌ئاگر کوژراندنەوەی سلێمانی دەردەخا .

ناڵی‌و – پاشماوە

١٢ – مامۆستا بیمار لـــە ســــــەرەنجامی ڕەخنەکەیدا لە بارەی بەکارهێنانی (نالی) ووشەی جۆراو جۆری لکە شێوەکانی زمـانی کوردی‌یەوە ، بە زۆری هەر دەیخاتە خانەی ووشـــــەبازی‌و پێکەوەنانی هونەری جوانکاری‌و ڕەوانبێـژی وەکـو جیناس‌و تەوریە .

لە وەڵامدا دەڵێم : نالی لەو کردارەی‌دا چەند مەبەستێکی بووە ، کە یەك لەوان هونەری ڕەوانبێژی بووە ، بەڵام زۆربەی بەکارهێنانەکەی لـــە پێناوی موتوربەکردنی زمانەکەی بووە بـــە ووشەی جۆراو جۆری شێوەو لکەشێوەکانی تری زمـــانی کوردی‌و بەم جۆرەی خوارەوە :ـ

ا – لە پێناوی موتوربەکردنی زمانە ئەدەبی‌یەکەی‌دا :

ئەگەر بە ووردی دیوانەکەی نالی بخوێنینەوە چاومان بە گەلێ نموونەی موتوربەکردنی زمـــانـــە ئەدەبی‌یەکەی بە ووشـــــەو دەربڕینی دەرەوەی مەڵبەندی بابان دەکەوێ‌و کە سەرنج دەدەین دەبینین هەر لە پێناوی ئەو مەبەستەیە نـــەك بۆ پێکەوەنانی هونەری ڕەوانبێژی‌یە . وەك ئــەم نموونـــانـــەی خوارەوە :ـ

١ – لە جیاتی ووشــــەی (نیوەڕۆ) چووە (نیمەڕە)ی بەکارهێناوە وەك :

زەڕڕە لـــە چاوی بۆتەیی ســـەرڕافی کەفنەدا
مەخفی نییە ، دیارە ، وەکو ڕۆژی (نیمەڕە)(١٣)

٢ – لە جیاتی (داکەوێ) ووشـــــــــەی (داکەویتن)ی بەکارهێناوە ، جگە لە ڕاناوی جوێی (ئەمن) لە جیاتی (من) وەك :ـ

چەندە خۆشە دابنیشین دوو بە دوو (ئەمن)و گوڵم
(داکەویتن) مودەعی لەو خوارە هەروەك دەستی کەر

٣ – لە جیـــاتی (لــەلا) چووە (لەکن)ی بەکارهێناوەو ئەگەر وەك دەربڕینی یەکەم بوایە لـە بارەی کێشی شیعرەکەی ســـــووکتریش دەبوو ئێستاش چ ڕەوانبێژی‌یەکی نەخولقاندوە :ـ

سەودا سەرەکەی زوڵفت ، ئەزهاری (لەکن) پەشمە
دوور لەو گوڵە یەعنی، ڕووت گوڵزاری (لەکن) پەشمە

جگە لەم ووشانە بە دەیان ووشەی دەرەوەی مەڵبەندی بابانی وەکو (بڕیـــاوم)و (دەرەقصی)و (ئەز)و (لەوڕا)و (سپێدە)و (نزانم)و (ردێن)و (زانـــانـــدمـــــان)و (بێ)و (زوور)و (پەتـك)و (ناتوێ)و (بلا)و (وەلێ) ...ی لــــە پێنـــاوی موتوربەکردنی زمانە ئەدەبی‌یەکەی بە ووشـــــــەی دەرەوەی مەڵبەندەکەی بەکارهێناوە .

ب – بەکارهێنانی ووشە لە پێناوی کێش‌و سەروای شــــــیعردا :

نالی لە پێناوی کێش‌و سەروای شیعرەکانی‌دا گەلێ ووشەی دەرەوەی سلێمانی بەکارهێنــــــاوە وەکو ئەم نموونانەی خوارەوە :ـ

١ – ووشـــەی (شـــاهین)ی هەورامانی لە جیاتی (ترازوو)و ووشەی (دانگ)ی لە جیاتی (شەش‌یەك)و (بژانگ) لە جیـــاتی (برژانگ)ی بەکارهێناوەو دەڵێ :ـ

(شاهین)ی دوو چاوت کە نیگاو مەیلی بە (دانگ)ە
کێشـــــــانی بـــە قوللایی دلاوێـزی (بژانگ)ە

٢ – ووشـــــەی (تووڕابوو)ی لە جیـــاتی (تووڕەبوو)و (نایێتە ئەلات) لــــە جیــــاتی (نایێتە لات)ی بەکارهێناوەو گوتوویەتی :ـ

(نالی) مەکە (تووڕابوو) لـەبـەر جبهەیی گرژت
(نایێتە ئەلات) ، عیجزی لـەبـەر دووکەڵی قانگە

ج – ووشەی بەکارهێنان لە پێناوی ڕەوانبێژی‌دا :ـ

نالی هەندێ ووشەی دەرەوەی سلێمانی لـە پێناوی ڕەوانبێژی‌دا بەکارهێناوە چووە لـە جیاتی

سوپاس
بۆ
ئەم لاکردنەوە
دڵسۆزانەیە

بەرامبەر بەو باسەی کـــە لەژمارە ٧٨٨ی ڕۆژنامەکەمان و لە گۆشەی ـڕووبەڕووـدا دەربـــارەی کەمتەرخەمـی شارەوانی هەولێر لە دیمەنی ئینجانە گـولـی ســەرەڕێی کەرکوك – هەولێــــــرو ووشکایی‌و پیسی ئــــەو سەرەڕێیە ، بەڕێز مامۆستا ابراهیم محمد حسن ئەمری ڕابەڕاندنی بەپەلەی ئـــەو دیمەنەی داوە ، ئەمەش بـــە نووسراوی ژمـــارە ٣٨٨٣ی ڕۆژی ١٩–٥–١٩٨٥ «نووسینگەی تایبەتی بەڕێزی» کە ئاراستەی شارەوانی هەولێر کراوە بۆ بەدی‌هێنانی ئـــەو تێبینی یانەی لە نووسینەکەدا هاتووە ، سوپاس بۆ ئــــەم بەسەرکردنەوە دڵسۆزانەی بەڕێز پارێزگاری هەولێر .

قەڵادزێ‌و ..
دوو کتێبخانەکەی .. ؟

بێ‌گومان هەموومـــــان‌دەزانین شارێکی وەکــــو «قەڵادزێ» ، دوا بە دوای شاری«هەڵەبجە» ، دووەم قەزایە لە پارێزگای سلێمانی ، بــــۆ گەورەیی‌و زۆری دانیشتوانیشی ، وە هەروەها دەتوانین‌بڵێین بۆ زۆری ئەدەب‌دۆست و خوێنەریش ، بەڵام هـــاواربەماڵم ، کە لە هەندێ ڕوویەوە پشت گوێ خراوە بۆ نموونە، ئەوەتا شارێکی ئـــاوا ، دوو کتێبخانەی تێدان – بەڵام چی – جارێ یەکێکیان : کتێبـــی کۆنە نەبێ تێدا نی‌یە ...

ئەوەی دیکەشـــــیان : دەتوانین بڵێین : هــــــەر جامخانەیەکی ڕووتە و بەس. بەڵام پیاو قسێکی بۆ دزیش بکات ، ئەوەیان باشترێکە ، چونکە بگرە بە ساڵێك یـــــا دووساڵ شتێکی هەر بۆ دێ ،بەڵام هەر زۆر کەم ..... ئەویش هێند ئیشتراك زۆرن، بگرە بەشیشیان ناکــــات ، واتــە لەبەر ئیشتراکان ، ڕێ وەبەر ڕێداری ناکەوێ .... جارێ «گۆڤاری کــــاروان و بەیان و الفبا و ڕۆشنبیری نوێ و هاوکاری و عیـراق» ناویان هەر مەبەن ، چونکـــە باوەڕتان بێ ، نازانین کەنگێ دەردەچن‌و کەنگێش بـــــــە دەستن دەکات ... خۆ وە نەبێ هەر نەیان بینین ،بەڵکو درەنگ ... واتە دوای دوو هەفتە دەگاتە دەســـتمان ، بگـرە خەڵکی شـــارەکانی دی چاوەڕوانی ژمارەی تـــــازە بابەت دەکەن ، ئێمە وا تازە ژمارەکانی کۆنمان بە دەســت دەگەن ، واتە هەر گۆڤار و ڕۆژنامە کۆنان دەخوێنینەوە. جارێ (خوانە خواستە) باسی «کتێبان» هەر مەکەن ، ئـــەو کتێبانەی کە لە ساڵی ١٩٨٥دا دەردەچن ، ئێمە دەبێ لـــە ساڵی ١٩٨٦ دا لە کتێبخانە لاچەپەکان و سەر شۆستەکانی شارەکانی سلێمانـــــی و هەولێر و کەرکوکا بــــۆی بگەڕێیین !!. چونکە لــەوێ نەبن ، ئیدی هەر وەگیـــرن ناکەون ....

حمە احمد جاف

(دەم) ووشەی (زار)ی بە دووسێ مانا لە دێـڕە شیعرێکی‌دا بەکارهێناوەو دەڵێ :ـ

گوتم : ئایا بە (زار)ی خۆت دەپرسی حاڵی (زار)ی من ؟
بڕۆی هێنایە یەك ، وەك شکڵی لا یەعنی کــە (بێزار)م

لێرەدا (زار)ی یەکەم بە مانای (دەم) دێ‌و (زار)ی دووەم بە مانای (بێ‌هێزو ناڕەحەت) دێ‌و جاری سێ‌یەم دەیکات بە (بێ‌زار) ئەمەشیان بـە مانای وەڕەس‌و لەهەمان‌کاتیشدا بە مانای (بێ دەم) دێ ، ئەم جۆرە بەکارهێنانەی ووشەشی لـە پێنـاوی ڕەوانبێژی‌و ووشەبازی بووە .

لە کۆتایی‌دا دەڵێم : ڕاســــــتە ئەو هەوڵ‌و تەقەلایانەی کە شاعیرە گەورەکـان لـــە پێنـــاوی پێکەوەنان‌و گەشەپێ‌کردنی زمانێکی ئەدەبیی کوردیان داوە ، لە مەدارێکی تەسکدا سووڕاونەتەوەو ناگەنـە ئاستی ئەو هەوڵ‌و تەقەلایـــانـــەی کـــە دەزگـــا ڕۆشنبیری‌یە کوردی‌یەکان لە عیراقدا داویانـــە ، بە تایبەتی لە ساڵانی حەفتاکان بـــەم لاوە لــە دانانی کتێبی قوتابخانەو دەرچواندنی ڕۆژنامەو گۆڤـــارە کوردی‌یەکان‌و گەشە پێ‌کـــردنی زمـــانی ئەدەبیی ئەمڕۆی کورد . بەڵام دەبێ ئەو ڕاستی‌یەش بڵێین کە ئەم زمانە ئەدەبی‌یەی ئەمڕۆ پێی دەخوێنرێ‌و پێی دەنووسرێ هەر ئەو زمـــانـــە ئەدەبی‌یە زیندووەی سەردەمی نالی‌و قوتابخانە ئەدەبی‌یەکەی بابـانـەو ، گڕی مەشخەڵی نەکوژاوەتەوەو هــەروا لـەبـەرەو پێشەوەچووندایە ، وەك گوتیشــــــمان دەزگا ڕۆشـــــــــنبیری‌یەکان دەورێکی باڵایان لــەو پێشخستنەی‌دا بووەو هەیە .

لە دوا ووشەمدا دەڵێم : ئایا دەبێ چ هۆیـەك بالی بـــە مامۆســــــتا بیمارەوە نابێ تاکوو پاش تێپەڕبوونی پتر لە ٩ مانگ بەســـــەر بڵاوکردنەوەی کتێبەکە بێ‌و بڵێ : « بەم سەرپێیە هەر ئەوەندەم پێکرا چەند سەرەباسێك بخەمە سەر بەڕەی قســـە لێ‌کردنەوەو بیکەمە تەقەلایەك بۆ پیشاندانی چەوتی بۆ چوونەکانی ... » .

وا دیارە ڕەخنەگر تەنیا مەبەســــتی چەوتی پیشاندانەو هەقی بەسەر ڕاستی‌یەوە نی‌یە ، چەوتی پیشاندانیش ئەم هەموو تەقەلایـــەی پێ ناوێ‌و ، ڕەخنەگری چاك دەتوانێ بە کامووڕۆو لەســــــەرەخۆ ڕاستی‌و بۆچوونەکانی نووسەر دەستنیشان بکات‌و چارەیان بۆ بدۆزێتەوە .

● پەراوێزەکان :ـ

١ – عەبدوڕەزاق بیمار – نـالی‌و زمـانی ئەدەبی – هاوکاری ژمارە ٧٧٩ ی ڕۆژی ٧/٣/١٩٨٥ .

٢ – کەریم مستەفا شارەزا – نالی‌و زمانی ئەدەبیی یەکگرتووی کوردی – بەغدا ١٩٨٤ ، ل : ٤ .

٣ – د. عیزەدین مستەفا ڕەسوول – سەرنجێ لـە زمانی ئەدەبی یەکگرتووی کوردی – بەغـدا ١٩٧١ ، ل : ٣٢ .

٤ – مـەلا عـەبـدولـکەریمی مودەڕیس‌و فـاتیح عەبدولکەریم – دیوانی نالی – بەغدا ١٩٧٦ ، ل : ٥٢٧ .

٥ – د. مارف خەزنەدار – دیوانی نالی‌و فەرهەنگی نالی – بەغدا ١٩٧٧ ، ل : ١٠٦ .

٦ – کەریم مستەفا شارەزا – نالی‌و زمانی ئەدەبی یەکگرتووی کوردی – بەغدا ١٩٨٤ ، ل : ١٦ .

٧ – محەمەد عەلی قـەرەداغی – (مەهـدی‌نامە)ی ئیبنولحاج – بەغدا ١٩٧٥ ، ل : ٥٤ .

٨ – ئۆسکارمان – توحفەی موزەفەریە – ب١ ، بەغدا ١٩٧٥ ، ل : ١٥٤ .

٩ – هەمان سەرچاوە ، ل : ١٥٥ .

١٠– محەمەد تۆفیق ووردی – فۆلکلۆری کوردی – ب٢ ،، ل : ١٢ .

١١– گۆڤاری روناکی – ژمـــارە (٨) ساڵی (١) ، هەولێر ١٩٣٦ ، ل : ١٠ .

١٢– د. عیزەدین مستەفا ڕەسووڵ – شـــیعری کوردی ، عەلی بەردەشانی – بەغـدا ١٩٨٠ ، ل : ٧٦ .

١٣– د. مارف خەزنەدار – دیوانی نالی‌و فەرهەنگی نالی – بەغدا ١٩٧٧ ، ل : ١٥٢ .

وەڵامێك لە شارەوانی هەولێرەوە

بـــەڕێـــز بەڕێوەبەری‌شارەوانی پارێزگای هەولێر بە نووسراوی ژمارە ٥٩٨٨لە١٤–٤–١٩٨٥دا وەڵامی ئەو نووسراوەی داوەتـــــەوەڕۆژنامەکەمان لە ڕۆژی ٤–٤–١٩٨٥دا لە گۆشـــــەی«قسەی خۆمان بێ»دا بڵاوی کردەوە ، نووسراوەکە بــەبــــەرواری ٢٠–٥–١٩٨٥ گەیشتوەو سوپاسی بـــەدەنگەوە هاتنیان دەکەین‌و وا لێرەدا دەقی وەڵامەکە بـــڵاودەکەینەوەو ئێمەشـــش وەك ڕۆژنامە باری ســـــەرنجی‌خۆمان هەیە دوایــــــی دەگەڕینەوە سەری :

بۆ ڕۆژنامەی هاوکـــاری‌ئازیز/بابەت‌وەڵام .

سڵاوێکی گەرم ...

لە ڕۆژنامە ئازیزەکەتان‌دا لـــە ڕۆژی ٤–٤–١٩٨٥ مامۆستای ڕۆژنامەنووس کاك سەعید یەحیا لە گۆشـــەی «قسەی قۆمان بێ» چـەنـد تێبینیەکی دەربـــــارەی شارەوانی هەولێر نووسیوە. ئێمەش لە پێشـەکیدا ڕێــزو سوپاسمان بە گەرمـــــی ئاراستەی پێنوسی خاوێن‌و جەرگ سوز دەکەین .هێڤی ـدارین هەموو نووسەرێك لە لای خۆیەوە بەڕاســـتی و بەخاوێنی ڕەخنە وپێشـنیار بخاتە ڕوو ئێمەش بەسینگ فراوانیەوە پێشوازی لێدەـ کەین بێ‌گومان باس‌کردن لـە خاوێنی‌و جوانی شــارەکان بەگشتی لەگەڵ زەوقی جوان دەگونجێت‌و هیچ دەزگایەك‌و ئەندامیکی کومەڵ نی‌یە حـەز نەکات شار بە کوچەو شەقام و شوستەکانی پاك‌و تەمیـز بێت . بەتایبەتی ئەو دەزگایە میریانەی کە ڕاستەوخـــو کاروبارو میزانیەی گشـتیان بۆ ئەم مەبەستەیە . شارەوانی هەولێریش لە خـــــودی کارەکانی ئەم کــــارەی سەرەوەیە . ڕۆژ تا ئێوارە لە سەرەتای دەست‌پێ‌کردنـــی دەوام تاکو کۆتایی ئێمـــــە وئامێرەکانمان بە گوێــرەی میزانیەی خۆمان درێغیمـان نەکرد ووەو درێغیش ناکەین بەڵام شتێکی ئاشکراو ڕوونە کـــە شارێکی گـــەورەی وەك شاری هەولێر هەر چەنـدی قۆلی لێ‌هەڵالی وبە بەردەوانی خەریکی بین هەر پـــــێ ڕاناگەیین‌و میزانیەکەی وەك بۆی تەرخان کراوە هەر بەشی ئەوەندە دەکات .

لە باری قیرتاوکردنـــی شەقامە سەرەکیەکان لــــە ڕۆژی پێش جەژنی نەوروزا پاش فەرمان پێ‌کردنمـــان ئێمە دەڵێین کاکە کــــاری قیرتاوکردنی شــــەقامە سەرەکیەکان‌و ئیش‌کردنمان تەنیا پاش تەنگاو کردنمـان نی‌یەو بۆ ڕۆژی تایبەتـــی‌و شوێنی تایبەتیش نی‌یــــە . بەڵام ئیش‌کردن‌و بایـەخدان بەشەقامی سەرەکی هـــۆی گرنگ‌و هیمادارى هەیـــــە چونکە هەموو کەس ئــــەوە دەزانێت ژمارەی ئەوتومبێل و مروڤانەی بەم شـــەقامە سەرەکیانەدا دەڕوات ڕەنگـە سەد قات زۆرتر بێت لــــە شەقام‌و کوچە جیرانەکانـــی ئەمەش جوانترو بە بڕواترین وەڵامە بۆ کاك سەعید یەحیا.

پاشـس ئەوقیرتاو کردنەش شەقامی گشتی نێوان گورـ ەپانی ئافوورەو بــــەردەم ئەنجومەنی پاسادانان ئێمــە شەقامی ڕووناکی – ئیسکان و شەقامی کوکاکانـــــــی بازرگانی‌و گەڕەکی عەدلـــان قیرتاو وبــەرد ڕێژکردووەو کەسیش فەرمانی پێ نەکردـ ووین بەڵکو بە فەرمان‌و ئیشی ڕۆژانەی خۆمانی دەزانیین‌و پاکی‌و خاوێنی ئـەم شارەش لە ئەستۆی ئێمەدایە بـــەڵام یـەك قسە هـەیـە ئەویش دەڵێین هەر ئەوەندەمان لـــە دەست دێت .

ئیتر لە کوتاییدا هیوادارین خەڵکی خاوەن قەلەمیش بـا کەمی وردبین بێ چونکە لای ئەو زۆر ئاسانە کـــــــە دەنووسێت .. بۆ کوڵانەکانی فلانە گەڕەك‌و شەقامی فلانە شوێن . .شارەوانی بـــۆ قیرتاوی ناکات .. بــــۆ شارەوانی خەوتووە .. بــۆ شارەوانی بێ‌ئاگایە خوێنەران برایانی ڕۆژنامەنووس ئێمەش میزانیەمان ســـنوور دارەو هەولێریش زۆر فراوانــەو دیسان دەڵێینەوە – ئێمـــە درێغی ناکەین‌و چی لـــــە دەستمان بێ وا دەکەین .

یەڵماز کازم مستەفا
بەڕێوەبەری شارەوانی هەولێر

ڕامبۆ – پاشماوە

تێدا ڕانادەبەڕێ جگە لەســــــەر بێکەردی ژیان‌و خۆش‌ویستنی نەبێت .

خۆی لە چاوەی « شاعیرانی حەوت ساڵە »دا دان بەمەدا دەنێ‌و بەشێوەیەکی قەشەنگ وێنـــەی لاوێتی خۆی دەکێشێ :ـ

لە حەوت ســــاڵیدا دەربارەی ژیان چیرۆکی دەنووسی لە بیابانە بێ‌کۆتایەکان ئەو شــــوێنەی ڕووناکیی ئازادی ئەفسووناوی لێ‌هەڵدێ دەربارەی جەنگەڵ‌و خۆرەکان‌و کەنارەکان‌و دۆڵەکان :ـ

پەنای دەبردەبەر ڕۆژنامە وێنەدارەکان ، ئەنجا ڕووخساری لەشەرماندا سوورهەڵدەگەڕا کاتێـــك تەماشای پێکەنینی کیژە ئیسپانی‌و ئیتالیایەکــانی دەکرد ...

لە ڕاستی‌دا لە ڕووخساری کیژانی ئیسپانیاو ئیتالیادا ڕووخســــــارە توندو تیژەکەی دایکی بەدیدەکرد و خاسیەت‌و ڕەواڵەت کیژە پاکیزەکـانی ئاردن ، ئەوانەی لـــە گشــــت‌و گوزاری ڕۆژی یەك‌شەمە ڕووبەڕووی دەهاتن ، کاتێك لەگەڵ سـێ براکەیدا دەچوون بۆ کلێســــــــــا بەبێ وادە چەسپاوەکانی داب‌و نەریتەکان .

لە تەمەنی هەشت ساڵیدا خراپە قوتابخانـەی ناوخۆیەوە ، لێرەشــــــدا زووبەزووی بەهرە رادەبەدەرەکەی دەرکەوت کە تێکڵاوی دوژمنایەتیەکی ڕاستەوخۆ بوو بەرامبەر بـە پەیڕەوی ئاســــایی قوتابخـــانــە .. ئەم چـەنـد دێڕەش ئەوە دووپات دەکەنەوە کە لە تەمەنی نۆ ساڵیدا نووسـیویەتی ، لەم دوایەدا لەناو نووسینە کۆنەکانیدا دۆزراوەتەوە :

« حەز بەوە ناکەم ببمە خاوەن پلەوپایە چونکە دەبمە خاوەنی پارە . چ ســــوودێك بەدی‌ناکەم لە فێربوونی مێژوو جوگرافیادا . خوێندنی ژیـانی شینالبۆن‌و نابابولاسار و هەڵخەڵەتێنەرەکانی‌تری کە ناوی ئەهریمەنانەیان هـەیـە نازارچێژتنێکە کــە لەوێزەدا نییە . چیم بەسەر ئەوەوەیە ئەسکەندەر مەزن بوویێت یاخود نەبوویێت ! چیم بەسەریەوە داوە ، ئەنجاش چۆن بزانین میللەتانی لاتینی ژیاون ؟ ئایا ناشێ لاتینی زمانێکی درووســـتکراو بێت ؟ بەهەرحاڵ لەوانەیە ئەم میللەتانە ژیـابـن ، بـەڵام زمانەکـــەیـــان با بۆ خۆیان بێت و لێم‌گەڕێن ببمە خاوەن پارەیەك » .

دواجاریش ئەم قوتابیە دێت بۆ قوتابخانـــەی شارلفیل سەرجەمی خەڵاتەکانی پۆلـەکـەی خۆی وەردەگرێ و بێزاری‌و ڕقبوونەوەی بۆ خوێنـدن دەگۆڕدرێ بەشەیدابوون‌و ڕەســـەنایەتی ڕۆحی تا گەیشتە ڕادەیەکی بەهێزو وای‌کرد لـە بەڕێوبەری قوتابخانەکە بڵێ « لە ســــەریدا هیچ بیروباوەڕێکی پڕوپووچ ناژێت ، یان ئەوەتا فریشتەی خێرە یاخود فریشتەی شەڕخوازیە » ..

– ماویـەتی –

ڕووبەڕوو

ڕق‌و .. خۆشەویستی

لە هەموو ڕووەکانی ژیاندا ،شتی تاڵ هەن ، جار جاریش شتی شیرین .. دیـــارە شیرینیەکان ڕووناکی بــــە ژیان دەبەخشن ، کەچــــی دیمەنە تاڵەکان شـــیرازەی خۆشەویستی لــە نێوانماندا دەپچڕێنێ‌و ئەو زمانی «ڕق»ە هیچ مانایەك نابەخشێ ، جگە لە ئێسك قورسی کە بــــە سیمای هەندێ کەسەوە دیارە کە لــە دەزگاکاندا مامەڵەی چەوت لەگەڵ خەڵك‌دا دەکەن هەڵوێستە تاڵ‌و شیرینەـ کان زۆرن .. من بۆ خـۆم ڕوو بە ڕووی زۆر لەو دیمەنە جۆراو جۆرانە بوومەتەوە ..

چوومەتە دابەرەیەکی وەکو «تاپۆ»ی هەولێر لە بەڕێوەـ بەرەکەی جگە لە ڕێــــزو خۆشەویستی‌و پاکە هیچـی ترم نەبینیوە ... ئەوەی کە چۆتە ئەم دەزگایە وێنەی ئەو پیاوە پیرەی بینیوە ، کــــە هەر تەمەن پیرەو هەڵـس‌و کەوتی ڕۆژانەی لە گەنجێکی بە توانا دەچێت‌و هەمــــوو هەڵوێستێکی نیشـــانەی خۆشەویستی‌یە .. بە بـێ ئەوەی بیناسی ، هەڵدەستێ و سەراپای ژوورەکان بەسەر دەکاتەوەو لە هەر جێگەیەك کارەکە بووەستێ ، ئەو لەوێ لە جیاتی تۆ دێتە قسەو بـە زمانی خۆشەویستی دەدوێ.

کــە چوومەتە دەزگایەکی وەك ـتقاعدـیش ، هەستم بـەوە کردووە ، کارگێڕان ، لەوێ ، وا هەستە دەکــەن هاووڵاتی بۆ سواڵکردن ڕێی کەوتۆتە ئەوێ ..

کاتێ تەلەفۆنم بــــۆ سەرۆکایەتی زانکۆ کردووە ، بە دیار چاوەڕوانـــــی‌و بێ‌تاقەتی بە داڵەکە ، هەستم بە خەو پیاکەوتن کردووە .. کەچی ، کە ژمــــارەی ئەنجومەنی پاسادانان بـــا ئەدەی ، لـە لوتف‌و ڕێـزو خۆشەویستی شەرمەزارت ئەکەن .. .

نازانم لــــە زەتـی ئـەو کەسانە چیە کە بــە «ڕق»و «بوغز» دەدوێن‌و دەیـانـەوێ بەم شێوازە ووشــــــکە هەڵس‌وکەوت بکەن ..!

شێرزاد ..

پەندێکی – پاشماوە

باوکە هەرکە ئەم قسانەی بەرگوێ کەوت هەردوو لاقی کەوتنە لەرزین‌و بەچۆکدا هاتو نەیتوانی یەك هەنگاوی تـر بنێ .. سەبەتەکەی دانایـە سەرزەوی‌و پاش کەمـێ لەجیاتی ئەوەی لەماڵەکـەی دورکەوێتەوە پاشەو پاشـس بەخۆی‌و پیرەی ناوسەبەتـە بەلاڵوکەکەوە گەڕایەوە ماڵێ‌و پیرەی لەسەبەتە دەرهێنـاو بڕیاری‌دا تاماوە بەباشــی خزمەتی بکات‌و دڵـــی نەشکێنێ .

Institut Kurde de Paris

یەکەم هەڵبژێردراوی تۆپی پێی عیراق

لە ڕۆژی ٢ی ئایاری ١٩٥١ یەکەم تیپی هەڵبژێردراوی عیراق یاری کرد لەگەڵ تیپی هەڵبژێردراوی تورکیا ،تیپی عیراق دۆڕاندی بەحەوت گۆڵ بەرامبەر بەهیچ ،

دوای چەند ڕۆژێك هەمان تیپی عیراق یاری کرد لەگەڵ هەڵبژێردراوی هێڵی ئاسنی شەمەندەفەر لە تورکیا ، دیسانەوە تیپی عیراق دۆڕاندی بەحەوت گۆڵ بەرامبەر بەپێنج گۆڵ ،تیپی عیراق لەم یاری زانانە پێك هاتبوو ...

(عادل کامل «بۆ پاسەوانی گۆڵ»، تۆما عبدالاحد ،جمیل عباس ،سعید یشوع ،حمە بچکۆل ،ودود خلیل (سەرەکی تیپ بوو) ، کریم علاوی ،شاکر اسماعیل ، ناصر چکو ،صالح فرج ، ئارام کرام ، لطفی عبدالقادر، حمید جبر ، غازی عبداللّه (خۆش نووس)، فێر کەریش مامۆستا ضیاء حبیب) بوو ، یاری زان (ئارام کرام) یەکەم یاری زانی عیراق بوو کە یەکەم گۆڵی تۆمار کرد بۆ عیراق لە مێژوودا ...

— جەباری —
کەرکووك

وەرزش لە هەندەرانەوە

● وەرزشەوانی بەناوبانگی سۆڤیەتی (سالینیکۆف) دوای چاك بوونەوەی لە نەخۆشیەکی کتوپڕی، گەڕایەوە بۆ وەرزشی مەلەوانی ، ئێستاش خۆی ئامادە دەکات بۆ چەندان پێشبڕکێی وەرزشی پاش ئەوەی لە چەندان پاڵەوانیەتی ساڵی ڕابردوو ، سەرکەوتنی جیهانی بەدەست هێناو لە پێشبڕکێی ٤٠٠و٨٠٠و ١٥٠٠ مەتریی سەرکەوتنی مسۆگەر کرد . لەم وەرزە وەرزشی‌یەی ئێستای‌دا ڕووبەڕووی پاڵەوانانی‌وەرزشی جیهانی دەبێتەوە ، لە وانەش وڵاتانی هۆڵەنداو فەڕەنساو ئەڵمانیاو وڵاتانی‌تر ، سەرباری ئەو پاڵەوانیەتیەی لە وڵاتی سۆڤیەت‌دا دەکرێت

● هەردوو پاڵەوانی جیهانی (هاجلەر) و (هێرنس) لە مانگی داهاتوودا لە پاڵەوانیەتی کێشی ناوەندی‌دا بەبەکتری دەگەن‌و تەلەفزێونی فەڕەنسی دەستی‌کردوە بە بڵاوکردنەوەی پڕوپاگاندەی فراوان لەو بارەوە .

● وەرزشەوانێکی بەریتانی کە ڕەگەزی ئەفریقیا چوەتە ڕیزی پاڵەوانانی وەرزشی لە بڕینی ماوەی ١٠ کیلۆمەتر کە لە شاری (ئەریزۆنا)دا ساز دەکرێت ، ئەمەش دوای سەرکەوتنی گەورەی لە خولی لۆس ئەنجلس کە تیایدا ئەم . پاڵەوانە سەرکەوتنی بەدەست ـهێناو لە وەرزشەوانی ئەمریکی (ماری‌دیکەر)ی بردەوە .

● لە ئەنجامی ڕووخانی کتوپڕی بەیژەیەك لە یاریگای ناکبۆر لە هندستان ،چەندان تەماشاکەر بریندار بوون‌و گواسترانەوە بۆ نەخۆشخانە، ئەمەش لە کاتێکا ڕووی‌دا کە هەڵبژاردەی ئەنگلتەراو هندستان بەردەوام بوون لە یاری کردن‌و ٢٠ هەزار تەماشاکەر پەرژابونە ناو یاریگاکەوە . سەیر لەوەدایە دوای تەنیا دە دەقیقە لە وەستانی یاریەکە ، دەست‌ـ کرایەوە بەتۆپی پێ .

● یانەی (ئەرسنال) سەرکەوت بەسەر یانەی (هێرفۆرد) لە پاڵەوانیەتی کاسی ئەنگلتەرا کە تایبەتی بوو بەیاری تۆپی پێوە ، شایانی باسە کە سەرکەوتنی (ئەرسنال) لە ئەنجامی تۆمار کردنی پێنج گۆڵ بەدی هات کە هەر پێنجی لە دە دەقیقەی یەکەمدا تۆمار کراو بووە مایەی سەرنج ڕاکێشانی بینەرانی هۆڵی یاری‌کردن .

● هەڵبژاردەی کۆریا خۆی ئامادە ئەکات بۆ یاری‌کردن لەگەڵ چەند هەڵبژاردەیەکی وڵاتانی ئاسیاو عەرەبی ، لەوانەش کوێت‌و سعودیەو قەتەرو عەمان ، لە لایەکی‌تریشەوە هەڵبژاردەی کۆریا دەستی کردوە بەخۆ ئامادەکردن بۆ نوێنەرایەتی وڵاتەکەی لە خولی ئاسیای ساڵی ١٩٨٦و خولی ئۆلۆمپی (سیئول) کە لە ساڵی ١٩٨٨ ساز دەکرێت

یاسین طه عبداللّه

کورتە باسێکی تۆپی پێ

ئامادەکردنی موفق محمد صابر

لای هەموومان روونە کەتۆپی پێ خۆشترین چەشنی یاریە لای هەموو گەلانی‌جیهان چونکە هەستێکی جوانو بە سۆز دەداتە بینەران

— مێژوو تۆپی پێ :ـ

زۆر لە سەرچاوەکان باسی تۆپی پێ دەکەن ، کە تۆپی پێ (٢٥٠ ساڵ) لەمەوبەر لە وڵاتی چین پەیدا بووە ، بەڵام لە ڕاستیدا دەتوانین بڵێین ئەم یاریە لە عیراقی کۆن پێش (٥٠٠ ساڵ) لەمەوبەر سەری هەڵداوە ئەو ڕاستیە دڵنیامان دەکات کە چەندان نیگارو هێڵی جۆراو جۆر جێ دەست نیش کراوە کە نزیکە لە یاری تۆپی پێ بەتایبەتی لە سەردەمی بابلی‌و سۆمەریەکان . دوا بە دوای ئەوە لە چەرخی هەژدەم لە ئەوروپا سەری هەڵداوە بە شێوەیەکی نارێك وەك زۆرـ بوونی یاریزاناکان لە یازدە کەس زیاتر هەروەها تۆپەـ

کەش چەند شێوەیەکی هەبوو یاساو شێوەی تۆپی پێ :ـ

هەتا یاسای تایبەتی بۆئەم چەشنە یاریە دانـدرا وجەندها یەکیەتی یاری گـای بۆ دانرا .

دەتوانین بڵێن یەکـەم یەکێتی تۆپی پێ لە ئینگلتراو هینگاریاو ئیسپانیا دانرا .

لە سەرەتای ساڵی ١٨٦٣م یاری تۆپی پێ شێوەی ڕاستی خۆی وەرگرت‌و بەم شێوەیەیاری زاناکان ڕادەوەستان ١ـ١ـ٩ پاش چوار ساڵ گۆڕا بەم شێوەیە ١ـ٢ـ٢ـ٦ و لە ساڵی ١٨٨٣م بەم شێوەیە ڕادەوەستان ١ـ٢ـ ٣ـ٥ واتە یەك گۆڵچی دوو بەرگر سێ لە ناوەند وپێنج کەس بۆ هێرش بردن ، ولە ساڵی ١٩٢٥م بەم جۆرە ڕادەوەستان ١ـ٣ـ٢ـ٢ـ٣ بەڵام بەڕازیلیەکان ڕێیەکی تایبەتیان دانا بەم شێوەیە ١ـ٤ـ٢ـ٤ کە توانیان سێ جار سەرکەوتن بە دەست بێنن لە پاڵەوانیەتی کاسی جیهانی پاشان پەرەیسەند وەبەم شێوەیە یاریان دەکرد ١ـ٤ـ٣ـ٣ ئەم شێوەیە زۆر باوە لە جیهانی یاری تۆپی پێ تا ئێستا .

— بڵاو بوونەوەی یاری تۆپی پێ :ـ پێشان یاری تۆپی پێ نەخرابووە یاریەکانی (ئەولۆمپی) تا ساڵانی بیست ئەوجا ڕێی درا ، وەبۆ یەکەم جار بەشدار بوو لە کاسی جیهانی یاری تۆپی پێ . لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە کەبەڕازیل یەکەم دەوڵەتە لە جیهان کە سێ جار لەسەریەك پاڵەوانیەتی تۆپی پێ بباتەوەو هەزاران یاری زانی‌بە توانا لەوێ پەیدا بوو کە تەنانەت سەد ساڵ دەبێ یاری‌تۆپی پێ لەوی ناسراوە ، لە هەمان کاتدا وڵاتی چین پێش (٢٥٠ ساڵ) یاری تۆپی پێ دەزانن‌و تا ئێستا ناوی‌دەرنەکردوە تەنانەت لەو ساڵانەی دوایی نەبێ . ماوەبڵێین ، یەکەم یاری جیهانی تۆپی پێ لە نیوان هینگارپاونەمسا لە ساڵی ١٩٠٢م کرا.

لە ساڵی ١٨٧٨م بۆ یەکەم‌جار (فیت‌فیتە)ی حەکەم بەکار هات .

لە ساڵی ١٨٩١م بۆ یەکەم‌جار (تۆڕ) شەبەکە بۆ گۆڵەکان بەکار هات .

لە ساڵی ١٩١٥م ژمارە لەکراسەکانی یای‌زاناکان بەکار هات .

— زۆرترین گۆڵ :ـ

لە ساڵی ١٨٨٧م تیپی(بریستون)ی ئینگلیزی لە تیپی (هایدی) بردەوە بە(٢٦ گۆڵ) بەرانبەر بە هیچ گۆڵ .

لە ساڵی ١٩٥١م تیپی‌ئینگلترا لە ئوستراڵیای بردەوە بە (١٧ گۆڵ) بەرانبەربە هیچ گۆڵ .

لە ساڵی ١٩٥٠م ژمارەی‌بینەران گەیشتە ١٩٩٨٥٤و کەس لە یاریەکانی تۆپی پێ‌لە نێوان بەڕازیل‌و ئەرگوای .

بربارا .. پاشماوە

دەستەکا سەر ڕێکداچووی. ڤێجار بلا بخوون ،ئەڤەیە دەرمانێ وان ئەڤەیە سزا بۆ وان ، سزایێ درێژکرنا وان بۆ شەڕی و فتنا دهنێرنە دەەرێ .

چیڤی عیراقی دوربێت عیراقی کورزێت ئاسنی دێ لسەر سەرێ دەستەکا لسەر ڕێکداچووی بیت هەتا تبلێت خو ژ گوهێت خۆ بینیتە دەرێ دا گوه بدەتە بانگێت ئاشتیێ .

ئەڤە لێلیکن هێشتا لولوکێت ماین ، دێ ڕۆژێت وان ڕەش‌کەین دێ جەهنەمێ بساخی نیشا وان دەین، هێشتا وان چ دیتە ، یێت مەزنتر یێت ماین ، ئێدی صەهیونیەت وئەوێت بدەڤی عەرەب فایدێ وان نا دەن هندی ئەو شەڕی درێژکەن دێ حالێ وان ئەڤە بیت ودێ کمباخترو کلێستر بیت .

ئەو ئاگرێ مە بەردایە هێلینکێت وان یێت نەیار تا ڤەمریت دێ هەر بزووتا لێ پێش‌کەین .

وان ئاشتی نەڤێت ، وشەڕ دڤێت ، با ئەڤەیە شەڕ ، دێ بلا بخوون .

وان گوهێ خۆ نە دا بانگێ بووسلمانا ، بانگێ ڕاوەستاندنا شەری ل هەیڤا ڕەمەزانا پیرۆز وی جەژنا ڕەمەزانێ ، هەر ئەون یێ کەخا دکەن عەردێ عیراقی داگیربکەن عیراق یا بەرەڤانیا خۆ دکەت بەرەڤانیا سەربەخۆیا خۆ دکەت ئو یا مافێ خو یێ ڕەوا بکارـ دئینیت ژ سەخمەراتێ میللەت وعەردو ئێمنایا عیراقی ودەڤەرێ عیراقی بربارا دای بربارا میللەتی دێ عەردێ ئیرانێ لەرزینیت دێ سەرێك وبنێك‌کەت دا خوون مێژو وخۆدێ نەنیاس تێدا بهێنە داعیران وئەڤە بربارا میللەتێ عیراقیە وئو بربارا قوماندارێا وێە وپاشڤەزڤرین بۆ نینە هەتا دەستەکا لسەر ڕێکدا چووی گوەه بدەتە بانگێت ئاشتیێ ، وبهێتە سەر ڕێکا حەق ولسەر ڕێکا نەبارێ بهێتە خار .

لە ئەنجامی .. پاشماوە

فرۆکە عیراقیەکان ناتەقنەوەو دەگەڕێنەوە بۆ زەوی‌و دەتەقنەوە بەسەر خۆیاندا . بۆ نموونە یەکێك لەو گولـە توپانە گەراوەتەوەو داوەتی بەسەر مەرکەزیکی پۆلیسدا لەتاران‌و زۆری کوشتوەو بریندار کردوە .

لەلایەکی ترەوە سەرچاوەـ یەکی بەرهەڵستکارانی ئێران لە لەندن ڕای گەیاند کە فرۆکەیەکی عیراق چەند خانویەکی بەرامبەر مەڵبەندی سەرکردایەتی عسکری ئیرانی بوردومان کردوە لەترسی ئەوە ئەفسەرەکانی ئەو مەڵبەندە هەڵاتوون .

دەمڕاستێکی .. پاشماوە

ئەمەل بێ‌جیاوازی خەڵك دەکوژن‌و نزیکەی ٦٠ جەنگاوەری فڕێنراویان کوشتووە .

سەرکردایەتی‌یە ئاینییەـ یەکانیش فتوایەکیان دەرکردو وتیان تیایا کە تاڵان‌کردنی ماڵی موسوڵمانان حەرامە ، پاش ئەوەی دەستەکەی ئەمەل ماڵیان تاڵان دەکردو بە دەستکەوتی شەڕیان دادەنا .

هەروەها هەواڵ وادەگەیەنێ کە میلیشیاکانی ئەمەل دەستیان کردووە بەپشکنینی ئوتێل‌و خانووەکانی بیرۆتی ڕۆژاوادا بۆگەڕان بە شوێن فەلەستینی ـیەکانا . سەرچاوەکانی نەخۆشخانەی زانکۆی ئەمەریکانی لە بەیرووتا وتیان پیاوانی سەر بە ئەمەل هەندێ بریندداری فەلەستینی‌یان کوشتو ڕێیان بە ئۆتۆمۆبیلی نەخۆشبەریان دەگرت‌و چ برینداریکیان تیا بوایە دەیانکوشتن .

لە لایەکی تریشەوە دەمڕاستێکی ڕەسمی بە ناوی ڕێکخراوەی ئازادیخوازی فەلەستینی‌یەوە وتی ئۆبالی تەواوی ئەمەی ئێستا لە خێوەتگاکان دەکرێ دژی فەلەستینی‌یەکان بەسەر ڕژێمی سووریاوەیە ئەنجا بانگەوازێکی ئاراستەی هەموو بەرپرسیارەکان کرد لە وڵاتە عەرەب‌و ئیسلامەکان‌و دەوڵەتە بێ‌لایەنەکان بۆ ئەوەی چی‌یان لەتوانادایە بیکەن بۆ ڕادەدانان بۆ ئەم قەسابخانەیە یاسر عرفات یش لە قاهیرە داوای لە کاربەدەستە فەلەستینی‌یەکان کرد چی دەتوانن بیکەن بۆ ڕزگارـ کردنی فەلەستینی‌یەکانی لوبنان .

ڕەجەوی .. پاشماوە

ئەوەیە تەمەنی ئەم دەستەـ کومڕایە درێژە بکێشێ .

ئەنجاوتی پەرەسەندنی ڕقی گەلانی ئێران بەرامبەر بە ڕژێم بەهۆی ئازارو ستەمی جانەوەرانەوەی ڕژێمەوەو سەرکەوتنی بەرهەڵستکاران لە بەرەپێدانی بەرهەڵستیدا ڕووخانی ڕژێم نزیك دەکەنەوە ئێستکەی ڕێکخراوەی موجاهیدین بڵاوی کردەوە کەوا ڕژێم بەندە سیاسیـ یەکان ناچاردەکا ڕووبکەنە بەرەکانی شەڕ بۆ ئەوەی ڕزگاری‌بێ لێیان ئەم هەواڵە ئەوەیشی دەرخست کە ڕژێم دوو دەستە بەندی سیاسی ناو بەندیخانەی مەشهەدی ناردووە بۆ بەرەکانی شەڕ لە چواردەو بازدەی ئەم مانگەداو ئەوەی ئەڕوا سزاو ئەشکەنجەی دەدرێ .

لە چاو .. پاشماوە

بۆ دادەنرێ لە کاتێ بەرهەمەکە بەشێوەیێکی ئاساییانە دێتە بەرهەم لە کات‌و وەرزی سروشتی خۆیدا .. چ لە سەوزەمەنیەکانی زستانی ، یان هاوینی بێت ..

ناوەرۆکی ئەوەی جێ‌بەجێ کراوە لەم کەرتەدا لە ئەنجامی ئەو تێکۆشان‌و توانانەدا کە دراون لە کشتوکاڵێتی و یاساکاندا کە هانی لە بەکارهێنانی کشتوکاڵی داوە ، لێرەدا دەبینین کە ڕوویەکی زۆری تێکراوە ، هەروەاش گەڕانەوە لە شارەوە بۆ دێهاتەکان ، بۆ کاری کشتوکاڵی کردن بە پێچەوانەی ئەوەی تیادا بوون لە ساڵانی ڕابردوودا ، لە کاتێ جوتیاران لە دێهاتەکانەوە کۆچیان دەکرد بەرەو شارەکان لە پێناوی دەستکەوتێکی زۆرتر لە شاردا ..

بەڵام ئێستا ئەو وێنەیە گۆڕا ، دەستکەوتەکانی جوتیار لە کشتوکاڵیەتیدا زۆر لەوەی بەرزترە کە بەرێکەیێکی تردا دەستی دەکەوێ ..

گەشتی .. پاشماوە

بەڵام هەندێ شت‌و مەك هەیە پێویستی بەردەوامی هاوڵاتیانەو دەبێ هەمو کات زامن بکرێن .

● مامۆستا تکایە ئەنجامی بڕیاری سزادانی ئەو کەسانەی شت‌و مەك بەگران دەفرۆشن چی بوو بەسەر دەزگا کە تانەوە ؟!

— تا ئێستا چەندان کۆرو کۆبوونەوەمان لەم بارەوە ساز کردووە بۆ روون کردنەوەی ئەنجامی دیاری ئەم بڕیارە کە سنووری تەواوی بۆ ئەو کەسانە دانا کە سەر بێچی لە فرۆشتنی کەل‌و پەلدا دەکەن‌و بەمەش دەیانەوێ لە پەنای هەڵخەلەتاندنی کۆمەڵانی خەڵك گیرفانی خۆیان پڕ بکەن ، بڕیارەکەمان بە هەر دوو زمانی کوردی‌و عەرەبی بڵاو کردەوەو لەو بڕوایە دابین کە کارێکی تەواوی کردە سەر باری کڕین‌و فرۆشتن ، بازاڕی ڕەشی ڕامالیوە ، لە هەمووی گرینگتر بەلای منەوە ، شێوەی هاوکاری کردنی هاووڵاتیانە کە کارێکی تەواو دەکاتە سەر چەسپاندنی بڕیارەکەو بەدی هێنانی بڕگەکانی کە لە خزمەتی هاووڵاتی خۆی دایە .

● بەرەو بەهار دەچین.. چیتان هەیە لە وەرزی بەهاردا بیکەنە دیاری بۆ هاووڵاتیان؟!

— هەر وەکو باسمان کرد ، بۆ هەر وەرزێك نەخشەی تایبەتیمان هەیەو لەم ساڵەی وەرزی بەهاردا بەردەوامین لە هێنانی کەل‌و پەلی لابەق بەم وەرزەو بە هاووڵاتیان کە ڕوومان تێدەکەن‌و هیوامان وایە کە کلەپی هاووڵاتیان نەیەتە سەرمان‌و باشترین شت‌ومەکیان بۆ بکەینە دیاری

لە ناودارانی — پاشماوە

کوڕی ٢٢ کچی لەگەڵ صەد کەسی لە نەوەی خۆی لەگەڵ خۆی دا هێنانی بۆ شام . هەر لەبەر ئەمەیە ئەمڕۆ لە سوریاو لوبنان بە صەدەها نەوەی بەدرخانی‌یەکان کە خاوەن پایەو پلەن لە مەیدانی کۆمەڵایەتی‌و بازرگانی‌و ڕۆشنبیری‌دا .. نیشتەجێ‌و ناویان لە کۆمەڵ دا ئەدرەوشێتەوە .

بەرپابوونی شەڕی عوسمانی‌و روسیادا ١٢٩٣ك ١٨٧٧ز بەدرخان پاشا بەدەرفەتی زانی بۆیە لەشاری شامەوە ئەم بروسکەیەی خوارەوەی بۆ سولتان عبدالحمید لێ‌دا تیایا ووتی جەنگ پێویستیەکی پیرۆزە لەبەر ئەوەی خۆم لەبەر تەمەن درێژی پێم ناکرێ بەشداری لەم ئەرکە پیرۆزە دا بکەم بۆیە گەورەم داوا ئەکەم کوڕەکانم لە جیاتی خۆم قبول بکەن .

تا هەریەکەیان بۆ کۆکردنەوەی خەڵکی بۆ شەڕو غەزا دژی روسیا هەڵسوڕێن . شیاوی باسە ٢١ کوڕی بەدرخان لەم شەڕەدا بەشداریان کرد .

■ **علی شامل کوڕی بەدرخان** ■

علی شامل بگ لەم شەڕەدا پاڵەوانیەکی بێ‌هەوتای نواند کە لە ئەنجامدا بریندار بوو وە لە پاداشی ئەم ئازایەتیەدا سولتان پایەی بەرز کردەوە ، وە لە ئۆرفە دانیا بەڵام چونکە ئەم دانیشتنەی لێرە بە دڵ نەبوو گواستیانەوە بۆ شام وە لێرە لەبەر ناوداری‌و ئازایەتی لەناو کۆمەڵ دا بەزەتی ئەبینرا .

علی شامل بگ ... لاوێکی قۆزبوو پێی ناخۆش بوو کە قاچی چەپی لەبەر برینداری ئەشەلی .. ئەگێڕنەوە ڕۆژێ لە چایخانەدا لەگەڵ هاوەڵەکانی دائەنیشێ کە ئەوسا پایەی لە سوپادا یوزباشی بو یەکێ لە دکتۆرەکان ئەکەوێتە سەروبۆتەڵاك شکاندنی دکتۆرەکانی خەستەخانەی سەربازی لە شام بۆ نموونەی چەوتی‌و خراپەیان قاچ گرتنەوەکەی ئەم ئەهێنێتەوە علی شاملیش یەتە وەرام وەدەڵێت باشە ئەگەر کاتی خۆی تۆ قاچت بگرتمایەتەوە لەمەی ئێستا چاکترت بۆ ئەگرتمەوە ، لە وەرام دا دەڵێت ، بەڵێ .. ئەمیش ناکاتە نامەردی لەبەر چاوی ئەو خەڵکە جارێکی تر قاچی خۆی ئەشکێنێ وەدەڵێت فەرموو بیگرەوە کە لە ئەنجام دا هەر بەخواری ئەیگرێتەوە کوردواتانی دەستێ بشکێ هەر بە خواری ئەگیرێتەوە .

— ماویەتی —

Institut Kurde de Paris

هەر جارەی نوسینێك

تۆ بڵێی ڕەنج بەخەسار بن ؟!

نووسینی : عەلی‌کەریم

لە فیستیڤالی هونەریی پەیمانگای هونەرە جوانەکانی – سلێمانی . جگە لە پێشکەش‌کردنی کۆمەڵە چالاکی‌یەکی موسیقا وگۆرانی ، دوو شانۆگەریش پێشکەش‌کران .... دوو شانۆگەری‌یەکەش ئەمانەبوون « فابلی ٦٧ و ئەو ماڵەی سەرکەوتە سەرو هەورەکە » . چالاکی‌یە موسیقایی‌یەکان بە پێزوو جوان بوون . کارامەیی‌و دەست ڕەنگینی – هونەری‌یان پێوە دیار بوو ، بە تایبەتیش « گۆرالی‌سۆلڤێجەکە » بەڵام ئەو دوو بەرهەمەی بەناوە شانۆگەری بوون چ سیفەتێکی هونەری‌یان نەبوو ، ئەگەر چی هەڵبژاردنەکەیان بۆ ئەم دوو تێکستە گەلێ لەبارو بەجێ‌بوون . عیبرەت لە پێشکەش‌کردنی بەرهەمی شانۆیی تەنها پێشکەش‌کردن نی‌یە بەقەد ئەوەی چی پێشکەش دەکەین‌و چۆنی ؟! پێشکەش دەکەین ... «ڕەنگە» قوتابیانی پەیمانگە ئەم مەسەلەیە لە من چاکتر بزانن ، چونکە هەر یەکەیان سێ‌و چوار ساڵ بگرە زیاتریش هونەرەکانی دراما دەخوێنن و بەپێی بەرنامەو نەخشەی خوێندنی ساڵانە ، دەبێ شارەزایی‌یان زۆر بێت‌و ئاگاداری گشت لایەنەکانی ئەم هونەرە بن چ وەك مێژوو..و چ وەك ئوسلوب‌و شێوەکانی دەربڕینی ئەم هونەرە ، هەر لە سەرەتایی پەیدابوونی‌یەوە لە سەردەمی گریکەکانەوە تائیمرۆی هونەری دراما . جگە لەوەی زۆر گلەتیش گوێم لێدەبێ ئەم برا قوتابی‌یە ئازیزانە خۆیان لە هەندێ مەسەلەی ئەزموووەها نکاری « تەجریبی » دەدەن لە شانۆ . هەروەها باس لە کۆمەڵە ناوێکی دنیای شانۆی سەردەم دەکەن وەکو گرۆتۆفسکی‌و پێتربرۆك ، کە زیاتر بە بیستنیان من بەش بە حاڵی خۆم ، خۆشحاڵ دەبم‌و ئاسۆی دنیای شانۆی کوردم لەبەر دیدە بەربلاوتر دەبێت .... بەڵام مەخابن ، ئەم جارەیان بەر هەمەکانیان ، لاوازبوو ، ئاستنەوی‌بوون پڕ لە کەلەبەربوون نەیان تواتیبوو ، رۆشنبیری‌و خوێندنی چەند ساڵەیان بۆ دەرهێنان‌و نواندنی شانۆگەری‌یەکەیان ، تەوزیف‌بکەن . لە پاشدانیش لە گرەوەکەیاندا ڕو سووربن ...؟!

لەم بوارە تەسکە ناتوانم لە مەسەلە گرنکەکانی دەرهێنان‌و نواندن بدوێم ، تەنها ئەوە دەڵێم دەرهێنان جوڵانەوەی « سەرپێی » نی‌یەو تەختەی شانۆیش لە چەند ناوچەیەکی جیا جیا پێك هاتوەو ، هەریەکەیان بە پێی ڕوداوو بە هێزیی فرمانی درامی‌و مەودای کارەکتەرە درامی‌یەکەو بە پێی یەك لە دوای یەکی ڕوداوەکان بۆ جێ بە جێ‌کردنی فرمانەکە ، مەبەستی خۆی دەداتە دەستەوە ، نواندنیش ، بەر لە هەموو شتێك تێگەیشتنە لە دەقە شانۆگەری‌یەکە ، وپاشان شێوەو ئوسلوبی دەرهێنانەکە دەست نیشانی دەکات ، هەموو شانۆگەری‌یەکیش تەکنیك‌و شێوەی هونەری ، خۆی لە منداڵدانی خۆیدا هەڵگرتوەو ، تەنها هونەرمەندی بە ئەگاو زیرەك لەئەنجامی دراسەکردنی سەردەمەکەی خۆی‌و دۆزینەوەی‌شێوەکانی دەربڕینی هونەری ، دەتوانی‌مەبەست بە ئەنجام بگەیەنێ ... دیارە ئەم شارەزاییە سەرەتایانەش هەموو ئەو برا قوتابیانە دەیزانن‌و خوێندویانە ؟!! ئەی کەواتە بۆچی لەم دوو . بەرهەمەیاندا ئەم هونەرکاری یە ، بە

بەرهەمەیاندا ئەم هونەرکاری یە ، بە دەرنەکەوت ، وبگرە هەردوو شانۆگەری‌یەکەش « تێروتەسەل » بوون لەکەلەبەرو ئاستەزمی ...تۆ بڵێی ڕەنج‌بەخەسارین ؟!! خوا نەکات .

ئێوارە یەك لە

لە کاتێکا کە تیپی نەتەوایەتی هەولێر ، خەریکی پێش‌کەش کردنی شانۆگەری – خاتوونی کلاوزەر – لە نووسینی حەمە کەریم هەورامی‌و ئامادەکردنی حیدر عبدالرحمن‌و دەرهێنانی هونەرمەند «صفوەجراح»بوو ،

چوونیە هۆڵی پێش‌کەش‌کردن‌و تاوێ لەگەڵ هونەرمەندی ناوبراو گفتوگۆمان کرد . کاك صفوتی هونەرمەند بەرەو روومانەوە هات‌و دوای‌بینینی شانۆگەرییە کە پێی‌ووتین : پێش ئەوەی هەر چی‌یەك شانۆگەریی‌یەوە لە خۆمان بپرسین ، کێ ئیمارەتی ئەردەلانی روخاندو هۆی چی بووە ؟!،

ئامادەکەری دەقەکە هەوڵی داوە ، ڕووداوەکانی شانۆگەری‌یەکە کورت‌و چڕ کاتەوە .. ئەمەش لە ئەنجامی درێژی بابەتەکە ..

بەرهەمەکە لایەنێکی ژیانی نەتەوایەتی دەخاتە روو ... بەڵام دەبخەینەوەروو بۆ ئەوەی خەڵکی پەند لەو تاقی کردنەوە تاڵانە وەرگرن ..

● کێن ئەوانەی بەشداری تێدا دەکەن ؟

شانۆگەری « خاتوونی کلاوزەر » دا

دەربارەی شانۆگەری «خاتوونی کلاوزەر» بڵێم ، دەمەوێ ئێوە خۆتان ، پێش پێش‌کەش کردنی هەر بەرهەمێ بێن‌و لەگەڵماندا لە ئازارو هیلاکی هونەرمەند بگەن ، بەتایبەتی ئێمە مانان کە لەگەڵ هەر بەرهەمێکدا ماندووبوونمان دەگاتە رادەی بێ‌سنووری .. بەڵام لە رۆژانی نیشاندا لە بیرمان دەچێتەوە ... چونکە گەورەترین لەزەت لەلای هونەرمەند ئەوەیە کە دەیداتە بنیەرو لە پێناوی ئەوەشدا ، ئێمە کار دەکەین‌و خۆشەویستی دەپارێزین .

● ئەی شانۆگەری «خاتوونی کلاوزەر» ؟

– بێ‌گومان بەدرێژایی مێژوو چەندان نموونەی خەبات‌و قوربانی‌دان رەنگ ئەداتەوە ، لە هەمان کاتدا کارەساتی جەرگ‌بڕ لە وانەی کە گەلێك قەڵای سەختیان بەرەو رووخان بردووە .

ئێمە ، هەر ئەوەندەمان لە دەستدێ ، بەهۆی ئەم – گەلێك هونەرمەند کە دیارترینیان ئەمانەن :–

«سعدون یونس – فیصل محمد صالح – سلام قادر – جلال احمد زایەر عبداللە – خلیل بابە – محمود احمد – سمیرە سعدون – دلپاك‌و گلاوێژ طاهر – سیروان عثمان – رزگار – سفین –» و ئارایشتی صدیقە خان‌و رووناکی لطیف‌و زهیر عبد المسیح ...

شێرزاد : لقی هەولێر

عیراقی قادسیەی صدام
عیراقی سەرکەوتنی
بەردەوامە

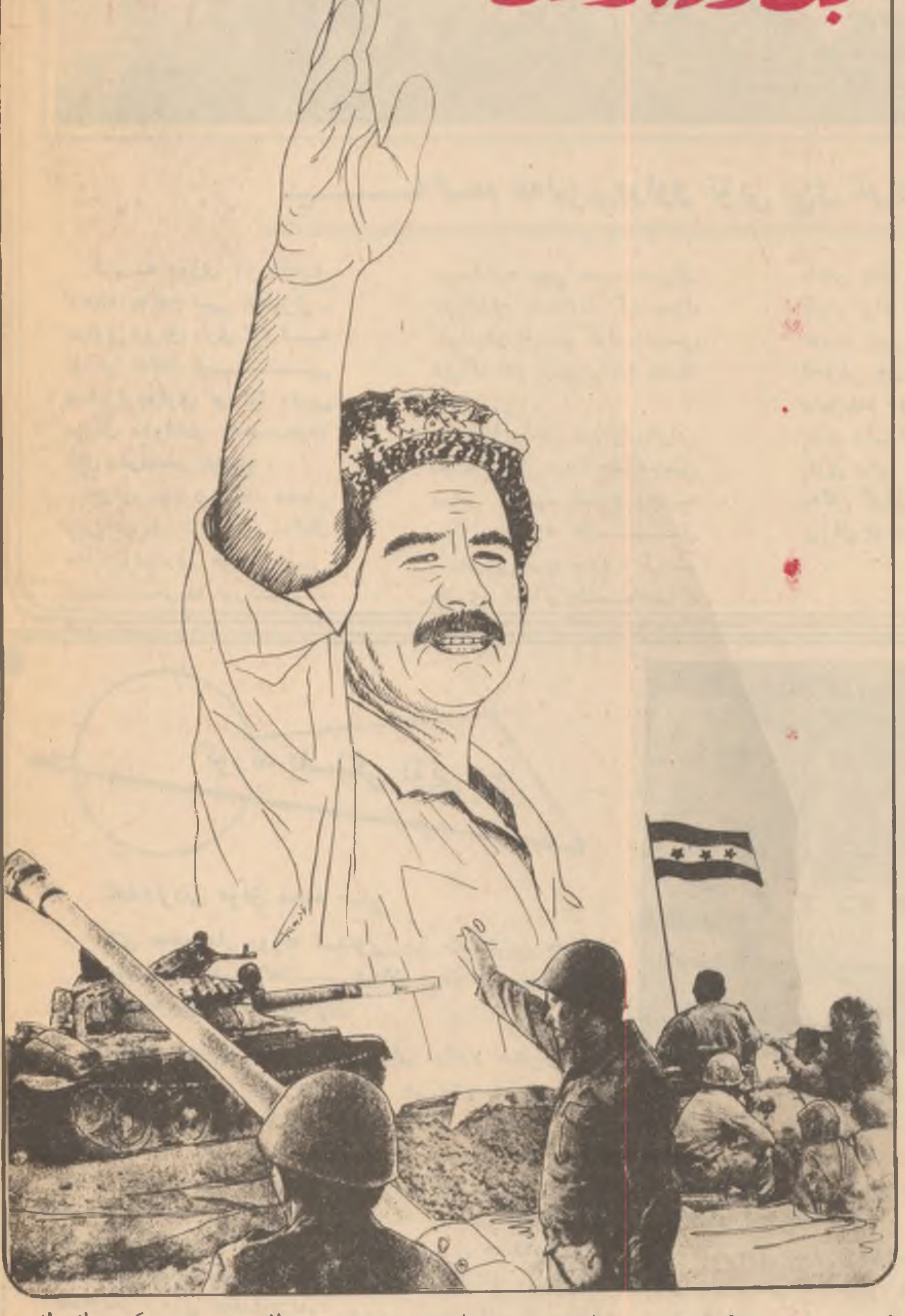

● لە زانکۆی صلاح‌الدین

پیشانگایەکی پەیکەرتاشی

ئەم هونەرمەندە :

– لە ساڵی ١٩٥٣ لە شەقلاوەی رەنگین چاوی هەڵێناوە .

– بەشداری لە زۆربەی پیشانگاکانی پەیکەر تاشی ناوەوەو دەرەوەی وڵاتدا کردووە .

– پیشانگای یەکەمی لە هۆلی کۆمەڵەی هونەرمەندە تەشکیلیەکان لە ساڵی ١٩٨٢ کردۆتەوە .

پیشانگایەك لە بەغدا ١٩٨٣

– پیشانگایەك لە هەولێر ١٩٨٢ .

پیشانگایەکی‌تر لە بەغداو چەندان پیشانگای هاوبەش.

– چەندان پەیکەری بۆ دەرەوەی وڵات نێردراوە .

لە شەقلاوەی رەنگین ،کە هەموو شتێ تیایدا هەر جوانی‌و بیرەوەری‌و خۆشەویستی‌یە ، لە شەقلاوەی تاقگەو درەخت ، هونەرمەند «نظیر خەیلانی» چاوی هەڵێنا ... لە کاتێکا کە ئەو سەردەمە هونەری پەیکەر تاشی لە بەر چاوی خەڵك‌و کۆمەڵ جێی سەر سورمان بوو ... بەڵام «نظیر»ی هونەرمەند لە دوکانێکی بچکۆلە لە قوڕو رەنگ ، پەیکەری جوانی دەنەخشاند.

● ئەوەبو ، لەم چەند رۆژانەی دووایی‌دا ، زانکۆی صلاح الدین پیشانگایەکی خنجیلانەتری بۆ هونەرمەند کردەوە کە بریتی بو لە چەندان تابلۆی نوێ لە بەر هەمەکانی .. لە کاتی گەڕانماندا بە ناو پیشانگاکەدا هونەرمەندی ناوبراو ووتی :

لە ساڵی ١٩٤٥ەوە پەیکەر ئەتاشم‌و پێش ئەوەش حەزم لەو هونەرە رەنگینە دەکرد ، ئەوە ماوەی بیست ساڵێك دەبێت خەریکی دارو قوڕم‌و بەهۆی ئەم مادانەوە دیمەنی مرۆڤ دەکێشم ، زۆر کەس

بەلایانەوە سەیرە کە دەڵێم من هەر لە خۆمەوە فێربووم‌و لە ماوەی ئەم بیست ساڵی تاقی‌کردنەوە بیرم لە هیچ شتێ نەکردۆتەوە هەر پەیکەر نەبێ .. بەردەوام پەیکەر ئەتاشم‌و حەز دەکەم پەیکەرەکانم تەنیا پەیکەری رووت نەبن ، بەڵکو زۆر حەز لە ووردەکاری دەکەم‌و بڕوام وایە کە هونەرمەند ، هەر هونەرمەندێ ، لە سەر ڕێبازێکی دیار پەرە بە تاقی‌کردنەوەی هونەری خۆی بدات ... پەیکەرەکانم بچووکن ، بەڵام بەلای منەوە هونەر لەوەدا نیەکە پەیکەر گەورە بێت ، بەڵکو گرینگ لە دەربڕینی بابەتی پەیکەرەکەدایە ... پەیکەرەکانم لە وڵاتانی ئیسپانیاو کۆباو ئەرجەنتین‌و وڵاتانی‌تر نیشان دراون .. بێگانەکان گەلێك هەستی ناسکیان بەرامبەر پەیکەرەکانم دەربڕیوە ..

کاتێك پەیکەر ئەتاشم بیر لە بابەتی هاوچاخ ئەکەمەوە ، زۆریش حەز لە وردەکاری پەیکەر تاشی ئەکەم ..خۆشم بەلامەوە سەیرە کە دوای ئەو هەموو ساڵە لەگەڵ چەقۆ ، هێشتا پەنجەیەکی خۆم زامدار نەکردووە .

هونەری پەیکەرتاشی ، سەرەرای ئەو مەزنی‌یەی ، بەڵام کەم کەس خۆی لە قەراغی دەدات ، چونکە سەبرو تاقەتێکی زۆر گەورەی دەوێ‌و .. پڕە لە هیلاکی‌و ووردەکاری ئیشی دەست .

لقی هەولێر

ئەم هونەرمەندە ....

لە تەزای چەمچەماڵ ..لە قوتابخانەی «برایان»ی سەرەتایی تێکەڵ .. چاومان کەوت بە مامۆستای هونەرمەند نهمی عبداللە محمد ئەم هونەرمەندە ..بەدەست‌و خامەی ڕەنگینی بەوێنەو خەت و خۆش‌نوسی زوربەی قوتابخانەکانی ناو چەمچەماڵی رازاندۆتەوە .. ئێمەش ئەو جوان‌کاری‌و وێنەکێشان‌و خۆماندوو کردنەی مامۆستا نهمی .. رای‌کێشاین کە لەم پرسیارانە روبەروی مامۆستای ناوبراو بنیەوە :–

● مامۆستا لە چ ساڵێکەوە .. ماندوی‌یان خەریکی وێنەکێشانن !

– من لە دەرچوانی خانەی پێ‌گەیاندنی مامۆستایانی کرکوکم ساڵی ١٩٧٠ سەرەتای دەست پێ‌کردنی کاری هونەریم بوو ، کە لە

قوتابخانەوە دەستم پێ‌کرد لەم کارە هونەرییە پشتمان بەخۆمان بەستوە ، برادەرانی هاوڕێ‌و هاوپۆل هاندەرم بوون زوربەی کات ، ئەوەیان پێ ئەوتم کە واز نەهێنم لە وێنەکێشان ، بەردەوام بم لە سەری .

● تا ئێستا پێشنگای تایبەتیتان نەکردۆتەوە ؟

– وەك پێشنگای تایبەت ئەتوانم بڵێم نەء ، بەڵام لەسەر دیواری قوتابخانەو قوتابخانەکانی ناو چەمچەماڵ شێوە پێشنگام کردۆتەوە ! نیازیشم وایە ئەمساڵ پێشنگا بکەمەوە .

جیهانی سینەما

فلیمێك لە سەر ژیانی بیتهوڤنی هونەرمەند

لە وڵاتی نەمسا کە وڵاتی موسیقاری ناسراو بیتهوڤنە ئێستا خەریکی تۆمار کردنی فلیمێکن لەسەر ژیانی ئەم هونەرمەندەو فلیمەکە باس لە ساڵانی دوایی ژیانی دەکا بەتایبەتی داستانی خۆشەویستی لەگەڵ لیونۆرا ، هونەرمەند ولفانگ رانجمان دەوری بیتهوڤن دەبینی‌و دەوری لیونورا دراوە بە ئەکتەر ناتالی بالی .

مەدیحە کامل‌و فلیمێکی نوێ

ئەکتەری ناسراوی میسری مەدیحە کامل ئێستا خەریکی تۆمار کردنی تازە ترین دەوریەتی لە فلیمی «کیژۆلەو دوو پشکێن»دا کە دەوری پاڵەوانی تیا دەگێڕێ لەگەڵ

فاروق فیشاوی‌و احمد راتب هونەرمەندی میسری شکری دەرهێنەری ئەم فلیمە سلیمە .

شیعر بۆ منداڵان

خۆرە زەرد

**خۆرە زەردەی پرچ زێڕین
تۆی چرای ئاسمانی شین
کز نەبی‌و نەکوژێتەوە
سەر لە نوێ هەڵدێتەوە
زەمین ئەکەیت چراخان
تۆ نەبی نابێ ژیان
ئێمەش بۆت نەشنیینەوە
هەر ناوت ئەڵێینەوە
بەهۆی تووە گیانداریین
گوڵ خونچەی لادێ‌و شارین
خۆرە زەردەی پرچ زێڕین
تۆی چرای ئاسمانی شین**

دایکی سۆلاف

من‌و جووجەیەکی جوان

جووجە هەڵفری بەبال
هاتە لای منی منال
پرسیم جووجە کوادایە
لە کام کوچەو پەنایە ؟
کەی هەڵهاتی بۆ ویلی ؟
چۆن دایکت بەجێ‌دێلی
ووتی خۆمن وا نەبووم
هێلکەی ناو کولانەبووم
مریشکێکی سوری کاڵ
منی خزانە ژێر باڵ
کەس منی نەدی بەچاو
سێ دانە هەفتەی تەواو
ئەوسا بووم‌و هەڵهاتم
لەخۆمەوە نەهاتم

قادر حاجی عزیز

سازگار

رۆژگار

شیگار

جوان ابراهیم

هاوکاری

دەزگای
رۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی
کوردی

شەقامی الخلفاء
مەیدانی الخلانی

تەلەفون
٨٨٧٥٧٩٥
٥ خەت

Institut Kurde de Paris